

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Boško Haupt

Mentorica: red. prof. dr. Ljubica Jelušič

**PRIMERJAVA NAČINOV USPOSABLJANJA VOJAKOV IN ENOT SLOVENSKE
VOJSKE SKOZI NJEN RAZVOJ (OD 1994 DO 2005)**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

ZAHVALA

Redni profesorici Ljubici Jelušič in polkovniku Davidu Humarju se zahvaljujem za mentorstvo in somentorstvo, pomoč ter strokovne nasvete pri pisanju te naloge.

Poleg tega se za vso pomoč in bodrenje zahvaljujem svoji družini, ki mi je med študijem zvesto stala ob strani in mi ga tako pomagala uspešno zaključiti.

Kazalo

1. UVOD	5
2. METODOLOŠKI OKVIR	6
2.1 Področje preučevanja	6
2.2 Cilji preučevanja	7
2.3 Hipoteze	7
2.4 Uporabljene metode	7
2.5 Temeljni pojmi	8
3. OBDOBJE UČNIH CENTROV IN BOJNIH ENOT (1994-1996)	11
3.1 Učni centri	12
3.1.1 Splošni cilj in namen usposabljanja	12
3.1.2. Posebni cilji in namen usposabljanja	12
3.1.3 Delitev vsebin programa	13
3.1.4 Organizacija usposabljanja in vzgoje	13
3.1.5 Načrt bojnega usposabljanja in vzgoje vojaških obveznikov v učnih centrih	14
3.2 Bojne enote	15
3.2.1 Splošni cilj usposabljanja in vzgoje v bojnih enotah (II. faza)	15
3.2.2 Posebni cilji usposabljanja in vzgoje v bojnih enotah (II. faza)	15
3.2.3 Delitev vsebin programa v II. fazi	15
3.2.4 Organizacija bojnega usposabljanja in vzgoje	16
3.2.5 Načrt usposabljanja v bojnih enotah (II. faza)	16
4. FORMIRANJE 10.BMS.	16
4.1 Usposabljanje po Začasnem načrtu in programu osnovnega usposabljanja enot za mednarodno sodelovanje	17
4.1.1 Organizacija usposabljanja	18
5. OBDOBJE PO FORMIRANJU 10.BMS DO USTANOVITVE CENTRA ZA USPOSABLJANJE	20
5.1 Usposabljanja nabornikov	20
5.1.1 Enovito služenje vojaškega roka (Bataljon T-95)	20
5.1.1.1 Cilji usposabljanja	21
5.1.1.2 Organiziranje usposabljanja	22
5.1.1.3 Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti	24
5.1.1.4 Načrt usposabljanja	25
5.1.2 Dopolnjen načrt osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka (April 2001)	29
5.1.2.1 Štirje učni centri	29
5.1.2.2 Organizacija usposabljanja	31
5.2 Usposabljanja poklicnih vojakov	34
5.2.1 Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave (CVŠ - Avgust 2001)	34
5.2.1.1 Pripravljalno usposabljanje za vojakinje	35
5.2.1.2 Osnovno vojaško usposabljanje kandidatov za vojake stalne sestave – Verzija Avgust 2001	37
5.2.1.2.1 Splošni cilji usposabljanja	35
5.2.1.2.2 Posebni cilji usposabljanja	36
5.2.1.2.3 Organizacija, trajanje in izvedba usposabljanja	36

5.2.1.2.4 Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti	37
5.2.1.2.5 Pogoji za vključitev v program in stopnja usposobljenosti	38
5.2.1.2.6 Predmetnik osnovnega vojaškega usposabljanja	38
5.2.1.3 Osnovno vojaško usposabljanje kandidatov za vojake stalne sestave – Verzija Februar 2002	40
5.2.1.3.1 Organizacija izvedbe usposabljanja	40
5.2.1.3.2 Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti	41
5.2.1.3.3 Pogoji za vključitev v program in stopnja usposobljenosti	42
5.2.1.3.4 Predmetnik osnovnega vojaškega usposabljanja	43
5.2.1.4 Nadaljevalno usposabljanje	45
5.2.1.4.1 Splošni in posebni cilji usposabljanja	45
5.2.1.4.2 Organizacija usposabljanja	45
5.2.1.4.3 Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti	46
5.2.1.4.4 Pogoji za vključitev v program in stopnja usposobljenosti	46
6. USTANOVITEV CENTRA ZA USPOSABLJANJE V VIPAVI (Januar 2003)	47
6.1 Temeljno vojaškostrokovno usposabljanje	48
6.1.1 Cilji usposabljanja	49
6.1.2 Organizacija, trajanje in izvedba usposabljanja	50
6.1.3 Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti	50
6.1.4 Predmetnik temeljnega vojaško strokovnega usposabljanja	50
6.2 Osnovno vojaškostrokovno usposabljanje	51
6.2.1 Program osnovnega vojaškostrokovnega usposabljanja za pridobitev VED 11101	52
6.2.2 Splošni in posebni cilji usposabljanja	52
6.2.3 Organizacija, trajanje in izvedba usposabljanja	52
6.2.4 Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti in pogoji za vključitev v program	53
6.2.5 Predmetnik osnovnega vojaško strokovnega usposabljanja	53
7. OBDOBJE PO USTANOVITVI CENTRA ZA USPOSABLJANJE	54
7.1 Konec obveznega služenja vojaškega roka	54
7.2 Prostovoljno služenje vojaškega roka	55
7.3 10. MOTB v operativnem ciklu	56
8. NAMENSKA USPOSABLJANJA	58
8.1 Namenska usposabljanja, ki jih je organiziral 10.BMS, kasneje 10.MOTB	59
8.1.1 Namensko usposabljanje po konceptu Mission Essential Task List (METL)	59
8.1.1.1 Kako deluje koncept METL	59
8.1.1.2 Primer bojne naloge čete	60
8.1.1.3 Primer METL, ki podpira bojno nalogo čete	60
8.1.1.4 Ocenjevanje usposabljanja	61
8.1.2 Namensko usposabljanje 1. MOTČ za mirovno misijo v sestavi SFOR	61
8.1.2.1 Koncept usposabljanja	62
8.1.3 Namensko usposabljanje 1.MOTČ za delovanje v sestavi 28.DIV PANG v SFOR.	63
8.1.4 Preverjanje usposobljenosti 1.MOTČ s strani NATA “Slovenian infantry company certification visit”	63
8.1.5 Namensko usposabljanje za mirovno misijo ISAF (Izvidniški vod 10.MOTB)	63
8.2 Namensko usposabljanje 20.MOTB za mirovno misijo SFOR in ISAF	64
8.3 Vloga 1.BRSV	65

8.3.1 Način preverjanja temelji na tujih standardih	68
9. ANALIZA	69
9.1 Analiza posameznih obdobj	69
9.1.1 Obdobje učnih centrov in bojnih enot (1994-1996)	69
9.1.2 Ustanovitev 10.BMS	71
9.1.3 Obdobje po formiranju 10.BMS do ustanovitve Centra za usposabljanje.	72
9.1.4 Ustanovitev centra za usposabljanje (Januar 2003)	75
9.1.5 Obdobje po ustanovitvi centra za usposabljanje	76
9.1.6 Namenska usposabljanja	77
9.2 Verifikacija hipotez	78
9.3 Predlog načina izvedbe usposabljanja, ki bi hipoteze podprl	80
9.3.1 Enopestajno usposabljanje (One Station Unit training)	81
10. VIRI	84

Seznam kratic

1/42. brSV	Prvi bataljon 42. brigade Slovenske vojske
76.POD	76. protiklepni divizion
ABK	Atomsko biološko kemični
BMS	Bataljon za mednarodno sodelovanje
BVP	Bataljon vojaške policije
CPP	Cestno prometni predpisi
CU	Center za usposabljanje
CVŠ	Center vojaških šol
ESD	Enota za specialno delovanje
ETVSU	Enota temeljnega vojaškostrokovnega usposabljanja
FDV	Fakulteta za družboslovne vede
FTX	Field Training Exercise
GARDB	Gardijski bataljon
GŠSV	Generalštab Slovenske vojske
ISAF	International Security Assistance Force
ITF	International Trust Found
JLA	Jugoslovanska ljudska armada
LKOV	Lahko kolesno oklepno vozilo
LRT	Light Reconnaissance Team
MEO	Minskoeksplozivne ovire
MES	Minsko eksplozivna sredstva
METL	Mission essential task list
MM	Minomet
MMČ	Minometna četa
MORS	Ministrstvo za obrambo
MOTB	Motorizirani bataljon
MOTČ	Motorizirana četa
MSU	Multinational Specialized Unit
MTS	Materialno tehnična sredstva
NRF	NATO response force
NSE	National Support Element
NTT	Netrzavni top

ObmŠTO	Območni štab teritorialne obrambe
ODSD	Odred za specialno delovanje
OOP	Osebno orožje s poukom streljanja
OSUT	One Station Unit Training
OSVAD	Osrednje vadišče
OVSU	Osnovno vojaškostrokovno usposabljanje
PČ	Podčastnik
PDRIU	Poveljstvo za doktrino, razvoj in usposabljanje
PLO	Protiletalska obramba
POB	Protioklepni boj
POPS	Pehotno orožje s poukom streljanja
PORS	Protioklepni raketni sistem
PP	Protipehotni
PPB	Protipehotni boj
PŠTO	Pokrajinski štab teritorialne obrambe
PPSV	Pokrajisko poveljstvo slovenske vojske
PT	Protitankovski
Rač Odd	Računski oddelek
RKB	Radiološko Kemično Biološko
RPOO2	Ročno protioklepno orožje (običajno Ročni metalec raket M-79 OSA)
RS	Republika Slovenija
SFOR	Stabilization Force
STAS	Stalna sestava
STX	Situational Training Exercise
SV	Slovenska vojska
T&EO	Training and Evaluation Outline
TO	Teritorialna obramba
TVSU	Temeljno vojaškostrokovno usposabljanje
UC	Učni center
UNFICYP	United Nations Force in Cyprus
US ARTEP- MTP	US Army Training & Evaluation Programme - Mission Training Plan
VE	Vojnih enot
VED	Vojaško evidenčna dolžnost
VIU	Vojaško izobraževanje in usposabljanje
ZO	Zračna obramba

1. UVOD

Oborožene sile obstajajo za odvrnitev od vojne ali, v kolikor je odvrnitev neuspešna, zaradi zmage v vojni. Da bi odvrnitev bila uspešna, morajo naši nasprotniki vedeti, da se naše oborožene sile lahko mobilizirajo, pripravijo za boj, se bojujejo in vzdržijo v bojnih operacijah. Učinkovito usposabljanje oblikuje človeške in materialne resurse v kohezivne, za boj pripravljene enote.

Da bi bili upešni v boju, se morajo oborožene sile neprestano usposablјati za razvijanje in vzdrževanje bojno pripravljenih vojakov, vodij in enot, ki bodo lahko izvedle dane jim naloge v skladu s specifičnimi standardi. Usposabljanje dviguje samozavest, promovira skupinsko delo, občutek solidarnosti in dviguje stopnjo profesionalnosti vojakov, vodij in enot (FM 25-101 Battle Focused Training; str.1-1).

Zgoraj nanizane misli o smislu obstoja oboroženih sil in izredno pomembni vlogi, ki jo ima usposabljanje, lahko prenesemo na katerokoli državo. Slovenija tukaj ne more biti izjema. Njene sicer maloštevilne oborožene sile morajo v še večji meri vlagati napore za dvig nivoja usposobljenosti, da bi lahko sodelovale z OS drugih držav in učinkovito izvajale zadane naloge.

Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije glede razvoja in OS pravi: »Načrtovanje obsega in strukture Slovenske vojske ter njenega razvoja, opremljanja in delovanja bo temeljilo na poglobljeni presoji potreb in zmogljivosti slovenske države, pri čemer bodo zagotovljeni ustrezna kritičnost, selektivnost pri sprejemanju tujih rešitev in ohranjanje posebnosti Republike Slovenije in Slovenske vojske. Temeljno vodilo pri uresničevanju razvojnih ciljev bo preusmeritev od količine h kakovosti. S preoblikovanjem in modernizacijo Slovenske vojske bo postopno zmanjšan njen obseg, povečan delež poklicne sestave, izboljšana kadrovska struktura ter opremljenost s sodobnimi oborožitvenimi sistemi in vojaško opremo ter omogočeno vključevanje prostovoljcev v vojaške enote.«

(Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije, 4.2 Obrambna politika; Ur. List RS št. 56-2957/2001)

Slovenska vojska je naloge, ki so navedene v odlomku Resolucije o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije v veliki meri realizirala. Enot, popolnjenih z vojniki na obveznem služenju vojaškega roka, ni več. Obseg SV je zmanjšan, delež poklicne sestave je

drastično povečan, opremljenost s sodobnimi oborožitvenimi sistemi in opremo je prav tako višja, kot je bila v času pisanja te Resolucije.

Preobrazbo SV so skozi posamezna obdobja spremljali tudi pripadajoči koncepti usposabljanja, ki so se razvijali včasih neodvisno ali na podlagi predhodnika. Enote so te koncepte izvajale in se ob tem srečevale s problemi realizacije. Predstavitev posameznih obdobj v razvoju SV ter primerjava pripadajočih konceptov usposabljanja pa je predmet te diplomske naloge.

2. METODOLOŠKI OKVIR

2.1 PODROČJE PREUČEVANJA

Področje preučevanje diplomskega dela je sistem usposabljanja vojakov rodu pehota v Slovenski vojski (od prihoda do odpusta, oziroma do pridobitve VED za poklicne vojake) in sicer skozi posamezna obdobja svojega razvoja. Opisal bom sistem usposabljanja v učnih centrih in bojnih enotah, enovito usposabljanje vojakov na služenju vojaškega roka ter njegovo zadnjo verzijo ob ustanovitvi učnih bataljonov pehote. Poleg usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka, bom opisal sistem usposabljanja kandidatov za vojake STAS, ki se je izvajal vzporedno z naborniškim sistemom in sicer v 1.BRSV in na kratko bom opisal namenska usposabljanja za mirovne misije, ki so se izvajala v enotah 1.BRSV. Posebej bom opisal sistem usposabljanja v 10.BMS takoj po njegovi ustanovitvi in enako v Centru za usposabljanje.

Diplomska naloga ne obravnava specializiranih enot TO in kasneje SV, ki so bile ustanovljene na samem začetku, popolnjene pa so bile s poklicnimi vojaki. Tukaj mislim na Specialno brigado MORIS, kasneje Odred za specialno delovanje (ODSD) in danes Enota za specialno delovanje (ESD), vode in čete vojaške policije in vode stalne sestave, ki so takrat obstajali pri PPSV in kasneje VTP. Brigada MORIS se je namreč popolnjevala izključno s prostovoljci, ki so morali opraviti izredno težak selekcijski program, da bi se sploh lahko udeležili usposabljanja, usposabljali pa so se za specialne naloge, ki odstopajo od klasičnih nalog vojaka pehotnika. Enako velja za vojaško policijo, čeprav so jo delno popolnjevali tudi naborniki. Tudi vojaška policija izvaja specifične naloge in jo lahko brez zadržkov uvrstim k ostalim rodovskim enotam v SV, ki prav tako niso predmet obravnave tega diplomskega dela (zaradi preobsežnosti). Poleg tega diplomska naloga ne obravnava vodov STAS, ki so nastali takoj po osamosvojitveni vojni leta 1991. To pa zaradi tega, ker so bile te enote kmalu po

svoji ustanovitvi razformirane, njihovo moštvo pa se je prerazporedilo v učne centre, bojne enote in vojaško policijo. Moštvo, ki je ostalo, je postalo del zalednih enot pri območnih štabih TO (ObmŠTO) ali pokrajinskih poveljstvih TO (PŠTO) in kasneje pokrajinskih poveljstvih SV (PPSV).

2.2 CILJI PREUČEVANJA

Pred pričetkom pisanja naloge sem si zastavil cilj predstaviti načrte in programe usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka, kot tudi kandidatov za vojake STAS oziroma za zaposlitev v SV. Predstavljene načrte in programe, kot predstavnike določenega obdobja v razvoju SV, bom med seboj primerjal in skušal ugotoviti ali se je danes obstoječi sistem usposabljanja vojakov spremenil in ali predstavlja popolno nasprotje sistemu usposabljanja vojaških obveznikov na služenju vojaškega roka v preteklosti.

2.3 HIPOTEZE

1. Z vzpostavitvijo poklicne vojske se je sistem usposabljanja poklicnih vojakov popolnoma spremenil in predstavlja popolno nasprotje sistemu usposabljanja vojaških obveznikov na služenju vojaškega roka.
2. S povečevanjem števila poklicnih vojakov se stopnja standardizacije usposabljanja zvišuje.
3. Sistem usposabljanja, ki se je izvajal v 10.BMS od ustanovitve enote vse do leta 2003 je bil osnova za način usposabljanja, ki ga izvaja Center za usposabljanje v Vipavi.

2.4 UPORABLJENE METODE

Glavna metoda, ki sem jo uporabil, je deskriptivna metoda. Preučil sem načrte in programe usposabljanj, ki so na voljo v Knjižnično informativnem centru MORS. Članke, ki so vezani na vstopno usposabljanje vojakov v vojski ZDA, sem dobil na internetu, koncept usposabljanja po seznamu za izvedbo poslanstva ključnih nalog sem dobil v ameriških navodilih za delovanje ali po angleško Field Manualih (FM), določene podatke pa sem pridobil iz revije Slovenska vojska ter iz Obvestil za javnost MORS. V poglavje o namenskih usposabljanjih za udeležbo na mirovni misijah ter v poglavje, ki opisuje usposabljanje

kandidatov za vojake STAS, ki se je izvajalo v 1.BRSV, sem vnesel tudi lastne izkušnje, kot soudeleženec pri izdelavi Načrta in programa usposabljanja, kot tudi pri njegovi izvedbi.

2.5 TEMELJNI POJMI

Usposabljanje, vojaško, je načrten, organiziran, znanstveno zasnovan najvažnejši del vojaške vzgoje in izobraževanja. Uresničuje se s posredovanjem procesa usposabljanja. Med usposabljanjem se uresničujejo tri skupine nalog: izobraževalni – osvojitve znanj, veščin in navad, vzgojni – formiranje in razvijanje pozitivnih lastnosti osebnosti tistih, ki se usposabljujejo in operativni – uporaba znanja, veščin, navad in sposobnosti v različnih praktičnih situacijah, posebej v bojnih razmerah. V procesu usposabljanja aktivno sodelujejo starešine – učitelji in tisti, ki se usposabljujejo zaradi uresničitve ciljev in nalog usposabljanja.

Usposabljanje vojakov in enot JLA se je delilo na tri faze: faza splošnega usposabljanja, faza strokovno – specialističnega usposabljanja in faza skupnega ali kolektivnega usposabljanja. Izvajalo se je v naravnem okolju, na vadbiščih, streliščih, v učilnicah, kabinetih, podnevi in ponoči, v vseh vremenskih pogojih, na različnem zemljišču, v vodi (morju, rekah in jezerih) in v zračnem prostoru (Vojni leksikon, 1981: 342).

TO in kasneje SV uporablja enak način delitve vojaškega usposabljanja, le da ga je skozi svoj razvoj drugače poimenovala. Danes tako poznamo Temeljno vojaškostrokovno usposabljanje (TVSU), ki se je po starem imenovalo splošno usposabljanje ali splošno-vojaško usposabljanje. Faza strokovno-specialističnega usposabljanja danes poznamo kot Osnovno vojaškostrokovno usposabljanje (OVSU), kjer vojaki pridobijo VED in se usposabljujejo v sklopu skupine, posadke in oddelka. Faza Skupnega usposabljanja ali enotovno usposabljanje pa je danes domena enot in ne Centra za usposabljanje. Včasih se je izvajalo v bojnih enotah SV v III. fazi usposabljanja.

Vojaško usposabljanje, v splošnem je to usposabljanje, ki ga izvajajo oborožene sile, da bi pripravile svoje pripadnike na vojno. Dogaja se v eni izmed štirih možnih oblik in sicer: usposabljanje posameznikov ali skupin znotraj institucije (vojaške šole, fakultete..) ali usposabljanje posameznikov ali skupin znotraj vojaške enote (v pehotnem bataljon), ki so ji dodeljeni.

Vojaško usposabljanje se razlikuje od civilnega tako v socialnem kontekstu znotraj katerega se usposabljanje izvaja in hkrati v izredno veliki verjetnosti nastopa tragičnih posledic, v

kolikor bi bilo usposabljanje neuspešno (International Military and Defense Encyclopedia – Vol.6, 1993: 2774).

V kolikor definiciji primerjamo, lahko ugotovimo, da sta medsebojno skladni.

Usposabljanje posameznikov, je naziv, ki se uporablja za usposabljanje vojakov – starešin kot posameznikov, za razliko od faz usposabljanja enot in usposabljanja štabov in poveljstev lahko označuje eno (začetno) izmed faz usposabljanja vojakov in enot, v kateri se realizirajo vsebine usposabljanja, ki se nanašajo na vsakega vojaka kot posameznika (osnovna vojaška znanja) (Vojni leksikon, 1981: 342).

Individualno usposabljanje ali usposabljanje posameznika se deli na formalno in distribuirano. Namen formalnega individualnega usposabljanja je zagotoviti veščine in znanja, ki so potrebne za učinkovito izvajanje vojaških nalog. V splošnem ga izvajajo organizacije, katerih prioriteta naloga je usposabljanje, zaokrožujejo pa tako vojaško kot tudi tehnično usposabljanje. Ta proces poteka pod centraliziranim vodstvom in nadzorom za usposabljanje orientirane organizacije.

Distribuirano individualno usposabljanje (včasih ga imenujejo usposabljanje na daljavo) pa se usposabljanču zagotovi v njegovi lastni enoti ali kraju službovanja. Distribuirano usposabljanje je bilo mnoga leta značilnost usposabljanja rezervne sestave in vseh ostalih, ki niso imeli možnosti udeležiti se daljšega formalnega usposabljanja. Distribuirano usposabljanje ponuja nekaj očitnih prednosti pred formalnim in sicer: zniževanje vseh vrst stroškov in več možnosti kot tudi odgovornosti tako za usposabljanče kot tudi za poveljnike enot. Hkrati z navedenimi prednostmi pa so prisotna tudi tveganja in sicer, ali je usposabljanje ohranilo kakovost in ali je distribuirano usposabljanje res ceneje?

Za formalno usposabljanje so značilne tradicionalne metode in zastarela tehnologija, medtem ko je zaščitni znak distribuiranega usposabljanja razvijajoča se oziroma sodobna tehnologija.

Programi individualnega usposabljanja se med seboj razlikujejo in so različni za častnike ali vojake. Odražajo njihova delovna področja in dolžnosti. Vojaki in podčastniki se usposabljujejo na področju relativno specializiranih veščin, za častnike pa se zahteva mnogo širša ekspertiza in večji poudarek na vodenju (International Military and Defense Encyclopedia – Vol.6, 1993: 2767-2768).

Splošno usposabljanje v JLA je bila prva faza usposabljanja vojakov in enot, ki je načeloma trajala dva meseca. Vojaki – naborniki so se usposabljali iz: vsebin splošno vojaških

predpisov, uporabe osebne oborožitve in opreme, osnovnih taktičnih postopkov posameznika, skupine in posadke, ter na ta način pridobivali veščine in navade, ki jih potrebuje vsak vojak (Vojni leksikon, 1981: 366).

Strokovno usposabljanje, je najvažnejši del vojaškega usposabljanja, kjer udeleženci usposabljanja pridobivajo ožja vojaškostrokovna znanja, veščine in navade za opravljanje dolžnosti in nalog v svoji zvrsti, rodu ali službi. V strokovnem usposabljanju se vojaki usposabljujejo za svojo specialnost, gojenci – slušatelji in starešine pa za opravljanje konkretnih dolžnosti v svoji zvrsti, rodu in službi (Vojni leksikon, 1981: 594).

Vojaškoevidenčna specialnost (VES), je osnovna strokovnost, potrebna vojaški osebi za opravljanje določenih dolžnosti v zvrsti, rodu ali službi oboroženih sil. Služi kot osnova za evidenco formacijskih potreb in dejanskega stanja osebne sestave oboroženih sil in zaradi lažjega opravljanja organizacijsko-formacijskih, mobilizacijskih, nabornih, personalnih in učnih zadev. VES je lahko formacijska specialnost in osebna specialnost. V oboroženih silah SFRJ se vodi po rodovih in službah, znotraj teh pa po vrstah in vejah (Vojni leksikon, 1981: 694).

SV, je VES preimenovala v vojaškoevidenčno dolžnost oziroma skrajšano VED, pomen pa je isti.

Formacijska specijalnost, je skupina sorodnih formacijskih mest, za katere je potrebna enaka ali približno enaka vojaškostrokovna izobrazba in usposobljenost. Ugotavlja se za vsako formacijsko delovno mesto v formaciji in se označuje s številčno oznako (Vojni leksikon, 1981: 136).

Skupno usposabljanje (v enotah SV se pogosto uporablja tudi izraz kolektivno usposabljanje) je namenjeno pripravi kohezivnih skupin in enot za uspešno izvedbo nalog v vojni. Ta kategorija zajema celotno usposabljanje in sicer tako formalno, kot tudi distribuirano usposabljanje, ki je potrebno vojaškim skupinam, enotam in organizacijam, na vsaki ravni linije vodenja in poveljevanja. Kolektivno usposabljanje je namenjeno tudi pripravi združenih (več kot ena zvrst oboroženih sil) in kombiniranih (več nacionalnih) sil, za uspešno izvedbo njihovih nalog. Jasni cilj kolektivnega usposabljanja je ustvariti sile, ki so usposobljene za hitro mobilizacijo, razmestitev, bojevanje ter za doseg prevlade na bojišču (International Military and Defense Encyclopedia – Vol.6, 1993: 2769).

Skupno usposabljanje, je zaključni del, faza vojaškega usposabljanja, v kateri se izvajajo vaje enot, posebno taktične vaje enot nivoja voda, čete – baterije, bataljona – divizona in skupne taktične vaje enot nivoja polka, brigade in divizije (Vojni leksikon, 1981: 701).

Slovenska vojska so vojaška poveljstva, enote, zavodi in druge vojaške sestave, ki so pod enotnim poveljstvom, z enotnimi oznakami pripadnosti Slovenski vojski in ki odkrito nosijo orožje (Zakon o Obrambi; Ur. l. RS 103/2004, 5. člen - pomen pojmov).

Stalna sestava vojske je formacija, ki jo sestavljajo poklicni pripadniki vojske, to so vojaki, podčastniki, častniki in vojaški uslužbenci (v nadaljnjem besedilu: vojaške osebe) ter civilne osebe, ki delajo v vojski, vendar ne opravljajo vojaške službe (Zakon o Obrambi; Uradni list RS 103/2004 z dne 23. 9. 2004, 5. člen - pomen pojmov).

Formacija je seznam funkcionalnih in kadrovskih dolžnosti, pogojev za njihovo opravljanje ter potrebnih materialnih sredstev in opreme za vojaško poveljstvo, enoto ali zavod v stalni, mirnodobni in vojni sestavi ter njena kadrovska in materialna popolnitev (Zakon o Obrambi; Uradni list RS 103/2004 z dne 23. 9. 2004, 5. člen - pomen pojmov).

3. OBDOBJE UČNIH CENTROV IN BOJNIH ENOT (1994-1996)

Ob koncu leta 1991 je Teritorialna obramba štela 77.000 pripadnikov, razporejenih v 7 pokrajinskih štabov Teritorialne obrambe, 27 območnih štabov Teritorialne obrambe in razvojna jedra nekaterih samostojnih enot. Leta 1992 je prišla na služenje prva redna generacija nabornikov in v tem času je Teritorialna obramba štela nekaj nad 79.000 pripadnikov, razporejenih v 7 pokrajinskih štabov Teritorialne obrambe (6 pehotnih brigad, planinska brigada, 4 oklepnomehanizirani bataljoni, artilerijski in protioklepni divizion), 27 in zračne obrambe), samostojni bataljon za nadzor zračnega prostora in 6 samostojnih čet (inženirska četa, četa vojaške policije, četa radiološko-kemične-biološke obrambe, četa za zveze, zaledna četa in zaščitna četa).

Z novim zakonom o obrambi je bila leta 1994 uzakonjena reorganizacija Teritorialne obrambe v Slovensko vojsko. Leta 1995 je bila sprejeta doktrina vojaške obrambe in na njeni podlagi se je začela pripravljati reorganizacija Slovenske vojske v sodobno in mobilno oboroženo silo sposobno braniti lastno državo in sodelovati v humanitarnih in mirovnih operacijah v tujini. Slovenska vojska je v letu 1996 štela 62.000 pripadnikov, razporejenih v 7 pokrajinskih

poveljstev (6 pehotnih brigad, gorska brigada, 4 oklepnomehanizirani bataljoni, 4 artilerijski in protioklepni bataljon), 27 območnih poveljstev, 3 samostojne brigade (specialna, vojaškega letalstva in zračne obrambe) in 7 samostojnih bataljonov (bataljon za nadzor zračnega prostora, inženirski bataljon, bataljon vojaške policije, bataljon radiološko-kemičnobiološke obrambe, bataljon za zveze, bataljon za mednarodno sodelovanje in gardni bataljon) (Obseg in struktura SV 2010: str 13).

Sistem usposabljanja tega obdobja se je vse od svojega oblikovanja obdržal do sprejetja koncepta o enovitem služenju vojaškega roka, ki je bil vzpostavljen leta 1996. Ta koncept je dejansko pripeljal do ukinitve učnih centrov. Vse do takrat pa so bili naborniki najprej poslani v učne centre, kjer so dobili splošna vojaška znanja in šele zatem so bili napoteni v tako imenovane bojne enote. Te bojne enote so bile v bistvu prvi bataljon pehotne ali gorske brigade (npr. 1/42 brSV). Takoj po prihodu v bojno enoto so nabornike razporedili v pehotne čete, v minometno ali poveljniško četo, kjer so šele ob zaključku vojaškega roka prejeli svoj VED.

3.1 UČNI CENTRI

Usposabljanje je bilo organizirano v dveh fazah in sicer prvi fazi, ki se je izvajala v učnih centrih takrat še Teritorialne obrambe in sicer: 210. UC Cerklje ob Krki, 310. UC Kranj, 410. UC Postojna, 510. UC Ljubljana, 530. UC Vrhnika, 710. UC Pekre in 730. UC Ig.

3.1.1 Splošni cilj in namen usposabljanja

Splošni cilj bojnega usposabljanja in vzgoje v I. fazi je bil, vojaške obveznike usposobiti za ravnanje in uporabo pehotnega orožja ter za izvajanje namenskih nalog strelca v protipehotnem boju, protiletalski obrambi in v protioklepem boju, ter jih usposobiti za ukrepe in postopke zaščite in reševanja ob nesrečah (Načrt in program bojnega usposabljanja in vzgoje vojaških obveznikov v I. fazi, 1992: 4).

3.1.2. Posebni cilji in namen usposabljanja

V času I. faze usposabljanja vojaških obveznikov so morali izuriti in usposobiti posameznika:

- Za pravilno ravnanje in uporabo pehotne oborožitve in za uporabo zaščitne in druge opreme, ki jim je pripadala.

- Za natančno opazovanje, javljanje in obveščanje v boju, vzdrževanje kurirskih in signalnih zvez, gibanje po terenu in bojišču, orientacijo, zaščito pred zažigalnimi bojnimi sredstvi, maskiranje, oviranje in premagovanje različnih ovir.
- Za vodenje PPB, POB, PLO in za pravilno ravnanje s PP in PT minami.
- Za pravilno ravnanje z eksplozivi, sredstvi za vžig in drugimi MES.
- Za pravilno izvajanje postopkov RBK zaščite, detekcije, dozimetrije in delne dekontaminacije.
- Za ravnanje in uporabo osnovnih sredstev zvez – radijskih in žičnih ter za pravilno komuniciranje v brezžičnem in žičnem prometu.
- Za pravilno in pravočasno nudenje prve pomoči sebi in ostalim pri različnih poškodbah in v različnih situacijah.
- Za osebno in vzajemno zaščito ob nesrečah, za sodelovanje pri izvajanju drugih ukrepov zaščite in reševanja ter za naloge, ki jih s tega področja izvajajo pripadniki TO.
- Za prenašanje psihofizičnih naporov med izvajanjem bojnih in delovnih nalog.
- Vojaške obveznike so seznanili s slovenskim vojaškim zgodovinskim spominom, s potekom vojne za suverenost Slovenije, z vprašanji skupne evropske varnosti in vključevanja Slovenije v evropske integracijske procese ter slovenskim jezikom in kulturo kot temeljem slovenstva.
- Vojaški obvezniki bi morali pridobiti znanja, veščine in sposobnosti, ki bi dale solidno bazo za drugo fazo usposabljanja.

(Načrt in program bojnega usposabljanja in vzgoje vojaških obveznikov v I. fazi, 1992: 4).

3.1.3 Delitev vsebin programa

Bojno usposabljanje in vzgoja vojaških obveznikov v I. fazi se je po vsebinah programa delilo na: vojaškostrokovne vsebine, splošno izobraževalne vsebine ter na ostalo delo in aktivnosti (Načrt in program bojnega usposabljanja in vzgoje vojaških obveznikov v I. fazi, 1992, 5).

3.1.4 Organizacija usposabljanja in vzgoje

Usposabljanje vojaških obveznikov v I. fazi je trajalo dva meseca in pol oziroma 52 delovnih dni. Od tega je bilo za neposredno usposabljanje predvidenih 372 ur. Predmeti z vojaškostrokovno vsebino so obsegali 240 ur, predmeti s splošnoizobraževalno vsebino pa 132 ur. Za ostalo delo in aktivnosti je bilo predvidenih 7 dni in sicer:

- Sprejem vojaških obveznikov – 2 dni.
- Tehnični zbor in svečanost ob začetku usposabljanja – 1 dan.
- Rezerva za pouk – 2 dni.
- Premestitev vojaških obveznikov v bojne enote – 1 dan.
- Športni dan - 1 dan.

(Načrt in program bojnega usposabljanja in vzgoje vojaških obveznikov v I. fazi, 1992, 6)

3.1.5 Načrt bojnega usposabljanja in vzgoje vojaških obveznikov v učnih centrih

Tabela 3.1: Načrt bojnega usposabljanja in vzgoje vojaških obveznikov v učnih centrih

Vsebine programa	Predmeti	Število ur
Vojaško – strokovne vsebine	Splošni vojaški predpisi	9
	Postrojitevno pravilo	15
	Pehotno orožje s poukom streljanja	100
	Taktika	49
	RBKO	20
	Inženirstvo	33
	Zveza	14
	Skupaj	240
Splošno – izobraževalne vsebine	Športna vzgoja	48
	Pohodi	18
	Sanitetni pouk	15
	Temelji zaščite in reševanja	18
	Državljska vzgoja	18
	Vodni pogovori in obveščanje vojakov	12
	Zdravniški pregledi	3
	Skupaj	132
Ostalo delo in aktivnosti	Sprejem vojaških obveznikov	2
	Tehnični zbor in svečanost ob začetku usposabljanja	1
	Športni dan	1
	Premestitev vojaških obveznikov v bojne enote	1
	Rezerva za pouk	2
	Skupaj dni	7
	Vsega ur	468
	Vsega dni	52

Vir: (Načrt in program bojnega usposabljanja in vzgoje vojaških obveznikov v I. fazi, 1992, 6)

Opomba:

Za neposredno usposabljanje je bilo predvidenih 372 ur pouka, od tega:

- 315 ur izvedenih dopoldan v sklopu sedmih ur usposabljanja.
- 57 ur je bilo načrtovanih popoldan (osmo in deveto uro) za ponavljanje, nočne vaje oziroma ob sobotah.

(Načrt in program bojnega usposabljanja in vzgoje vojaških obveznikov v I. fazi, 1992, 8)

3.2 Bojne enote

3.2.1 Splošni cilji usposabljanja in vzgoje v bojnih enotah (II. faza)

Splošni cilj in namen bojnega usposabljanja vojakov v II. fazi usposabljanja je bil usposobiti in izuriti posameznika, skupino, posadko, oddelek, vod, četo in bataljon za izvajanje namenskih nalog v vseh oblikah bojnega dejstvovanja, v različnih bojnih vremenskih, meteoroloških in zemeljskih pogojih.

3.2.2 Posebni cilji usposabljanja in vzgoje v bojnih enotah (II. faza)

- Vrhunsko in celovito usposobiti vojake za njihovo VED in za hitro in pravilno uporabo osebne oborožitve in opreme.
- Vsakega vojaka usposobiti za pravilno in hitro uporabo oborožitve, tehnike in opreme celotnega oddelka.
- Zagotoviti možnost zamenjave znotraj skupine, posadke ali oddelka.
- Usposobiti vojake, skupine, posadke in enote za bojna dejstvovanja v klasičnih ali ABK pogojih bojevanja.
- Zagotoviti največjo možno koordinacijo znotraj skupin, posadk in enot ter njihovo kar največjo bojno učinkovitost.
- Usposobiti in izuriti enote za uspešno izvajanje namenskih nalog samostojno ali v sestavi višjih enot ter za uspešno vodenje protipehotnega, protidesantnega, protioklepnega in protizračnega boja.
- Usposobiti in izuriti enote v postopkih pri različnih alarmih in stopnjah bojne pripravljenosti.
- Usposobiti enote za protidiverzantski teroristični boj.

(Načrt in program bojnega usposabljanja pehotnega (planinskega) bataljona, 1992: 2)

3.2.3 Delitev vsebin programa v II. fazi

Bojno usposabljanje in vzgoja vojakov v II. fazi se je delilo na naslednje vsebine:

- Priprava za sprejem dolžnosti v enoti (99 ur).
- Specialistično usposabljanje (360).
- Ostalo delo in aktivnosti (234 ur).

3.2.4 Organizacija bojnega usposabljanja in vzgoje

II. faza usposabljanja vojakov je trajala 3,5 meseca ali 77 delovnih dni oziroma 693 ur pouka. Pouk se je izvajal pet dni v tednu in sicer vsak dan 9 ur (7 ur dopoldne in 2 popoldne) (Načrt in program bojnega usposabljanja pehotnega (planinskega) bataljona, 1992: 3).

3.2.5 Načrt usposabljanja v bojnih enotah (II. faza)

Tabela 3.2: Načrt in program bojnega usposabljanja pehotnega (planinskega) bataljona

Vsebine programa	Predmeti	Število ur
Priprava za sprejem dolžnosti v enoti	Predstavitev enote, tehnični zbor, delitev orožja in opreme	6
	Seznanitev z vojašnico, okolico in krajem	5
	Intenzivno specialistično usposabljanje	88
	- usposabljanje posameznika za nemenske naloge v posadki, oddelku.	34
	- Usposabljanje enote za njene namenske naloge.	20
	- Zavarovanje ljudi, objektov in MTS.	8
- Streljanja s pehotnim orožjem	26	
	Skupaj dni: 11	99
Splošno in specialistično usposabljanje	Usposabljanje pehotnih enot	290
	➤ Usposabljanje posadk in oddelkov.	124
	➤ Usposabljanje vodov.	93
	➤ Usposabljanje čet.	42
	➤ Usposabljanje bataljona.	31
	Splošno usposabljanje	70
➤ Športna vzgoja.	40	
➤ Državlјanska vzgoja.	16	
➤ Bojna streljanja.	14	
	Skupaj dni: 40	360
Ostalo delo in aktivnost	➤ Varovanje objektov in izvajanje pomožnih nalog.	91
	➤ Vodni pogovori in obveščanje vojakov.	19
	➤ Zdravstveni pregled vojakov.	3
	➤ Tedenski pregledi in vzdrževanje orožja.	78
	➤ Poveljniški pregled.	7
	➤ Odpust vojakov.	18
➤ Rezervni čas	18	
	Skupaj dni: 26	234
Skupaj v vseh treh vsebinah	Skupaj dni: 77	693

Vir: (Načrt in program bojnega usposabljanja pehotnega (planinskega) bataljona, 1992: 3, 4)

4. FORMIRANJE 10.BMS.

Formiranje 10. bataljona za mednarodno sodelovanje (BMS) opisujem posebej, ker je to bila prva enota, v celoti popolnjena s stalno sestavo. Njeni pripadniki so bili izbrani na podlagi prošenj za zaposlitev v Slovenski vojski, ki jih je delovna skupina za formiranje 10.BMS, pod

vodstvom stotnika Bostič Josipa dobila od MORS. Pogoji za zaposlitev v 10.BMS so bili kazenska nekaznovanost, odslužen vojaški rok, državljanstvo RS (ne dvojno državljanstvo) in najmanj peta stopnja šolske izobrazbe. Vsak kandidat je bil tudi varnostno preverjan, opravičiti pa so morali tudi zdravniški pregled. Kot zanimivost naj povem, da smo informativne razgovore vodili vsi člani delovne skupine, kandidate pa smo na podlagi njihovih dokazil in specialističnih znanj takoj razporejali na formacijo 10.BMS. V enoto so prvič v Slovenski vojski kot vojakinje prišle tudi ženske, ne glede na to, da niso imele odsluženega vojaškega roka. Zanje se je organizirala prisega, kriterijev za ocenjevanje usposobljenosti pa zanje nismo imeli, razen za preverjanje fizičnih zmogljivosti, ki smo jih prvi prevzeli od vojske ZDA in se še sedaj uporabljajo v SV. Še pred prihodom prvih kandidatov smo v bataljon prejeli tudi Začasni načrt in program osnovnega usposabljanja enot za mednarodno sodelovanje, št.811-374/96 z dne 15.11.1996. Ne glede na to, da je 10.BMS takrat predstavljal nekaj čisto novega, je omenjeni načrt in program pomenil nekaj že videnega.

4.1 USPOSABLJANJE PO ZAČASNEM NAČRTU IN PROGRAMU OSNOVNEGA USPOSABLJANJA ENOT ZA MEDNARODNO SODELOVANJE

Načrt in program je kot vse ostale, izdelal CVŠ. Enota ga je dobila takoj po ustanovitvi delovne skupine za formiranje bataljona, ki jo je vodil stotnik Josip Bostič. Program je bil v celoti pisan na kožo 10.BMS ter popolnoma usklajen z njegovo formacijo, kar so nenazadnje bili tudi vsi do takrat napisani načrti in programi. Za vsako dolžnost, ki jo je opredeljevala formacija bataljona, je bil v programu opredeljen tematsko-terminski načrt usposabljanja.

Usposabljanje je bilo sestavljeno iz treh faz. V prvi fazi so vojaki spoznali oziroma osvežili splošna vojaška znanja, ki so jih pridobili na služenju vojaškega roka. Imela je tudi selekcijsko vlogo. Trajala je 7 tednov. V drugi fazi so se vojaki usposabljali iz vojaško specialističnih vsebin ter pridobili VED. Trajala je 11 tednov. Tretja faza usposabljanja je opredeljevala usposabljanje za delovanje v mirovnih operacijah. Sestavljena je bila iz osnovnega in specialističnega usposabljanja za mirovne operacije.

Za razliko od vseh dotedanjih programov usposabljanja, je program v vseh treh fazah vseboval učenje angleškega jezika. V drugi fazi pa so bile vključene tematike s področja bojnega vozila za vse VED in ne samo za voznike.

Na žalost, program nikoli ni bil izveden v celoti, saj enota v času njegove veljavnosti ni bila nikoli v celoti popolnjena z moštvom in MTS. V začetku njegovega obstoja je bila v bataljonu

le ena četa delno popolnjena z vojaki, kar pomeni, da je bilo načrtovano le usposabljanje za strelce, namerilce in voznike, torej prva in delno druga faza usposabljanja.

S postopnim prihajanjem novih kandidatov za poklicne vojake, se je zgoraj opisan koncept usposabljanja v podobni obliki sicer ponavljal, vendar ni nikoli zaživel v celoti. Že takrat se je namreč pokazalo, da tako obsežen načrt in program, ki je imel svoje poreklo v načrtih in programih usposabljanja takratnih pehotnih bataljonov, s podrobno razdelanimi urnimi postavkami in sicer za vsako tematiko posebej ni primeren za enote popolnjene s poklicnimi vojaki. Za izvedbo programa v celoti bi potrebovali vsaj 22 tednov ali pet mesecev in pol, kar pa je bilo časovno nemogoče. To pa zaradi tega, ker je ne glede na svojo nepopolnjenost z vojaki, bataljon zagotavljal moštvo za mirovne misije tistega časa v Albaniji, Cipru in BiH, da nalog varovanja objektov niti ne omenjam.

4.1.1 Organizacija usposabljanja

Iz načrtov usposabljanja, ki so bili poslani v odobritev GŠSV (dopis 10.BMS – Načrti usposabljanja; št. 804-04/05-97, z dne 14.01.1997), ki so nastali na podlagi Začasnega načrta in programa osnovnega usposabljanja enot za mednarodno sodelovanje (št.811-374/96 z dne 15.11.1996) je iz tabel prikazanih v nadaljevanju možno razbrati način, kako je bilo usposabljanje organizirano. Glej tabelo 4.1.

Prva faza je bila kot v načrtu in programu za usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka v učnih centrih sestavljena iz vojaško strokovnih in splošno izobraževalnih vsebin, le da so tukaj združene pod imenom splošno vojaške vsebine. Splošno vojaške vsebine pa so bile sestavljene iz tem, ki jih prav tako zasledimo v predhodno opisanem programu. Razlike se pojavijo predvsem pri urni postavki za posamezno temo, moram pa tudi omeniti dejstvo, da smo vsebine za posamezne teme črpali iz ameriških pravil oziroma priročnikov za bojevanje ali po angleško Field manualov (FM).

V tabeli 4.2 so prikazane vsebine usposabljanja s pripadajočimi temami za dve vojaški evidenčni dolžnosti (VED), ki smo jih v 10.BMS usposabljali in sicer za namerilce in strelce. Ostale VED smo usposabljali bolj redko, saj je bilo težišče na popolnjevanju pehotnih čet.

Tabela 4.1: Načrt usposabljanja prve faze

Vsebina usposabljanja	Tema	Število ur
Splošno vojaške vsebine	Splošno vojaški predpisi	7
	Postrojitveno pravilo	5
	Oborožitev in pouk streljanja	50
	Splošna taktika	60
	Vojaška topografija	25
	RKBO	5
	Inženirstvo	10
	Zveze	7
	Osnove vojaške psihologije	5
	Osnove varnostne vzgoje	2
	Sanitetni pouk	29
	Državljska vzgoja	5
	Športna vzgoja	40
	Angleški jezik	19
Ostale vsebine	Opremljanje, oblačenje, namestitvev	7
	Tedenski pregled	18
	Zaključno preverjanje in ocenjevanje	18
	Svečanosti	2
	Sestanki kolektiva	7
Skupaj		321

Vir: (Načrti usposabljanja; št. 804-04/05-97, z dne 14.01.1997)

Tabela 4.2: Načrt usposabljanja v drugi fazi

	Vsebina usposabljanja	Tema	Število ur	Skupaj
Namerilci	Splošno vojaške vsebine	Športna vzgoja	88	497
		Angleščina	37	
	Vojaško specialistične vsebine	POPS	15	
		Bojno vozilo	116	
		Taktika	190	
	Ostale aktivnosti	Sestanki kolektiva	5	
		Tedenski pregled	33	
Preverjanje		12		
	Svečanost	1		
Strelci	Splošno vojaške vsebine	Športna vzgoja	88	497
		Angleščina	37	
	Vojaško specialistične vsebine	POPS	27	
		Bojno vozilo	23	
		Taktika	271	
	Ostale aktivnosti	Sestanki kolektiva	5	
		Tedenski pregled	33	
Preverjanje		12		
	Svečanost	1		

Vir: (Načrti usposabljanja; št. 804-04/05-97, z dne 14.01.1997)

V tej fazi usposabljanja se je izvajalo tudi skupinsko usposabljanje ali enotovno usposabljanje. V opisanem obdobju, je bil najvišji nivo usposabljanja nivo voda. Četo smo sicer že imeli popolneno, vendar je kot celoto nismo usposabljali. Prvič se je četa pojavila kot

homogena enota leta 1998 na mednarodni vojaški vaji Cooperative Adventure Exchange 98 (CAE-98) na Dolenjskem.

Tabela 4.3: Načrt usposabljanja v tretji fazi

Vsebina usposabljanja	Tema	Število ur
Splošno vojaške	Športna vzgoja	39
	Angleški jezik	24
Usposabljanje za mirovne operacije	Osnovno usposabljanje za mirovne operacije	53
	Specialistično usposabljanje za mirovne operacije	46
Ostale aktivnosti	Sestanki kolektiva	3
	Tedenski pregled	18
	Zaključno preverjanje	12
	Svečanost	1
Skupaj		196

Vir: (Načrti usposabljanja; št. 804-04/05-97, z dne 14.01.1997)

Po specialističnem usposabljanju, ki je bilo prikazano v tabeli 4.2, se je praviloma pričela tretja faza usposabljanja za mirovne operacije. To je bila tudi posebnost tega programa, saj je bil napisan za enote, ki naj bi sodelovale v operacijah Združenih narodov za ohranjanje miru ali po angleško peacekeeping operations (PKO). Šele kasneje, ko so v enoto prišla lahka oklepna vozila BOV in je bila predstavljena možnost sodelovanja z enotami nata smo pričeli izvajati usposabljanje po vzoru ameriških oboroženih sil in bo predstavljeno v nadaljevanju.

5. OBDOBJE, PO FORMIRANJU 10.BMS DO USTANOVITVE CENTRA ZA USPOSABLJANJE.

5.1 USPOSABLJANJA NABORNIKOV

5.1.1 Enovito služenje vojaškega roka (Bataljon T-95)

Pred uvedbo enovitega sistema usposabljanja, je usposabljanje potekalo v dveh fazah in sicer prva faza v učnih centrih, druga faza pa v pehotnih bataljnih. Praksa je pokazala, da je imel takšen način usposabljanja več vsebinskih in organizacijskih pomanjkljivosti. Osnovne značilnosti tega sistema so bile:

- Za sicer kratek čas usposabljanja je bilo preveč časa namenjenega za pridobitev splošnih znanj, vojaki so se prepozno vključevali v vojaškospecialistično usposabljanje (za svoj VED) ter v usposabljanje posadk, oddelkov ter osnovnih in višjih enot.

- Vojaki so v učnih centrih dobili premalo veščinskih znanj.
- Učne enote v učnih centrih niso delovale kot bojne enote, v katerih se vojak od prvega dne vzgaja kot borec v bojnem kolektivu.
- Premestitev vojakov iz učnih centrov v pehotne bataljone je predstavljalo časovno obremenitev že tako kratkega usposabljanja (vojak se je ponovno razdolžil in zadolžil z opremo, ponovno se je moral izoblikovati kolektiv...), dodatno finančno obremenitev, medsebojno usklajevanje različnih nivojev usposobljenosti in drugo.
- Za VED zahtevnejših oborožitvenih in tehničnih sistemov v bojni enoti, zaradi nalog varovanja (50% vsega razpoložljivega časa) ni bilo mogoče izvesti.

(Načrt in program poskusnega usposabljanja vojakov, kandidatov za podčastnike vojnih enot in enot bataljona T-95, 1996: 5)

Zaradi zgoraj navedenih ugotovitev, je bil narejen načrt, ki bi moral dati boljše rezultate na področju usposabljanja, čeprav ni mogoče trditi, da je bil program usposabljanja slab oziroma razlog za zgoraj navedene pomankljivosti. Projekt je predvideval izvedbo usposabljanja v treh fazah. V grobem jih lahko opišemo kot splošno vojaško usposabljanje, usposabljanje za pridobitev specialnosti ali VED in pa enotovno usposabljanje.

5.1.1.1 Cilji usposabljanja

Cilj prve faze je bil:

- Seznaniti vojaškega obveznika z njegovim novim položajem in dolžnostjo vojaka v Slovenski vojski, da bo razumel svoj položaj in spoštoval zakonske obveze, ki izhajajo iz prisege ter principe, ki so izraženi v ustavi, Zakonu o obrambi, Zakonu o vojaški dolžnosti, mednarodnem vojaškem pravu in ostalih podzakonskih predpisih.
- Zagotoviti ustrezno stopnjo motiviranosti in discipliniranosti vojakov za izvajanje usposabljanja v osnovnih vojaških veščinah.
- Zagotoviti dosego ustrezne moči, vzdržljivosti, vztrajnosti in gibčnosti vojaka za izvajanje nalog programa, ter posledično pripravljenosti za dosego višjih standardov pri izvedbi temeljnega usposabljanja.
- Vojake usposobiti za izvajanje splošnih vojaških veščin ne glede na rod, službo, specialnost ali VED, ki jim omogočajo preživetje na bojišču in izvajanje temeljnih nalog v boju in miru.

Cilj druge faze je bil:

- Pridobiti teoretična in praktična specialistična znanja, veščine in spretnosti za izvajanje bojnih nalog svoje specialnosti ali VED, samostojno ali v sestavi posadke oziroma oddelka.
- Posadke oziroma oddelke usposobiti za izvajanje namenskih bojnih nalog v različnih bojnih, vremenskih in zemljiščnih razmerah.

Cilj tretje faze je bil:

- Izuriti vojake v sestavi posadke ali oddelka in da se enote (vod, četa in bataljon) usposobijo in izurijo za izvajanje namenskih bojnih nalog v različnih bojnih, vremenskih in zemljiščnih razmerah, samostojno in v sestavi višje enote.

(Načrt in program usposabljanja vojakov, kandidatov za podčastnike vojnih enot in enot pehotnega (motoriziranega, gorskega) bataljona Slovenske vojske, 1996: 6)

5.1.1.2 Organiziranje usposabljanja

Usposabljanje je trajalo sedem mesecev oziroma 29 tednov. V skladu z zakonskimi določili se je vojaški rok in s tem tudi usposabljanje lahko skrajšalo. Usposabljanje se je izvajalo v bataljonu Slovenske vojske formacije T-95 po četah oziroma vodih.

V **prvi fazi**, ki je trajala 8 tednov so vojaki kot posamezniki pridobili temeljna splošna vojaška znanja, veščine in spretnosti in se usposobili predvsem za preživetje na bojišču in za izvajanje osnovnih nalog vojaka. Vse vojake so glede na rod, službo, specialnost in VED razporedili v bataljon po osnovnih enotah, zadolžili s puško in ostalo osebno opremo in usposabljali po programu prve faze. V tej fazi so usposabljanje organizirali po vodih, za realizacijo posameznih programskih vsebin pa so lahko tudi združili več vodov ali pa so le to realizirali na ravni čete.

V **drugi fazi**, ki je trajala 8 tednov so vojake usposobili za izvajanje nalog posameznika svoje specialnosti oziroma VED ter za usklajeno delovanje znotraj posadke in odelka. Posadke in oddelki so se v tej fazi usposabljali in urili za bojno delovanje oziroma za izvajanje svojih namenskih nalog. Vojake so glede na njihovo VED zadolžili z ustreznim orožjem in opremo, ki jim je pripadalo po formaciji. Usposabljanje v drugi fazi se je za večino VED pehote in nekaterih ostalih rodov izvajalo v okviru matičnega bataljona. Usposabljanje vojakov za posamezne VED pehote, večino ostalih rodov in služb, pa so organizirali izven matičnega bataljona na ravni brigad, korpusov ali Slovenske vojske, kar je določil načelnik GŠSV v Letnem načrtu dela.

Del usposabljanja za posamezne VED so v začetnem delu te faze organizirali v obliki 2-3 tedenskih tečajev. V okviru teh tečajev so bile realizirane posebej predvidene vojaškospecialistične vsebine za tečaj in del splošnih vojaških vsebin iz načrta druge faze (Načrt in program usposabljanja vojakov, kandidatov za podčastnike vojnih enot in enot pehotnega (motoriziranega, gorskega) bataljona Slovenske vojske, 1996: 10).

Tabela 5.1: Pregled usposabljanja za VED, ki se je opravljalo v drugi fazi izven bataljona

Zap. številka	VED	Enota	Čas
1.	Operater na PORS	76. protioklepni divizion	7 tednov
2.	Pomočnik operaterja na PORS	76. protioklepni divizion	7 tednov
3.	Izvidnik RKBO	18. bataljon RKBO	7 tednov
4.	Vezist	104. četa za telekomunikacije	7 tednov
5.	Bolničar	Tečaj za bolničarje, ki ga organizirata GŠSV in Zdravstvena služba MORS	2 tedna

Vir: (Načrt in program poskusnega usposabljanja vojakov, kandidatov za podčastnike vojnih enot in enot bataljona T-95, 1996: 11)

V začetnem obdobju druge faze se je lahko na podlagi rezultatov usposobljenosti vojakov iz splošnih vojaških vsebin in delno iz vojaškospecialističnih vsebin izjemoma izvedlo dodatno selekcioniranje za osnovno VED (ostrostrelec, namerilec na mitraljezu, minometu, netrzajnem topu, protiletalskem topovskem orožju in podobno). Pri tem so morali upoštevati ugotovljene sposobnosti vojakov in zagotoviti zahtevano popolnjenost vojnih enot na osnovi napotitev nabornikov iz posameznih Upravnih organov za obrambo.

V zaključnem obdobju te faze, so izjemoma izvedli dodatno selekcijo vojakov za kandidate za podčastnike vojnih enot s tem, da so upoštevali predvsem ugotovljene sposobnosti kandidatov in da so zagotovili zahtevano popolnitev vojnih enot na osnovi na osnovi napotitev nabornikov iz posameznih Upravnih organov za obrambo.

Po končanem usposabljanju za posamezne VED, ki je bilo organizirano izven matične enote, so se vojaki vrnili v matične enote, kjer so nadaljevali usposabljanje v drugi oziroma tretji fazi. Na koncu druge faze usposabljanja so vojaku, ki je uspešno končal usposabljanje dodelili osnovno VED.

Med temeljnim usposabljanjem (prva in druga faza) vojakov niso razporejali na izvajanje nalog varovanja objektov in drugih podobnih nalog, ki niso bile v funkciji usposabljanja za pridobitev VED.

V tretji fazi, ki je trajala 13 tednov so se vojaki urili za izvajanje namenskih nalog. Usposabljanje in urjenje se je izvajalo v sestavi bataljona po vodih in četah. Enote in njihova poveljstva so se v tem času usposabljala za izvajanje namenskih in mirnodobnih nalog.

V tej fazi usposabljanja so vojaki nekaterih VED (npr. Operaterji na PORS, njihovi pomočniki in podobno) izvedli določena kondiciranja na trenažerjih in sredstvih v sestavi enot, ki so izvedle njihovo usposabljanje v drugi fazi.

V tej fazi so vojaki izvajali tudi naloge zagotavljanja stalne bojne pripravljenosti, varovanja objektov MORS in druge naloge (Načrt in program usposabljanja vojakov, kandidatov za podčastnike vojnih enot in enot pehotnega (motoriziranega, gorskega) bataljona Slovenske vojske, 1996: 11).

5.1.1.3 Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti

Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti so izvajali na podlagi navodila za preverjanje in ocenjevanje bojne usposobljenosti v Slovenski vojski, norm in kriterijev za preverjanje in ocenjevanje splošne vojaške in vojaškospecialistične usposobljenosti in izurjenosti vojakov in enot, navodila za preverjanje in ocenjevanje gibalnih sposobnosti pripadnikov stalne sestave Slovenske vojske ter drugih navodil in pravilnikov. Preverjali in ocenjevali so predvsem usposobljenost in izurjenost posameznika in enote za praktično izvajanje nalog.

Vojake so preverjali in ocenjevali med usposabljanjem do konca služenja vojaškega roka in sicer sprotno med usposabljanjem iz posameznih programskih vsebin in ob zaključku posameznih faz usposabljanja.

Na koncu prve faze je bilo organizirano zaključno preverjanje in ocenjevanje splošne vojaške usposobljenosti posameznika, ki je obsegalo preverjanje in ocenjevanje znanj in praktičnih postopkov. Preverjanje so izvajali na podlagi norm in kriterijev za preverjanje in ocenjevanje splošne usposobljenosti in izurjenosti vojakov ter navodil in pravilnikov za posamezna predmetna področja.

Da bi vojak uspešno zaključil splošno vojaško usposabljanje je moral izpolniti naslednje pogoje:

- Na usposabljanju je moral biti prisoten najmanj 75% načrtovanega časa.
- S pozitivno oceno je moral izvesti najmanj 80% načrtovanih streljanj.
- Iz predmetov OOP in splošna taktika je moral biti ocenjen z oceno USPOSOBLJEN.
- Iz 70% ostalih predmetov je moral biti ocenjen s srednjo oceno USPOSOBLJEN.

Ob koncu druge faze je bilo organizirano zaključno preverjanje in ocenjevanje vojaškospecialistične usposobljenosti posameznika, posadk in oddelkov, ki je obsegalo preverjanje in ocenjevanje izvajanja praktičnih postopkov, ki so bili opredeljeni v normah in kriterijih za preverjanje in ocenjevanje vojaškospecialistične usposobljenosti in izurjenosti vojakov in enot, ter v pravilnikih o orožju in bojni uporabi enot rodu oziroma službe.

Vojak je dobil oceno o usposobljenosti za osnovno VED po končanem štirimesečnem (temeljnem) usposabljanju. Da bi vojak uspešno zaključil vojaškospecialistično usposabljanje je moral izpolniti naslednje pogoje:

- na usposabljanju je moral biti prisoten najmanj 75% načrtovanega časa,
- z osnovnim orožjem njegove VED je moral izvesti vsa streljanja s pozitivno oceno,
- z ostalim orožjem je moral s pozitivno oceno izvesti najmanj 80% načrtovanih streljanj in
- iz vojaškospecialističnih predmetov je moral dobiti najmanj zaključno oceno USPOSOBLJEN.

Če vojak ni uspešno opravil splošnega vojaškega usposabljanja oziroma vojaškospecialističnega usposabljanja, je bil zanj organiziran dvotedenski dopolnilni pouk in to na ravni čete ali bataljona po skupinah, predvsem ob prostem času in ob vikendih. Če vojak v tem času ni izpolnil zahtevanih pogojev, se mu ni priznalo usposobljenosti za osnovno VED temveč za splošno VED. V tem primeru je nadaljeval služenje vojaškega roka na dolžnosti, ki jo lahko opravlja kot vojak s splošnim VED. Temu vojaku se ni priznala pravica morebitnega skrajšanja vojaškega roka.

V tretji fazi je bilo organizirano preverjanje bojne pripravljenosti vodov, čet in bataljona. Na njih so preverjali kompletne enote skupaj s poveljstvom oziroma poveljniki enot z vročitvijo taktične naloge in njeno izvedbo. V sklopu tega preverjanja se je lahko izvedlo tudi izpitno streljanje. Ustrezna preverjanja in ocenjevanja so bila organizirana tudi na tečajih za osnovno in dopolnilno VED (Načrt in program usposabljanja vojakov, kandidatov za podčastnike vojnih enot in enot pehotnega (motoriziranega, gorskega) bataljona Slovenske vojske, 1996: 21, 22).

5.1.1.4 Načrt usposabljanja

Pri izdelavi načrta usposabljanja je bilo upoštevano naslednje:

- da sta bila v vsaki fazi v povprečju dva praznična oziroma dela prosta dneva;
- da sta v času usposabljanja bila prva dva vikenda delovna, tretji pa je bil dela prost, nato pa je bil vsak drugi vikend delovni oziroma pogojno dela prost;

- v tednu, ko je bil delovni vikend, se je usposabljanje izvajalo 6 dni po 9 ur dnevno (6 ur dopoldne in 3 ure popoldne) in v nedeljo 5 ur dopoldne;
- v tednu, ko je bil prost vikend, se je usposabljanje izvajalo od ponedeljka do četrтка 6 ur dopoldne in 3 ure popoldne, v petek pa 6 ur dopoldne;
- posamezne programske vsebine so se realizirale tudi v nočnem času, pri čemer je bilo potrebno udeležencem omogočiti 8 ur neprekinjenega počitka.

Število nočnih ur in skupno število ur se je razlikovalo zaradi različnega števila nočnih ur pri usposabljanju različnih vrst enot v bataljonu (Načrt in program usposabljanja vojakov, kandidatov za podčastnike vojnih enot in enot pehotnega (motoriziranega, gorskega) bataljona Slovenske vojske, 1996: 24).

Tabela 5.2 Načrt usposabljanja v I. fazi

Vsebine	Predmet	Število ur		
		Dan	Noč	Skupaj
Splošne vojaške	Splošni vojaški predpisi	23		23
	Postrojitveno pravilo	18		18
	Osebno orožje s poukom streljanja	60	5	65
	Splošna taktika	63	15	78
	RKBO	12		12
	Inženirstvo	38		38
	Zveze	10		10
	Športna vzgoja	46		46
	Sanitetni pouk	30		30
	Državljska vzgoja	14		14
Skupaj ur		314	20	334
Ostale aktivnosti		75		75
Skupaj ur		389	20	409

Vir: (Načrt in program usposabljanja vojakov, kandidatov za podčastnike vojnih enot in enot pehotnega (motoriziranega, gorskega) bataljona Slovenske vojske, 1996: 25)

Tukaj nastopi obdobje programov, ki so si po obliki in zgradbi zelo podobni. Vsebine usposabljanja so si zelo podobne, kot tudi posamezne teme. Razlika je v posameznih urnih postavkah, ter v dejstvu, da se nabornikov ni smelo pošiljati na naloge varovanja objektov SV. Na ta način je bila realizacija usposabljanja mnogo večja. Izvajalci usposabljanja so pa v večini primerov ostali isti, tako da se kakovost usposabljanja ni bistveno dvignila.

Tabela 5.3 Načrt usposabljanja v II. fazi

Vsebine	Predmet	Število ur			
		Dan	Noč	Skupaj	
Splošne vojaške	Splošni vojaški predpisi	5	3	8	
	Postrojitevno pravilo	4		4	
	RKBO	3		3	
	Inženirstvo	18		18	
	Športna vzgoja	54		54	
Skupaj ur		84	3	87	
Vojaško specialistične	Orožje in oprema pehote s poukom streljanja	Peh. Odd	129	12	141
		Odd. NTT	134	9	143
		Odd. MM 82/60mm	134	9	143
		Odd. MM 120mm	179	8	187
		Izv. Odd. MMČ	179	8	187
		Rač. Odd. MMČ	179	8	187
		Izv. Odd.	72	3	75
		Odd. PORS	167	6	173
	Taktika pehote	Peh. Odd	94	12	106
		Odd. NTT	89	6	95
		Odd. MM 82/60mm	89	6	95
		Odd. MM 120mm	44	3	47
		Izv. Odd. MMČ	44	3	47
		Rač. Odd. MMČ	44	3	47
		Izv. Odd.	151	5	156
		Odd. PORS	56	6	62
		Skupaj ur		223	8-24
	Ostale aktivnosti		79		79
	Skupaj ur		386	11-27	397-413

Vir: (Načrt in program usposabljanja vojakov, kandidatov za podčastnike vojnih enot in enot pehotnega (motoriziranega, gorskega) bataljona Slovenske vojske, 1996: 25)

Druga faza usposabljanja pravzaprav kaže, za kakšno vrsto bataljona je v bistvu šlo. Vojaškospecialistične vsebine kažejo, da gre za klasični pehotni bataljon, ki je imel v svoji sestavi poveljniško-logistično četo (PLČ), pehotne čete in minometno četo (MMČ). PLČ je praviloma imela v svoji sestavi, izvidniški vod, pionirski vod, protioklepni vod in vod zvez. V pehotni četi so bili predvsem strelci in minometniki na (MM) 60/82mm, v MM četi pa MM 120mm. Pehotni bataljon je usposabljal večino svojih specialnosti, razen vezistov, bolničarjev in voznikov, ki so bili napoteni na specializacijo v druge enote ali zavode SV. Po zaključku usposabljanja v drugi fazi, so vojaki vstopili v tretjo fazo. Glej tabelo 5.4.

Tabela 5.4 Načrt usposabljanja v III. fazi

Vsebine	Predmet	Število ur			
		Dan	Noč	Skupaj	
Splošne vojaške	Postrojitevno pravilo	4		4	
	Športna vzgoja	44		44	
Skupaj ur		48		48	
Vojaško specialistične	Orožje in oprema pehote s poukom streljanja	Peh. vod	30	4	34
		Vod za podporo	57	4	61
		Vod MM 120mm	66	2	68
		Pov. Vod MM 120mm	66	2	68
		Izv. vod	29	2	31
		Protioklepni vod	66	2	68
	Taktika pehote	Peh. vod	157	15	172
		Vod za podporo	130	15	145
		Vod MM 120mm	121	15	136
		Pov. Vod MM 120mm	121	15	136
		Izv. vod	158	15	173
		Protioklepni vod	121	15	136
	Zimska alpinistika in smučanje	Izv. vod peh. bataljona	90		90
		Gorske enote	90		90
		Alpsko izv. vod	117		117
	Poletna alpinistika	Izv. vod peh. bataljona	90		90
		Gorske enote	63		63
		Alpsko izv. vod	90		90
	Plavanje in premagovanje vodnih ovir	Izvidniški vodi	27		27
	Skupaj ur	Pehotni (motoriz.) bataljon	187	17-19	204-206
		Gorski bataljon	277		294-296
		Izv. vod pehotnega bat.	277		294
		Alpsko izvidniški vod	304		321
	Ostale aktivnosti	Pehotni (motoriz.) bataljon	395	17-19	395
		Gorski bataljon	305		305
		Izv. vod pehotnega bat.	305		305
		Alpsko izvidniški vod	278		278
Skupaj ur		630	17-19	647-649	

Vir: (Načrt in program usposabljanja vojakov, kandidatov za podčastnike vojnih enot in enot pehotnega (motoriziranega, gorskega) bataljona Slovenske vojske, 1996: 27)

Tretja faza ali enotovno usposabljanje je bilo namenjeno postopnemu usposabljanju vse od oddelka, voda, čete do bataljonske vaje, ki je bila organizirana ob zaključku usposabljanja posamezne generacije nabornikov. Ponavadi sta bila udeležena bataljona iz dveh različnih pokrajinskih poveljstev SV, kot na primer 1/42 brSV iz Ilirske bistrice proti 1/62 brSV iz Vipave.

5.1.2 Dopolnjen načrt osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka

(April 2001)

Ta program osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka se je uporabljal pri načrtovanju, organiziranju in izvedbi I. faze usposabljanja generacij "Julij 2001" in "Oktober 2001" ter "Januar, April, Julij in Oktober 2002" (Odobritev uporabe dopolnjenega Programa osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka, 2001).

V začetku leta 1995 je MO sprejelo odločitev o enotnem začasnem programu usposabljanja nabornikov. Program so razdelili v tri faze, pri čemer v prvi, ki traja osem tednov, obveznik pridobi osnovna bojna znanja vojaka. V drugi fazi obveznike v devetih tednih specialistično usposobijo glede na rod in specialnost, v zadnji fazi, ki traja 13 tednov pa se obvezniki usposabljujejo in urijo v okviru taktičnih enot. Vendar pa tudi te spremembe niso odpravile pomanjkljivosti, ki jih je GŠSV opazil že pri prvem sistemu usposabljanja. Častniške vrste kadrovske niso bile popolnane in ta kader ni bil povsem ustrezno izurjen za usposabljanje obveznikov, zato so bili obvezniki različno usposobljeni. Poleg tega so bile enote SV, ki so jih doslej popolnjevali z naborniki, obremenjene z veliko nalogami. Te ugotovitve so bile temelj, da so leta 1998 izdelali načrt organizacijske spremembe SV. Po tem načrtu bi naj SV do leta 2010 postala majhna, visokostrokovna, dobro opremljena in oborožena vojska, ki bi naj svoje enote selektivno dopolnjevala z naborniki. Na podlagi organizacijskih sprememb SV in ugotovitev o slabostih prejšnjih sistemov usposabljanja nabornikov je sistem usposabljanja bil spremenjen julija 2001 (Grmek, 2001a: 30, 31)

5.1.2.1 Štirje učni centri

Obveznike so usposabljali v učnih enotah, ki so imele lastno strukturo, v kateri so bile učne skupine. Več učnih skupin je bilo združenih v učni bataljon.

Prvo fazo usposabljanja obveznikov so namesto v do takratnih 22 bataljonih izvajali v štirih učnih bataljonih in sicer v Mariboru in Ptuj, Novem mestu, Vrhniki in Ilirski Bistrici (Grmek, 2001a: 30, 31)

Vsi vojaki so se ne glede na rod, službo, specialnost in vojaško evidenčno dolžnost razporedili v učni bataljon pehote, kjer so se usposabljali po programu splošnih vojaških vsebin, ki so bile predvidene v prvi fazi usposabljanja. Po končani prvi fazi je čakalo vojake strogo preverjanje znanj, ki je bilo tudi eno od meril za njihovo dodelitev rodovom oziroma za vojaško evidenčno dolžnost. V drugi fazi, ki je trajala devet tednov, so se vojaki usposabljali

za izvajanje nalog posameznika iz svoje specialnosti ali VED, za usklajeno delovanje znotraj posadke in oddelka ter za opravljanje nalog podpore in zagotavljanja delovanja. Tisti, ki po prvi fazi niso dosegli zadovoljivih ocen, so se še dousposabljali v učnih bataljonih, drugi pa so se usposabljali za svojo specialnost oziroma VED v učnih enotah rodov, in sicer v učnih bataljonih pehote, oklepnomehaniziranih enot, artilerije, zračne obrambe, inženirstva, zvez, RKBO, pomorstva, protioklepni učni enoti in učnem centru logistike. V drugi fazi je preverjanje usposobljenosti vojakov potekalo sproti. Tu so se preverjala predvsem teoretična znanja iz vojaškostrokovnih vsebin, pravilnost praktičnih postopkov, strelska usposobljenost in gibalne sposobnosti vojakov. Po končani drugi fazi je čakalo vojake tudi zaključno preverjanje usposobljenosti, ki je bilo podlaga za tretjo fazo usposabljanja. Glede na dosežene rezultate se je v začetnem obdobju druge faze izvedla tudi selekcija vojaških obveznikov v enote A in B (Pišlar, 2001b: 19).

A - ešalon bodo sestavljale enote, popolnjene z najmanj 80 % stalne sestave, ki se bodo usposabljale, izvajale naloge stalne bojne pripravljenosti in sodelovale pri nalogah v podporo miru in drugih aktivnostih v sklopu mednarodnega vojaškega sodelovanja. Preostali del teh enot se bo popolnil z mobilizacijo pripadnikov rezervne sestave.

B - ešalon bodo sestavljale enote, ki imajo poveljstvo in mirnodobno jedro z delom prištabnih enot in bodo popolnjene z najmanj 10 % stalne sestave. Mirnodobna jedra v miru izvajajo vojaškostrokovno usposabljanje vojakov na služenju vojaškega roka, ukrepe stalne bojne pripravljenosti ter priprave za naraščanje do polne bojne moči. Pri prehodu na vojno organiziranost se te enote dopolnijo z mobilizacijo pripadnikov rezervne sestave.

R - ešalon bodo sestavljale vojne enote z razvojnim poveljstvom oziroma razvojnim delom. Prehod teh enot na vojno organiziranost se zagotovi z mobilizacijo (Obseg in struktura SV 2010: 7).

Pri selekciji so upoštevali ugotovljene sposobnosti kandidatov in zahtevano popolnitev vojnih enot. Enote A so zagotavljale bojno pripravljenost SV, zato se jih je popolnjevalo s tistimi vojaki, ki so dosegali najboljše rezultate. Enote B so enotam A zagotavljale podporo in delovanje, kot npr. oskrba, vzdrževanje opreme, tehnike, sredstev in oborožitve, delo v skladiščih ter varovanje objektov SV. Vsa zaključna preverjanja in ocenjevanja v prvi ter drugi fazi so se organizirala po sistemu delovnih točk v okviru šestih ur, njihov načrtovalec in organizator je bil poveljnik učne enote, izvajalci pa so bili običajno poveljniki učnih skupin, katerim so pomagali inštruktorji. Na zaključnih preverjanjih je bila prisotna tudi kontrolna

skupina iz poveljstva pehotnega učnega bataljona. V tretji fazi je nabornike čakalo štirinajst tednov usposabljanj v bojnih enotah, enotah za zagotavljanje podpore in delovanja ali enotah za podčastnike vojnih enot. Novi koncept usposabljanja je omogočal prilagodljivejše, hitrejše in racionalnejše prilagajanje usposabljanja potrebam SV po vojakih z določenimi znanji (Pišlar, 2001b: 19).

Izvajalci usposabljanja v učnih enotah so svoje delo osredotočili na učni proces. Kadar v enotah ni bilo vojakov na služenju vojaškega roka, so se izobraževali in usposabljali v dopolnilnih ter dodatnih usposabljanjih v Centru vojaških šol ter v drugih izobraževalnih institucijah doma in v tujini. Njihovemu permanentnemu izpopolnjevanju je bilo posvečeno več pozornosti. Učne enote in njihovi pripadniki so se v premoru med dvema generacijama vojakov na služenju vojaškega roka usposabljali za delovanje v vojni. Izvajali so tudi strokovne priprave na prihod nove generacije vojakov (Grmek, 2001c: 3).

Slovenska vojska je pri usposabljanju vojakov na služenju vojaškega roka že od leta 1997 uporabljala selektiven pristop. To pomeni, da je že od takrat za potrebe logističnih služb usposabljala praviloma tiste vojaške obveznike, ki so imeli ustrezno civilno izobrazbo, kot so kuharji, vozniki tovornih vozil, medicinski tehniki, mehaniki, električarji in drugi. Aprila 2002 je Slovenska vojska selektivno služenje vojaškega roka na podlagi izbora izobrazbenega ali poklicnega profila nekoliko razširila, in sicer na informatike, novinarje ter jezikoslovce (Grmek, 2002: 2).

5.1.2.2 Organizacija usposabljanja

Usposabljanje je trajalo 7 mesecev. V skladu z zakonskimi določili se je vojaški rok in s tem tudi usposabljanje lahko ustrezno skrajšalo. Usposabljanje je potekalo na delovni dan 6 + 3 ure (tudi ob sobotah), ob nedeljah pa je bilo predvidenih 5 ur usposabljanja. Ura je trajala 50 minut. Usposabljanje v terenskih pogojih se je lahko podaljšalo, vendar ni smelo presežati 12 ur. V I. fazi se je usposabljanje organiziralo v učnih skupinah, za realizacijo posameznih programskih vsebin pa se je lahko izvedlo tudi združevanje dveh učnih skupin ali pa se je le to organiziralo na ravni učne enote. Po potrebi je usposabljanje potekalo tudi v manjših skupinah pod vodstvom inštruktorja. Vojaki gardisti so se usposabljali v GARDB. Kandidati za častnike VE so se izobraževali in usposabljali v Šoli za častnike VE (Program osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka, 2001: 5).

Vojake, ki so uspešno opravili preverjanje in pridobili splošno VED, so razporedili v učne enote, v katerih so nadaljevali z usposabljanjem in urjenjem za pridobitev osnovne VED. Tisti

vojaki, ki niso dosegli predpisane stopnje usposobljenosti niso bili razporejeni v učne enote drugih rodov in služb. Zanje je bilo v začetku druge faze organizirano dousposabljanje, vojaški rok pa so nadaljevali v pehotnem učnem bataljonu (Program osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka, 2001: 8).

Usposabljanje v II. fazi se je izvajalo v učnih bataljonih pehote, v učnih enotah "B" (inženirstvo, POB, ZO). Vojaki športniki so se usposabljali v Športni šoli CVŠ, vojaki gardisti in godbeniki v GARDB, kandidati za častnike VE v Šoli za častnike VE, vojaki prevajalci pa so se usposabljali v Šoli za tuje jezike. Vojaki izvidniki so se del svojega usposabljanja usposabljali v Gorski šoli CVŠ (Program osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka, 2001: 5).

Vojake so glede na njihovo VED zadolžili z ustreznim orožjem in opremo, pripadajočo po formaciji. Del usposabljanja za posamezne VED pehote je bil organiziran v obliki tečajev, kjer so se realizirale posebej predvidene vojaškospecialistične vsebine in del splošnih vojaških vsebin. Na koncu druge faze usposabljanja se je vojaku, ki je uspešno zaključil usposabljanje za pridobitev VED, dodelila osnovna VED (Program osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka, 2001: 8, 9).

Med temeljnim usposabljanjem (I. in II. faza) se vojake ni razporejalo na izvajanje nalog varovanja objektov in na druge naloge, ki niso v funkciji usposabljanja za VED. V III. fazi se je usposabljanje in urjenje izvajalo v enotah A, v enotah B, ki so zagotavljale podporo in delovanje SV (v oddelkih, vodih, četah oziroma v okviru delovnih skupin) in v CVŠ. Enote A in B ter njihova poveljstva so se v času, ko so bila popolnjena z vojniki na služenju vojaškega roka, urila za izvajanje namenskih bojnih in mirnodobnih nalog (Program osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka, 2001: 5, 6).

V III. fazi so se vojaki urili v sestavi enot A in izvajali naloge zagotavljanja stalne bojne pripravljenosti. Vojaki, ki so bili v sestavi enot B so izvajali varovanje objektov, oziroma zagotavljali delovanje vojaške infrastrukture, centrov zvez, vojašnic, skladišč ter zagotovili pogoje za usposabljanje enot, kjer so se usposabljali vojaki v I. in II. fazi (Program osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka, 2001: 9).

V Šoli za tuje jezike, Športni šoli in poveljniški četi CVŠ so se vojaki usposabljali za zagotavljanje pogojev za delovanje. Vojaki gardisti in godbeniki so se usposabljali v GARDB. Vojaki, ki so pridobili VED ZO, so del programa usposabljanja, ki je bil namenjen vzdrževanju izurjenosti, izvajali v učni enoti ZO pri CVŠ. Vojaki, ki so pridobili VED protioklepника (operaterji na PORS in njihovi pomočniki), so del usposabljanja, ki je bil

namenjen vzdrževanju izurjenosti, izvajali v učni enoti 76.POD (Program osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka. 2001: 6).

Tabela 5.5: Časovni obseg usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka – rod pehota

OSNOVNO USPOSABLJANJE UČNE ENOTE		URJENJE ENOT	
I. FAZA	II. FAZA	III. FAZA	
Temeljno vojaško usposabljanje (posameznik)	Vojaško specialistično usposabljanje Posameznik Posadka Oddelek	Urjenje enot in urjenje za opravljanje podpore in zagotovitve delovanja	
		(10 – 14 tednov)	
		Tečaj za kandidate za rezervne podčastnike	Stožiranje kandidatov za rezervne podčastnike
(7 tednov)	(9-13 tednov)	(5 tednov)	(8-9 tednov)
(30 tednov)			

Vir: (Program osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka, 2001: 15, 16)

Tabela 5.6: Pregled vsebin, predmetov ter števila dnevnih in nočnih ur za izvedbo osnovnega usposabljanja vojakov v I. Fazi.

Vsebine	Predmet	Število ur		
		Dan	Noč	Skupaj
Splošne vojaške	Splošni vojaški predpisi	25	3	28
	Postrojitveno pravilo	14		14
	Osebno orožje s poukom streljanja	55	5	60
	Splošna taktika	60	15	75
	RKBO	10		10
	Inženirstvo	24		24
	Zveze	10		10
	Športna vzgoja	40		40
	Sanitetni pouk	28		23
	Državlјanska vzgoja	10		10
	Logistika	2		2
	Taborjenje	*		
Skupaj ur		278	23	301
Ostale aktivnosti		60		60
Skupaj ur		338	23	361
		(18)*		379*

Vir: (Program osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka, 2001: 15, 16)

Opomba:

Pri izračunu časa je upoštevano naslednje:

- da sta v I. fazi v povprečju dva praznična oziroma dela prosta dneva * (18 ur ni všteti, pri načrtovanju so jih glede na generacijo namenili tistim vsebinam, kjer so potrebovali več časa za doseganje višje stopnje usposobljenosti);

- da sta v času usposabljanja v I. fazi bila prosta samo tretji in sedmi vikend;
 - v tednu, ko je bil delovni vikend, se je usposabljanje izvajalo 6 dni po 9 ur dnevno in v nedeljo 5 ur dopoldne;
 - v tednu, ko je bil vikend prost, se je usposabljanje izvajalo od ponedeljka do četrтка 6 ur dopoldne in 3 ure popoldne, v petek pa 6 ur dopoldne;
 - usposabljanje na terenu je lahko trajalo 12 ur;
 - posamezne programske vsebine so se realizirale tudi v nočnem času;
 - udeležencem usposabljanja je potrebno vedno omogočiti 8 ur neprekinjenega počitka.
- * taborjenje se izvaja v toku terenskih aktivnosti zanj se ne načrtuje ur.

(Program osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka, 2001: 15, 16)

Tabela 5.7: Pregled vsebin, predmetov ter števila ur za izvedbo osnovnega usposabljanja vojakov v II. fazi.

Vsebine	Predmet	Število ur
Vojaškospecialistično usposabljanje	Splošni vojaški predpisi	4
	Postrojitevno pravilo	4
	Osebno orožje s poukom streljanja	Ure so razdeljene na posamezno VED in sicer od 143 - 187
	Splošna taktika	Ure so razdeljene na posamezno VED in sicer od 47 - 167
	RKBO	3
	Inženirstvo	27
	Zveze	0
	Športna vzgoja	60
	Sanitetni pouk	0
	Državljska vzgoja	V nedeljo popoldan
	Logistika	0
	Taborjenje	
	Skupaj ur	

Vir: (Program osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka, 2001: 15, 16)

5.2 USPOSABLJANJA POKLICNIH VOJAKOV

5.2.1 Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave (CVŠ - Avgust 2001)

Kot vse programe do takrat, je tudi ta programski paket izdelal CVŠ, namenjen pa je bil proizvodnji standardnega strelca rodu pehote. Nastal je zaradi tega, ker je bila sprejeta odločitev o postopnem preoblikovanju SV iz naborniške v vojsko v celoti popolneno s poklicnimi vojaki. V ta namen je bil izdelan tudi Program osnovnega usposabljanja

kandidatov za vojake stalne sestave. Program so v bistvu sestavljali trije samostojni programi in sicer Program pripravljalnega usposabljanja kandidatk za poklicne vojakinje, Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave in Program nadaljevalnega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave.

5.2.1.1 Pripravljalno usposabljanje za vojakinje

Izvajalo se je po Programu pripravljalnega usposabljanja šifra 811-08-20/01-15, z dne 17.9.2001. Pripravljalno usposabljanje je bilo ustvarjeno nalašč za ženske, saj niso imele v primerjavi z ostalimi kandidati odsluženega vojaškega roka, kar jih je v principu postavljalo v neenakovreden položaj z moškimi. Zaradi tega so se na CVŠ odločili, da naredijo nekakšen uvajalni program v trajanju štirih tednov, kjer bi se kandidatke seznanile z osnovami, ki bi jim kasneje olajšale osnovno usposabljanje. Prva generacija šestnajstih kandidatk je pričela z usposabljanjem po tem programu 4.2.2002. Z vzpostavitvijo Centra za usposabljanje v Vipavi se je program prenehal izvajati, nadomestilo pa ga je temeljno vojaško strokovno usposabljanje. Posebnost programa je bila ta, da je kljub morebitnemu neuspehu, kandidatka lahko na lastno željo vstopila v osnovno usposabljanje.

5.2.1.2 Osnovno vojaško usposabljanje kandidatov za vojake stalne sestave – Verzija

Avgust 2001

Nov program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave je stopil v veljavo 30.8.2001, namenjen je bil kandidatom in kandidatkam za vojakinje in vojake stalne sestave, ki bodo zaposleni v Slovenski vojski. Z dnem njegove odobritve, pa je prenehal veljati Začasni načrt in program osnovnega usposabljanja enot za mednarodno sodelovanje iz leta 1996, na podlagi katerega so se v bataljonu izvajala tako imenovana vstopna oziroma selekcijska usposabljanja. Tu govorim o prvi fazi usposabljanja, na podlagi katere so uspešni kandidati prejeli rdečo baretko in s tem pravico zaposlitve v 10.MOTB. Preostali dve fazi usposabljanja sta se izvajali zelo redko, pa še to samo določeni deli.

5.2.1.2.1 Splošni cilji usposabljanja

Usposobiti vojake v splošnih vojaških veščinah, ki jim omogočajo učinkovito preživetje na bojišču in izvajanje temeljnih nalog bojevnika ter jih usposobiti za samostojno opravljanje ene

od VED oziroma specialnosti pri izvajanju bojnih nalog samostojno v različnih bojnih, zemljiščnih in vremenskih razmerah ob različnem času in izvajanje temeljnih nalog v miru (Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave; Avgust.2001: 6).

5.2.1.2.2 Posebni cilji usposabljanja

Splošni cilj usposabljanja se je realiziralo tako, da se je vojake najprej usposobilo za:

- Vešče in učinkovito ravnanje, uporabo in vzdrževanje osebne orožja v različnih pogojih na bojišču in za osnovne taktične postopke v različnih pogojih na bojišču.
- Učinkovito uporabo vojaške opreme in postopkov za RKBO posameznika, utrjevanje in maskiranje posameznika, izdelavo MEO in odstranjevanje min, vzpostavljanje in vzdrževanje zvez ter dajanje in nudenje samopomoči in prve pomoči poškodovancem na bojišču, kot tudi izvajanje osnovnih nalog v miru.

V nadaljevanju usposabljanja se je posameznika usposobilo za večje in učinkovito ravnanje, uporabo in vzdrževanje vojaške opreme in orožja pri opravljanju namenskih nalog VED v različnih pogojih na bojišču ter za vse pripadajoče taktične postopke.

Skozi cel proces osnovnega vojaškega usposabljanja s športno vzgojo, fizičnimi napori pri praktičnem usposabljanju in športno rekreativnimi dejavnostmi posameznikov v prostem času so morali razviti visoko raven psihomotoričnih in gibalnih sposobnosti (Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave; Avgust.2001: 6).

5.2.1.2.3 Organizacija, trajanje in izvedba usposabljanja

Usposabljanje se je organiziralo v učni enoti in sicer v dveh fazah:

Tabela 5.8: Časovni obseg osnovnega vojaškega usposabljanja

OSNOVNO VOJAŠKO USPOSABLJANJE	
I. FAZA: SPLOŠNO VOJAŠKO USPOSABLJANJE	II. FAZA: SPECIALISTIČNO VOJAŠKO-STROKOVNO USPOSABLJANJE
4 TEDNI	6 TEDNOV
20 DNI	30 DNI
196 UR	276 UR
Skupaj 472 ur	

Vir: (Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave; Avgust.2001: 8)

Usposabljanje je potekalo vsak delovni dan v tednu po 8 ur in sicer od 07.30 do 15.30. Vikendi so bili prosti. Med usposabljanjem v prvi in drugi fazi sta bila izvedena dva neprekinjena večdnevna usposabljanja na terenu. Na terenu je trajalo usposabljanje od ponedeljka do četrta vsak dan po 12 ur. Takrat so bile načrtovane predvsem tematike iz splošne taktike, streljanja ter tematike iz drugih predmetov, ki jih v vojašnici ni bilo mogoče izvesti. Celodnevno 12 urno usposabljanje je bilo načrtovano tudi pri zaključnem preverjanju in ocenjevanju usposobljenosti na koncu vsake faze usposabljanja. Dnevni raspored osnovnega usposabljanja se je predpisal za vsako usposabljanje posebej.

Za izvedbo programa osnovnega vojaškega usposabljanja se je v učni enoti oblikovalo učne skupine, ki jih je vodil poveljnik učne skupine. Učno skupino je sestavljalo največ 20 vojakov, razporejenih v tri »oddelke« po 8-10 vojakov, ki so jih vodili inštruktorji. Za izvedbo določenih vsebin programa so bili angažirani tudi zunanji sodelavci: inštruktorji in učitelji iz CVŠ in ustrezni strokovni kadri rodov in služb Slovenske vojske. Na podlagi programa osnovnega vojaškega usposabljanja je poveljnik učne enote izdelal načrt usposabljanja, ki ga je odobril poveljnik ravni brigade (Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave; Avgust.2001: 8).

5.2.1.2.4 Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti

Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti je bilo izvedeno na osnovi veljavnih dokumentov in pravil za preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti, ki so bili predpisani za posamezne rodove Slovenske vojske ter tega programa. Izvajalo se je sprotno preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti vojakov iz vseh vsebin tega programa. Na koncu I. faze usposabljanja je bilo izvedeno zaključno preverjanje in ocenjevanje splošne vojaške usposobljenosti. To je zajemalo: osebno orožje s poukom streljanja, splošno taktiko, RKBO, inženirstvo, zveze in sanitetni pouk, vendar izključno samo praktične postopke. V okviru predmeta športne vzgoje se je izvedlo preverjanje in ocenjevanje gibalnih sposobnosti vojakov kot zaključno preverjanje njihove fizične sposobnosti. Vojak, ki je na preverjanju in ocenjevanju usposobljenosti in gibalnih sposobnosti dosegel stopnjo »USPOSABLJEN«, je lahko nadaljeval z usposabljanjem oziroma se je lahko vključil v II. fazo osnovnega usposabljanja.

Na začetku II. faze osnovnega vojaškega usposabljanja je bilo izvedeno preverjanje in ocenjevanje specialistične vojaškostrokovne usposobljenosti tistih vojakov, ki so že imeli ustrezno VED. Pri teh vojakih je bila preverjena njihova dejanska usposobljenost za VED. Če je na preverjanju vojak dobil oceno »USPOSABLJEN« se ni vključil v II. fazo usposabljanja,

temveč se ga je napotilo v enoto stalne sestave, na varovanje objektov SV. Na koncu II. faze se je izvedlo zaključno preverjanje in ocenjevanje specialistične vojaškostrokovne usposobljenosti za VED. To preverjanje in ocenjevanje je bilo izvedeno iz vseh vojaškospecialističnih predmetov programa za to fazo in tudi to izključno iz praktičnih postopkov. V okviru predmeta športne vzgoje se je izvedlo preverjanje in ocenjevanje gibalnih sposobnosti vojakov kot zaključno preverjanje njihove fizične sposobnosti na koncu II. faze in osnovnega usposabljanja na splošno. Vojak, ki je na preverjanju in ocenjevanju usposobljenosti in gibalnih sposobnosti dosegel stopnjo »USPOSOBLJEN« je uspešno končal osnovno usposabljanje in se lahko vključil v nadaljevalno usposabljanje.

Vojaki ki niso opravili II. faze osnovnega usposabljanja so lahko bili napoteni v druge enote SV, kjer so opravljali svoje naloge skladno z osnovno VED oziroma skladno s sposobnostmi oziroma naloge prijavnice in stražarske službe v zalednih enotah vojašnic (Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave; Avgust.2001: 9).

5.2.1.2.5 Pogoji za vključitev v program in stopnja usposobljenosti

V program osnovnega usposabljanja so se lahko vključili kandidati in kandidatke, ki so podpisali pogodbo o zaposlitvi po uspešno opravljenem selekcijskem postopku in kandidatke, ki so uspešno opravile tudi program pripravljalnega usposabljanja. Vojak je s tem programom pridobil splošno vojaško usposobljenost ter specialistično vojaškostrokovno usposobljenost za VED in s tem izpolnil pogoje za udeležbo v nadaljevalnem usposabljanju. Po končanem usposabljanju po tem programu je vojak dobil potrdilo o končanem osnovnem vojaškem usposabljanju kandidatov za vojaka stalne sestave. Potrdilo je izdal poveljnik brigade (Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave, 2001: 10).

5.2.1.2.6 Predmetnik osnovnega vojaškega usposabljanja

Za razliko od predhodno opisanih programov, ta program pod enotnim imenom Osnovno vojaško usposabljanje združuje splošno vojaško in vojaškospecialistično usposabljanje, torej prvo in drugo fazo skupaj. Narejen je bil za VED vojaka strelca, bolničarja, izvidnika, voznika in kuharja.

Tabela 5.9: Splošne vojaške vsebine

Predmeti			VED	I. faza (število ur)	II. faza (število ur)	Skupaj ur
SPLOŠNO VOJAŠKE VSEBINE	1.	Splošni vojaški predpisi	Vsi	7	5	12
	2.	Postrojitevno pravilo	Vsi	9	2	11
	3.	OOP	Vsi	46		46
			Bolničar, kuhar in voznik		4	4
	4.	Splošna taktika	Vsi	48		48
	5.	RKBO	Vsi	5	3	8
	6.	Inženirstvo	Vsi	16		16
			Vsi razen bolničarja		21	21
	7.	Zveze	Vsi	6		6
	8.	Športna vzgoja	Vsi	18	23	41
9.	Sanitetni pouk	Vsi	20		20	
10.	Državljska vzgoja	Vsi	5		5	
Skupaj ur			Strelec in izvidnik	180	54	234
			Bolničar	180	37	217
			Kuhar in voznik	180	58	238

Vir: (Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave; Avgust.2001: 11-13)

Tabela 5.10: Vojaško specialistične vsebine

Predmeti			VED	II. faza (štev. ur)
VOJAŠKO SPECIALISTIČNE VSEBINE	1.	Orožje in oprema pehote s poukom streljanja	Strelec	96
			Puškomitraljezec	96
			Ostrostrelec	96
			Namerilec na RPOO2	96
			Bombometnik	96
			Izvidnik	64
	2.	Taktika pehote	Vsi 11101	110
	3.	Izvidniška taktika	Izvidnik	142
	4.	CPP		12
	5.	Motoroznanstvo in vzdrževanje vozil	Voznik B oziroma C kategorije	77
6.	Vožnja m/v	90		
7.	Varnost v prometu	4		
8.	Taktika prometne službe	19		
9.	Saniteta	Bolničar	223	
10.	Kuharstvo	Kuhar	202	
Skupaj ur			Strelec in izvidnik	206
			Bolničar	223
			Kuhar in voznik B, C kategorije	202

Vir: (Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave; Avgust.2001: 11-13)

5.2.1.3 Osnovno vojaško usposabljanje kandidatov za vojake stalne sestave – Verzija Februar 2002

Splošni in posebni cilji usposabljanja ter temeljne zahteve le tega so ostale nespremenjene. Usposabljanje je bilo prav tako organizirano v učni enoti, ki je imela stalno ali začasno oblikovano formacijo za potrebe izvedbe osnovnega usposabljanja. Pri kadrovskega popolnjevanju učne enote je bilo treba skrbeti za to, da so proces usposabljanja izvajali najbolje usposobljeni kadri. Program je določal, da je potrebno kadre, ki izvajajo usposabljanje kandidatov, v določenem časovnem ciklu, ki traja praviloma tri leta, zamenjati z novimi kadri.

Za izvedbo programa osnovnega vojaškega usposabljanja v učni enoti so bile oblikovane učne skupine, ki jih je vodil poveljnik učne skupine. V učni skupini je bilo lahko največ 20 vojakov, ki so bili razporejeni v tri »oddelke« s po 6 – 10 vojakov, ki so jih vodili inštruktorji. Za izvedbo določenih vsebin programa osnovnega vojaškega usposabljanja se je angažiralo tudi zunanje sodelavce: inštruktorje in učitelje iz CVŠ in ustrezne strokovne kadre rodov in služb iz drugih enot in poveljstev SV (Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave, 2002: 8).

5.2.1.3.1 Organizacija izvedbe usposabljanja

Usposabljanje je bilo organizirano v učni enoti in sicer v dveh fazah. Glej tabelo 5.11.

Tabela 5.11: Časovni obseg osnovnega vojaškega usposabljanja (februar 2002)

OSNOVNO VOJAŠKO USPOSABLJANJE	
I. FAZA: SPLOŠNO VOJAŠKO USPOSABLJANJE	II. FAZA: SPECIALISTIČNO VOJAŠKO-STROKOVNO USPOSABLJANJE
4 TEDNI	6 TEDNOV
20 DNI	30 DNI
180 UR	260 UR
Skupaj 440 ur	

Vir: (Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave, 2002: 8)

Usposabljanje je potekalo vsak delovni dan v tednu po 8 ur in sicer od 07.30 do 15.30. Vikendi so bili prosti. Med usposabljanjem v prvi in drugi fazi je bilo izvedeno tudi po eno neprekinjeno večdnevno usposabljanje na terenu. Med večdnevnim usposabljanjem je trajalo

usposabljanje od ponedeljka do četrтка načeloma po 12 ur, načrtovane pa so bile tematike iz taktike, streljanja in tematike iz drugih predmetov, ki jih v vojašnici ni bilo mogoče izvesti.

Ko se je usposabljanje izvajalo v vojašnici oziroma na poligonih v bližini vojašnice in le to ni bilo načrtovano kot 12 urno usposabljanje, se ga je izvajalo na naslednji način:

- Usposabljanje se je pričelo ob 07.30 in je trajalo do 12.00 ure z dvema 10 minutnima pavzama.
- Od 12.00 do 13.00 – kosilo in počitek.
- Usposabljanje se je nadaljevalo od 13.00 do 15.00 z eno 10 minutno pavzo.
- Od 15.00 do 15.30 – čas za čiščenje orožja in opreme.

(Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave, 2002: 8-9)

5.2.1.3.2 Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti

Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti je bilo izvedeno na podlagi navodil za preverjanje in ocenjevanje bojne usposobljenosti v SV ter norm in kriterijev za preverjanje in ocenjevanje specialistične vojaškostrokovne usposobljenosti za VED ter izurjenosti enot, ki so bili predpisani za posamezne rodove SV ter določil programa. Med izvedbo programa se je izvajalo sprotno preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti vojakov iz vseh vsebin tega programa. Na koncu I. faze usposabljanja je bilo izvedeno zaključno preverjanje in ocenjevanje splošne vojaške usposobljenosti iz predmetov osebno orožje s poukom streljanja, splošne taktike, RKBO, inženirstva, zvez in sanitetnega pouka in to izključno iz praktičnih postopkov. V okviru predmeta športne vzgoje je bilo izvedeno preverjanje in ocenjevanje gibalnih sposobnosti vojakov kot zaključno preverjanje njihove fizične sposobnosti. Vojak, ki je na preverjanju in ocenjevanju usposobljenosti in gibalnih sposobnosti dosegel stopnjo »USPOSOBLJEN«, pri čemer je moral v vsaki kategoriji doseči najmanj 60 točk, je lahko nadaljeval z usposabljanjem oziroma se je lahko vključil v II. fazo osnovnega usposabljanja. Vojake, ki niso dosegli zahtevane stopnje splošne vojaške usposobljenosti, so napotili v enote SV, kjer so opravljali naloge skladno s svojo VED oziroma sposobnostmi. S pričetkom novega osnovnega – splošno vojaškega usposabljanja jim je bilo potrebno omogočiti, da so se vanj vključili še v tekočem letu.

Na začetku II. faze je bilo izvedeno preverjanje in ocenjevanje specialistične vojaškostrokovne usposobljenosti tistih vojakov, ki so imeli ustrezno VED. Pri teh vojakih je bila preverjana njihova dejanska usposobljenost za VED. V kolikor je na preverjanju vojak dobil oceno »USPOSOBLJEN« se ni vključil v II. fazo usposabljanja, temveč se ga je

napotilo v enoto, kjer je pričel z opravljanjem nalog varovanja objektov SV. V usposabljanje se je ponovno vključil ob pričetku nadaljevalnega usposabljanja.

Ob koncu II. faze je bilo izvedeno zaključno preverjanje usposobljenosti za VED. To preverjanje in ocenjevanje je bilo izvedeno iz vseh vojaškospecialističnih predmetov v tej fazi. Izvedlo se je izključno iz praktičnih postopkov. V okviru predmeta športne vzgoje je bilo izvedeno preverjanje gibalnih sposobnosti vojakov, ki je hkrati bilo tudi zaključno preverjanje fizične pripravljenosti kandidatov na koncu osnovnega usposabljanja. Pri zaključnih preverjanjih in ocenjevanjih usposobljenosti posameznikov je bilo izvedeno preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti vsakega posameznika iz najmanj 70% praktičnih vsebin predvidenega predmeta. Vojak, ki je na preverjanju in ocenjevanju usposobljenosti in gibalnih sposobnosti dosegel stopnjo »USPOSOBLJEN« je uspešno končal osnovno usposabljanje in se je lahko vključil v nadaljevalno usposabljanje oziroma usposabljanje enote.

Vojake, ki niso opravili osnovnega usposabljanja se je lahko napotilo v druge enote SV, kjer so opravljali svoje naloge skladno z osnovno VED oziroma skladno s sposobnostmi (Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave, 2002: 9, 10).

5.2.1.3.3 Pogoji za vključitev v program in stopnja usposobljenosti

V program osnovnega usposabljanja so se lahko vključili kandidati in kandidatke, ki so podpisali pogodbo o zaposlitvi po uspešno opravljenem selekcijskem postopku in kandidatke, ki so uspešno opravile tudi program pripravljalnega usposabljanja. Vojak je s tem programom pridobil splošno vojaško usposobljenost ter specialistično vojaškostrokovno usposobljenost za VED in s tem izpolnil pogoje, da se zaposli v SV kot vojak stalne sestave oziroma je izpolnil pogoje, da se udeleži nadaljevalnega usposabljanja oziroma prične z usposabljanjem v enoti. Po končanem osnovnem usposabljanju so kandidati dobili potrdilo o končanem osnovnem vojaškem usposabljanju za vojaka stalne sestave. Potrdilo je izdal poveljnik ranga brigade (Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave, 2002: 10-11).

5.2.1.3.4 Predmetnik osnovnega vojaškega usposabljanja

Tabela 5.12: Splošne vojaške vsebine

Predmeti		VED	I. faza (število ur)	II. faza (število ur)	Skupaj ur	
SPLOŠNO VOJAŠKE VSEBINE	1.	Splošni vojaški predpisi	Vsi	9	5	14
	2.	Postrojitveno pravilo	Vsi	11	2	13
	3.	OOP	Vsi	43		43
			Bolničar, kuhar in voznik		4	4
	4.	Splošna taktika	Vsi	48		48
	5.	RKBO	Vsi	5	3	8
	6.	Inženirstvo	Vsi	5	11	16
			Vsi razen bolničarja		21	21
	7.	Zveze	Vsi	5		5
	8.	Športna vzgoja	Vsi	18	23	41
9.	Sanitetni pouk	Vsi	20		20	
10.	Državljska vzgoja	Vsi	5		5	
Skupaj ur		Strelec in izvidnik	169	69	238	
		Bolničar	169	44	213	
		Kuhar in voznik	169	65	234	

Vir: (Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave, 2002: 10-11)

Tabela 5.13: Vojaško specialistične vsebine

Predmeti		VED	II. faza (število ur)	
VOJAŠKO SPECIALISTIČNE VSEBINE	1.	Orožje in oprema pehote s poukom streljanja	Strelec (11101-13)	96
			Puškomitaljezec (11101-13)	96
			Ostrostrelec (11101-13)	96
			Namerilec na RPOO2 (11101-13)	96
			Bombometnik (11101-13)	96
			Strelec (11413-13)	96
			Puškomitaljezec (11413-13)	96
			Ostrostrelec (11413-13)	96
			Namerilec na RPOO2 (11413-13)	96
			Strelec bombometnik (11413-13)	96
			Namerilec na M2 12.7mm in Mk 19 40mm (11413-13)	96
			Izvidnik (11102-13)	62

Vir: (Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave, 2002: 10-11)

Tabela 5.13: Vojaško specialistične vsebine - nadaljevanje

VOJAŠKO SPECIALISTIČNE VSEBINE	2.	LKOV VALUK 6x6 (motor, sistemi na vozilu in zveze)	Vsi (razen VED 11101-13; Izvidniki izvedejo isti program na LOIV HUMMER	34
	3.	Taktika pehote	Vsi 11101-13	110
	4.	Taktika motorizirane pehote	Vsi razen 11101-13	76
	5.	Izvidniška taktika	Izvidnik 11102-13	108
	6.	CPP	Voznik B (12701-13), C kategorije (12707-13) in LKOV (11405-13)	12
	7.	Motoroznanstvo in vzdrževanje vozil		77
	8.	Vožnja motornih vozil		90
	9.	Varnost v prometu		4
	10.	Taktika prometne službe		19
	11.	Saniteta		Bolničar (12501-13)
	12.	Kuharstvo	Kuhar (12403-13)	202
	Skupaj ur			Strelec, namerilec in izvidnik
Bolničar				223
Kuhar in voznik B, C kategorije				202

Vir: (Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave, 2002: 10-11)

Hkrati z usposabljanjem kandidatov za zaposlitev v SV je v letu 2002 potekal tudi proces preoblikovanja 10.BMS. Ob zaključku le tega, je bataljon dobil novo formacijo in tudi novo ime in sicer je postal 10. motorizirani bataljon (MOTB).

Usposabljanja po zgoraj predstavljenem programu smo v 10.MOTB in kasneje tudi v 182. bataljonu v Celju izvajali vse do vzpostavitve Centra za usposabljanje v Vipavi. Skozi proces usposabljanja so šle vse tri motorizirane čete kot tudi minometna četa 10.MOTB.

Prva enota, ki je šla skozi celotni sistem usposabljanja po tem programu je bila 2.MOTČ, ki se je v tistem obdobju popolnjevala z novimi pripadniki, ki so v učni enoti opravili prvo fazo osnovnega usposabljanja. 1.MOTČ je program izvedla le delno, saj je bilo takrat za njo že mnogo različnih namenskih usposabljanj. Izvedla je samo tečaje iz oborožitve za posamezne VED, predpisana streljanja in drugo fazo nadaljevalnega usposabljanja za mirovne operacije.

Za potrebe prve faze osnovnega usposabljanja je bila formirana učna enota, ki je bila podrejena poveljniku 1.BRSV, poveljeval pa ji je častnik iz CVŠ. Inštruktorski team so tvorili poveljniki oddelkov in vodov iz 10.MOTB. Po tradiciji, so pripadniki, ki so uspešno opravili prvo fazo osnovnega usposabljanja, prejeli rdečo beretko in ne glede na to, da še niso opravili celotnega »paketa« predvidenih usposabljanj v programu, postali »polnopravni« pripadniki 10.MOTB.

5.2.1.4 Nadaljevalno usposabljanje

Program nadaljevalnega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave je bil odobren s strani ministra za obrambo, dne 20.8.2001. Program je bil v bistvu zadnji nivo usposabljanja za kandidate, ki ga je predvidel CVŠ. Namenjen je bil kandidatom in kandidatkam za vojakinje in vojake stalne sestave, ki bodo zaposleni v SV.

5.2.1.4.1 Splošni in posebni cilji usposabljanja

Kandidate se je usposobilo za izvajanje bojnih nalog samostojno in v sestavi enote, v različnih načinih bojevanja in različnih bojnih raznerah ter za izvajanje nalog pri sodelovanju v silah, ki izvajajo mirovne operacije.

Kandidate je bilo potrebno usposobiti za:

- Samostojno izvajanje bojnih nalog ter nalog v sestavi oddelka in voda pri izvajanju njihovih namenskih nalog v boju v različnih bojnih, vremenskih in zemljiščnih razmerah ter ob različnem času.
- Posebno taktiko in tehniko izvajanja nalog posameznikov in enot v mirovnih operacijah.

Kandidate se je tudi:

- Seznanilo s pravnimi in drugimi zahtevami, ki jih mednarodne konvencije in sporazumi postavljajo za udeležence v mirovnih operacijah.
- Jezikovno izobraževalo.
- Dodatno usposobljalo za učinkovito nudenje prve pomoči.

Pri kandidatih se je vzdrževalo ter dvigovalo psihofizično pripravljenost in strelsko izurjenost (Program nadaljevalnega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave,2001: 5).

5.2.1.4.2 Organizacija usposabljanja

Tabela 5.14: Časovni obseg nadaljevalnega usposabljanja

TRAJANJE PO DELIH USPOSABLJANJA	
PRVI DEL USPOSABLJANJA	DRUGI DEL USPOSABLJANJA
4 TEDNI	2 TEDNA
20 DNI	10 DNI
186 UR	102UR
Skupaj 288 ur	

Vir: (Program nadaljevalnega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave,2001: 5)

Usposabljanje je bilo organizirano v učni enoti in v formacijski enoti, potekalo je vsak delovni dan v tednu po 8 ur in sicer od 07.30 do 15.30. Vikendi so bili prosti. Med usposabljanjem v prvem delu se je izvedlo tudi dva, v drugem delu pa eno neprekinjeno večdnevno usposabljanje na terenu. Takrat je usposabljanje trajalo od ponedeljka do četrтка vsak dan po 12 ur. Načrtovana je bila predvsem tematika, ki je v vojašnici ni bilo mogoče izvesti. Načeloma je bilo usposabljanje tudi razdeljeno na usposabljanje posameznika (izvajalo se je v učni enoti) in usposabljanje enot (izvajalo se je v formacijskih enotah) (Program nadaljevalnega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave, 2001: 7).

5.2.1.4.3 Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti

Preverjanje in ocenjevanje je bilo izvedeno na osnovi veljavnih dokumentov in pravil za preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti, ki so bili predpisani za posamezne rodove in službe ter tega programa. Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti kandidatov se je izvajalo sproti in iz vseh vsebin programa. V prvem delu usposabljanja je bilo težišče na preverjanju in ocenjevanju usposobljenosti kandidatov in enot (oddelkov in vodov) za izvajanje namenskih nalog v boju. To sprotno preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti je bilo izvedeno v okviru urjenj in vaj enot. V drugem delu usposabljanja je bilo težišče na preverjanju in ocenjevanju usposobljenosti kandidatov in enot v taktiki in tehniki mirovnih operacij.

Na koncu nadaljevalnega usposabljanja je bilo izvedeno zaključno preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti kandidatov in enot iz vsebin programa nadaljevalnega usposabljanja. Pri tem je bilo težišče na preverjanju in ocenjevanju praktičnih postopkov bojnega delovanja vojakov v boju za izvajanje namenskih nalog enot (oddelka in voda) v boju, ter za taktiko in tehnike posameznika in enot v mirovnih operacijah.

Po zaključnem preverjanju in ocenjevanju usposobljenosti se je pred enoto na svečan način objavilo rezultate in najboljšega posameznika oziroma enoto (Program nadaljevalnega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave, 2001: 7).

5.2.1.4.4 Pogoji za vključitev v program in stopnja usposobljenosti

V program nadaljevalnega usposabljanja so se lahko vključili kandidati, ki so uspešno opravili program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave. Kandidat je uspešno končal program nadaljevalnega usposabljanja, če je v zaključnem preverjanju in ocenjevanju usposobljenosti dobil oceno »USPOSABLJEN«. Kandidat za

vojaka stalne sestave je s tem programom pridobil usposobljenost za vojaka stalne sestave in s tem izpolnil enega od najpomembnejših pogojev za zaposlitev v SV kot poklicni vojak. Po končanem usposabljanju po tem programu se je kandidatu izdalo potrdilo o končanem usposabljanju za vojaka stalne sestave. Potrdilo je izdalo poveljstvo brigade (Program nadaljevalnega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave, 2001: 8).

Tabela 5.15 Predmetnik nadaljevalnega usposabljanja

Vsebine		Prvi del (število ur)	Drugi del (število ur)
1.	Prva pomoč	29	
2.	Tuj jezik	30	
3.	Taktika	68	
4.	Telekomunikacije	5	
5.	Strelsko urjenje	18	14
6.	Mednarodno vojno in humanitarno pravo		5
7.	Mednarodno vojaško sodelovanje		6
8.	Taktika in tehnike mirovnih operacij		41
9.	Športna vzgoja	20	10
Skupaj ur		170	76
Druge aktivnosti		Prvi del	Drugi del
1.	Sestanki kolektiva	2	1
2.	Tedenski pregledi	8	4
3.	Taborjenje	Po načrtu	Po načrtu
4.	Zaključno preverjanje		18
5.	Zaključna slovesnost		1
6.	Rezervni čas	6	2
Skupaj ur		16	26

Vir: (Program nadaljevalnega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave, 2001: 9)

6. USTANOVITEV CENTRA ZA USPOSABLJANJE V VIPAVI (Januar 2003)

Tako kot je bilo za Slovensko vojsko pomembna ustanovitev 10.BMS leta 1996, ni nič manj pomembna ustanovitev Centra za usposabljanje (CU) kandidatov za poklicne vojake. Ustanovitev 10.BMS je za SV pomenila prihod poklicnih vojakov in hkrati pojav problematike njihovega usposabljanja. Poleg programov, ki jih je izdelal CVŠ je 10.BMS moral izvajati še celo kopico tako imenovanih namenskih usposabljanj za mirovne misije, udeležbe na večjih mednarodnih vajah in podobno. To je pripeljalo do tega, da je enota

simultano izvajala več različnih usposabljanj hkrati, kar je v veliki meri vplivalo na usklajevanje resursov, pa tudi na kakovost izvedbe.

Ustanovitev CU v Vipavi smo v enoti pričakali z olajšanjem, saj je to pomenilo, da bo CVŠ v celoti prevzel vsa usposabljanja kandidatov za vojake STAS, vse do dodelitve VED. Enote naj bi po tem konceptu prejele ustrezno usposobljene vojake, s katerimi bi lahko takoj pričele izvajati namenska usposabljanja.

CU v Vipavi je Slovenska vojska ustanovila na podlagi projekta delovne skupine pod vodstvom kapitana fregate Borisa Geršaka. V sodelovanju s Centrom vojaških šol so pripravili programe usposabljanja in v Vipavi 3. marca 2003 že začeli izvajati dva programa usposabljanja (Grmek, 2003a: 20).

CU usposablja kandidate za vojaške osebe, vojake in mornarje za pridobitev vojaško evidenčne dolžnosti (VED) ter sodeluje pri organiziranju in izvajanju programov vojaškega usposabljanja poveljstev, enot in zavodov SV. Temeljni nalogi CU sta izvajanje programa temeljnega vojaškostrokovnega usposabljanja (TVSU) kandidatov za vojaške osebe in izvajanje programov osnovnega ter dopolnilnega vojaškostrokovnega usposabljanja vojakov in mornarjev za pridobitev osnovnega in/ali dopolnilnega VED-a. Poleg tega CU sodeluje pri organiziranju in izvajanju programov vojaškostrokovnega usposabljanja poveljstev, enot in zavodov SV, razvoju sistema in programov VliU v SV, pri izvajanju specialističnega dela programov osnovnega in dopolnilnega usposabljanja podčastnikov, častnikov in vojaških uslužbencev, pri stikih s tujimi oboroženimi silami pri VliU ter zagotavljanju strelišč in vadišč za poveljstva, enote ter zavode SV (Geršak, Rožanec, 2003b: 13, 14).

6.1 TEMELJNO VOJAŠKOSTROKOVNO USPOSABLJANJE (TVSU)

Podlaga za TVSU je Zakon o obrambi, ki v 88. členu določa: »Kdor pa nima odsluženega vojaškega roka, ki je zaenkrat še pogoj za poklicno opravljanje vojaške službe, mora opraviti predhodno temeljno vojaškostrokovno usposabljanje v trajanju najmanj treh mesecev v skladu s pogodbo o zaposlitvi, če seveda zakon ne določa drugače.« Temeljno vojaškostrokovno usposabljanje se izvaja na podlagi načrta in programa TVSU, katerega namen je preobraziti prostovoljce iz civilnih oseb v tehnično in taktično sposobne vojake, ki bodo delali ter živeli v skladu z vojaškimi vrednotami, razumeli pomembnost skupinskega dela in bodo pripravljene sprejemati naloge, ki jih dobijo. Med 13 tednov dolgim usposabljanjem se kandidati usposobijo in izurijo v vojaških veščinah, ki jim omogočajo učinkovito preživetje na bojišču,

samostojno opravljanje bojnih nalog v različnih bojnih pogojih na različnem zemljišču v različnem času in vremenu ter za izvajanje temeljnih nalog vojaka. Med usposabljanjem kandidate vzgajajo v duhu pripadnosti domovini in Slovenski vojski ter gradijo odnose, ki ohranjajo dostojanstvo v razmerah hierarhičnih odnosov in temeljijo na osebnem zgledu podčastnikov in častnikov SV (Geršak, Rožanec, 2003b: 13, 14).

Prvo leto (2003) so na TVSU usposobili 663 kandidat in kandidatov, od tega je večina kandidatov odslužila obvezni vojaški rok (563), zato so končali zgolj pettedenski intenzivni program. Do februarja 2005 se je v enoti temeljnega vojaškostrokovnega usposabljanja (ETVSU) usposobilo oziroma izurilo 1352 kandidat in kandidatov, 110 pa jih je vključenih v programe usposabljanja (Trošt, 2005a: 3).

6.1.1 Cilji usposabljanja

Splošni cilji usposabljanja so:

- Usposobiti in izuriti kandidate v vojaških veščinah, ki jim omogočajo učinkovito preživetje na bojišču.
- Usposobiti in izuriti kandidate za samostojno opravljanje bojnih nalog v različnih bojnih zemljiščnih, vremenskih in časovnih razmerah ter za izvajanje temeljnih nalog.
- Vzgajati kandidate v duhu pripadnosti domovini in Slovenski vojski ter graditi odnose, ki ohranjajo dostojanstvo v razmerah hierarhičnih odnosov in ki temeljijo na osebnem zgledu podčastnikov in častnikov.

Posebni cilji usposabljanja pa so:

- izuriti kandidate za pravilno, usklajeno in hitro izvajanje postrojil,
- izuriti kandidate za večje in učinkovito rokovanje, uporabo in vzdrževanje osebnega orožja in vojaške opreme,
- izuriti kandidate v osnovnih taktičnih postopkih bojevnika na bojišču,
- izuriti kandidate za RKB zaščito posameznika,
- izuriti kandidate v postopkih utrjevanja in maskiranja,
- izuriti kandidate za pravilno uporabo in ravnanje z eksplozivom in sredstvi za vžig,
- izuriti kandidate za vzpostavljjanje in vzdrževanje zvez in
- za samopomoč ter nudenje prve pomoči poškodovancem na bojišču.

Skozi proces vojaškostrokovnega usposabljanja vsestransko razvijati osebnost, ki bo dosegla in ohranjala visoko raven psihofizičnih sposobnosti, nujnih za uspešno izvajanje nalog (Program temeljnega vojaško strokovnega usposabljanja, 2003: 4).

6.1.2 Organizacija, trajanje in izvedba usposabljanja

Usposabljanje je organizirano v CU. Traja 60 delovnih dni ali približno 13 tednov, kolikor pač nanese 396 ur usposabljanja. Usposabljanje poteka vsak delovni dan v tednu, od ponedeljka do petka in načeloma traja 6 šolskih ur dnevno. Ob vikendih in praznikih se usposabljanje ne izvaja. V času temeljnega vojaškostrokovnega usposabljanja se izvede neprekinjeno pet dnevno terensko usposabljanje (od ponedeljka do petka), ki traja vsak dan po 12 ur. Težišče usposabljanja na terenu je iz vsebin predmetov OOPS in taktika. Kandidati so razporejeni v enote Učnega bataljona Centra za usposabljanje skladno s formacijo. Za izvedbo določenih vsebin programa se lahko angažira ustrezen strokovni kader (Program temeljnega vojaško strokovnega usposabljanja, 2003: 6).

6.1.3 Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti

Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti se izvaja na podlagi »Norm in kriterijev za preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti in izurjenosti vojakov SV«. Izvaja se sproti iz vseh vsebin programa. Zaključnega preverjanja se lahko udeležijo kandidati, ki so opravili več kot 85% usposabljanja ter opravili najmanj 80% načrtovanih streljanj s pozitivno oceno. Preverjanje zajema teoretična znanja in praktične postopke v terenskih pogojih (Program temeljnega vojaško strokovnega usposabljanja, 2003: 6).

6.1.4 Predmetnik temeljnega vojaško strokovnega usposabljanja

Tabela 6.1: Program temeljnega vojaško strokovnega usposabljanja

Predmeti		Število ur	
Vojaško strokovno usposabljanje	Splošni vojaški predpisi	26	
	Postrojivna pravila	21	
	Osebno orožje s poukom streljanja	75	
	Taktika	Splošna taktika	63
		RKB Obramba	9
		Inženirstvo	31
		Zveze	6
		Saniteta	25
	Športna vzgoja	28	
	Državljska vzgoja	12	
Skupaj ur		296	

Vir: (Program temeljnega vojaško strokovnega usposabljanja, 2003: 9)

Tabela 6.1: Program temeljnega vojaško strokovnega usposabljanja - nadaljevanje

Druge aktivnosti	Sprejem kandidatov	6
	Svečanost ob začetku usposabljanja	4
	Sestanki kolektiva	7
	Priprave kandidatov za preverjanje	6
	Zaključno preverjanje in ocenjevanje	30
	Rezervni čas	24
	Utrjevanje znanja	17
	Zaključek usposabljanja	6
	Čiščenje orožja in posebne opreme	/
	Redna športna vadba	/
Skupaj		100
Skupaj vsega		396

Vir: (Program temeljnega vojaško strokovnega usposabljanja, 2003: 9)

6.2 OSNOVNO VOJAŠKOSTROKOVNO USPOSABLJANJE (OVSU)

92. člen Zakona o obrambi v 2. točki določa, da mora kandidat, ki je sklenil pogodbo o zaposlitvi iz prejšnjega odstavka, uspešno opraviti vojaškostrokovno usposabljanje, in sicer kandidat za vojaka predpisano OVSU v enem letu od sklenitve pogodbe, kandidat za podčastnika Šolo za podčastnike v enem letu od sklenitve pogodbe, kandidat za častnika Šolo za častnike v dveh letih od sklenitve pogodbe, kandidat za vojaškega uslužbenca pa osnovno usposabljanje za delo v vojski v enem letu od sklenitve pogodbe.

OVSU je namenjeno vojakom in pripadnikom pogodbene rezerve za pridobitev enega od VED znotraj posameznih rodov in služb SV. V CU se načrtuje izvajanje vseh programov za rodove, ki bodo podlaga za pridobivanje potrebnih VED-ov in s tem tudi za izpolnitev zahtevanega pogoja, ki izhaja iz prej omenjenega člena Zakona o obrambi (Geršak, Rožanec, 2003b: 13, 14).

Leta 2004 je različne vojaške »poklice« dobilo 676 vojakinj in vojakov. V vipavski vojašnici, v kateri je center nastanjen, poteka program za poklic vojak strelec, sicer pa so poklicni programi umeščeni v skoraj vse slovenske vojašnice. Programe usposabljanja narekujejo potrebe po popolnjevanju v Slovenski vojski. V osemnajstih specialističnih programih so se kandidati usposobili za osnovne in dopolnilne VED strelcev in protioklepnikov v rodu pehota, inženircev, pionirjev, vezistov, manipulantov s strelivom, bolničarjev voznikov, dekontaminatorjev v rodu RKB, strelcev na lahkih prenosnih raketnih sistemih v rodu zračna obramba ter izvidnikov, voznikov, operaterjev, namerilcev in strelcev v rodu oklepnikov. Tudi leta 2005 je bil načrt usposabljanja zahtevno postavljen, saj se je v različne programe usposabljanja vključilo 600 kandidatov in poklicnih vojakov. Vojaške poklice bodo dobili v

naslednjih rodovih, specialnostih in službah: logistiki, znotraj nje pa v intendantski, tehnični, prometni, sanitetni, tehnični službi letalstva ter avtošoli, pehoti, znotraj nje vojaški policisti, strelci, protioklepniki, izvidniki in minometniki, zvezah, zračni obrambi, inženirstvu in radiološko-kemičnobioološki obrambi (Trošt, 2005a: 3).

6.2.1 Program osnovnega vojaškostrokovnega usposabljanja za pridobitev VED 11101

Program je namenjen pripadnikom STAS in pogodbene rezerve za pridobitev vojaške evidenčne dolžnosti vojak strelac. Vojak se nauči uporabljati, vzdrževati in uporabljati vsa orožja in opremo pehotnega oddelka ter delovanja znotraj različnih bojnih skupin. Traja 30 delovnih dni oziroma 225 ur (<http://www.slovenskavojska.si/opk/vojak/usposabljanje.htm>).

Poleg omenjenega programa obstaja tudi nekoliko skrajšan Program OVSU, ki je namenjen kandidatom, ki so že odslužili vojaški rok. Traja 25 delovnih dni oziroma 186 ur. S tem programom kandidati osvežijo znanje in veščine, pridobljene na služenju vojaškega roka, spoznajo novo oborožitev, opremo in nova pravila ter utrdijo psihofizično pripravljenost.

6.2.2 Splošni in posebni cilji usposabljanja

Splošni cilj je usposobiti in izuriti vojake za izvajanje nalog in postopkov v sestavi različnih bojnih skupin ob različnih bojnih, zemljiščnih, vremenskih in časovnih razmerah. Posebni cilji pa so vojake usposobiti in izuriti:

- za učinkovito rokovanje, uporabo in vzdrževanje orožja in vojaške opreme pehotnega oddelka,
- pravilno, hitro in usklajeno izvajanje postrojil,
- v taktičnih postopkih posameznika znotraj različnih bojnih skupin,
- v izdelavi različnih minskih polj in izdelavi prehodov skozi minska polja,
- za vzpostavljanje in vzdrževanje zveze,
- za samopomoč, dajanje prve pomoči in izvlečenje poškodovancev na bojišču,
- v psihofizičnih zmogljivostih in orientaciji.

(Program osnovnega vojaško strokovnega usposabljanja, 2003: 4).

6.2.3 Organizacija, trajanje in izvedba usposabljanja

Usposabljanje je organizirano v CU in poteka vsak delovni dan v tednu in načeloma traja 6 šolskih ur dnevno. Ob vikendih in praznikih se usposabljanja ne izvaja. V času OVSU se izvede neprekinjeno petdnevno terensko usposabljanje, s poudarkom na OOPS in taktiki (Program osnovnega vojaško strokovnega usposabljanja, 2003: 6).

6.2.4 Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti in pogoji za vključitev v program

Preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti se izvaja na podlagi »Norm in kriterijev za preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti in izurjenosti vojakov SV«. Zaključnega preverjanja se udeležijo kandidati, ki so opravili več kot 85% usposabljanja ter so opravili najmanj 80% načrtovanih streljanj s pozitivno oceno. Zaključno preverjanje in ocenjevanje usposobljenosti obsega preverjanje teoretičnih znanj, praktičnih postopkov v terenskih pogojih in fizičnih zmogljivosti.

V program osnovnega vojaško strokovnega usposabljanja se lahko vključijo vojaki in vojakinje, ki so uspešno zaključili zahtevana predhodna vojaška usposabljanja:

- vojaki z odsluženim vojaškim rokom po uspešno zaključenem 1. delu osnovnega vojaškostrokovnega usposabljanja,
- ostali po uspešno zaključenem temeljnem vojaško strokovnem usposabljanju.

Vojaki po uspešno opravljenem usposabljanju predpisanim s tem programom, pridobijo VED 11101 in potrdilo o opravljenem vojaško strokovnem usposabljanju, ki ga izda CU (Program osnovnega vojaško strokovnega usposabljanja, 2003: 6).

6.2.5 Predmetnik osnovnega vojaško strokovnega usposabljanja

Tabela 6.2: Program osnovnega vojaško strokovnega usposabljanja

Predmeti		Število ur	
Vojaško strokovno usposabljanje	Državljska vzgoja	6	
	Postrojitevno pravilo	4	
	Oborožitev pehotnega oddelka s poukom streljanja	84	
	Taktika	Splošna taktika	56
		Inženirstvo	6
		Zveze	4
		Saniteta	4
Športna vzgoja	12		
Skupaj ur		176	

Vir: (Program osnovnega vojaško strokovnega usposabljanja, 2003: 8)

Tabela 6.2: Program osnovnega vojaško strokovnega usposabljanja - nadaljevanje

Druge aktivnosti	Sprejem vojakov	1
	Sestanki kolektiva	3
	Priprave vojakov za preverjanje	6
	Zaključno preverjanje in ocenjevanje	18
	Rezervni čas	15
	Zaključek usposabljanja	6
Skupaj		49
Skupaj vsega		225

Vir: (Program osnovnega vojaško strokovnega usposabljanja, 2003: 8)

V okviru centra zdaj izvajajo programe OVSU za VED, ki so najbolj nujni in za VED, za katere vedo, da jih bodo v enotah kmalu potrebovali. Program OVSU za različne VED pripravlja Center za doktrino in razvoj iz PDRIU ob sodelovanju rodovskih strokovnjakov in pripadnikov enot. V centru so doslej izvedli OVSU za več kot 20 VED. Trajanje OVSU za posamezen VED je zelo različno, in sicer od šest tednov, pa vse do treh mesecev, to pa je odvisno od zahtevnosti VED ter opreme in oborožitve v enoti.

Do septembra 2005 je bilo v centru 2033 kandidatov, od tega 323 žensk. Iz enot SV je v center prišlo 849 slušateljev. Program TVSU je uspešno končalo 635 kandidatov. Prvi del OVSU, ki je namenjen kandidatom z odsluženim vojaškim rokom je končalo 1048 kandidatov, VED pa je pridobilo 1345 kandidatov. Trenutno je v Vojašnici Vipava na usposabljanju 132 kandidatov, v vojašnicah po Sloveniji za različne VED pa 87 (Grmek, 2005: 9).

7. OBDOBJE PO USTANOVITVI CENTRA ZA USPOSABLJANJE.

7.1 KONEC OBVEZNEGA SLUŽENJA VOJAŠKEGA ROKA

Kakor se je v Pekrah pri Mariboru začelo, ko so v 710. učni center maja 1991 sprejeli prve nabornike, se je tam s slovesnostjo 15. oktobra 2003 obvezno služenje vojaškega roka v miru tudi končalo. Od prvih napotitev na služenje vojaškega roka v samostojni Sloveniji od leta 1991 je bilo na služenju vojaškega roka v enotah Slovenske vojske 91.824 nabornikov. Leta 1991 je bilo napotenih 300 nabornikov, največ jih je bilo leta 1994, in sicer 12.283. Število se je nato postopoma zmanjševalo, saj so lahko naborniki od leta 1991 uveljavljali ugovor vesti vojaški dolžnosti zaradi verskih, filozofskih ali humanitarnih razlogov. Prvo leto so dobili 240 vlog za priznanje pravice do ugovora vesti vojaški dolžnosti. Do leta 2001 se je število vlog povečevalo, tako da so jih tega leta dobili največ, to je 3250, od tega je bilo na opravljanje

nadomestne civilne službe napotnih 1593 nabornikov. Leta 2002 so dobili 1976 vlog, letos pa 279. Vseh vlog je bilo 15.183, na opravljanje civilne službe pa je bilo od leta 1991 napotnih 7286 nabornikov (Šket, 2003c: 2).

7.2 PROSTOVOLJNO SLUŽENJE VOJAŠKEGA ROKA

1. avgusta 2003, so na MO predstavili Uredbo o prostovoljnem služenju vojaškega roka, ki jo je na svoji redni seji potrdila vlada. Uredba določa splošne pogoje, postopek napotitve, višino prejemkov in povračil, pogoje za izredno odsotnost in način uresničevanja drugih pravic vojakov med služenjem vojaškega roka na podlagi prostovoljne odločitve. Z uvajanjem prostovoljnega služenja vojaškega roka se v Sloveniji uresničuje pravica državljanov, da po prenehanju obveznega služenja sodelujejo pri obrambi države. Prostovoljno služenje je pomembno tudi za ohranjanje stika med vojaško organizacijo in civilnim okoljem ter za promocijo vojske in vojaškega poklica.

Spremenjen sistem popolnjevanja SV je pomenil opuščanje naborniškega sistema in prehod na poklicno vojsko, dopolnjeno s pogodbeno rezervo. Novela Zakona o vojaški dolžnosti po prenehanju obveznega služenja vojaškega roka skladno z možnostmi in potrebami SV slovenskim državljanom in državljanke, starim od 18 do 27 let, omogoča služenje vojaškega roka na podlagi prostovoljne odločitve. Prostovoljci se le usposabljujejo, ne opravljajo pa vojašničnih dolžnosti in stražarske službe.

Prostovoljci lahko izbirajo med štirimi vojašnicami po vsej Sloveniji, in sicer v Novem mestu, Postojni, Murski Soboti in na Bohinjski Beli. Poleg tega sami izberejo čas napotitve.

Kandidati za prostovoljce lahko vložijo vlogo za služenje na upravnem organu pristojnem za obrambne zadeve. Ta ima nalogo, da jih seznanji z možnostmi prostovoljnega služenja vojaškega roka že ob vpisu v vojaško evidenco. Obveščanje o možnostih prostovoljnega služenja poteka tudi prek javnih občil. Na MORS so pričakovali dober odziv, pri čemer so se zanašali tudi na raziskavo Obramboslovnega raziskovalnega centra FDV, po kateri je kazalo določeno zanimanje za plačano prostovoljno služenje vojaškega roka 60 odstotkov anketiranih (Pišlar, 2003: 2).

Prvih 97 prostovoljcev je v Slovenski vojski začelo služiti vojaški rok 12.1.2004. V štirih vojašnicah so se tri mesece usposabljali po temeljnem vojaškostrokovnem programu vipavskega centra za usposabljanje, kjer so opravljali zaključna preverjanja. V prvi generaciji je vojaški rok v Novem mestu služilo 29 prostovoljcev, na Bohinjski Beli 26, v Postojni in

Murski Soboti pa po 21 kandidatov. Po besedah vodje Urada za obrambne zadeve Igorja Nereda so takrat bili na MO s takšnim odzivom zadovoljni, saj so bile, ko so s kandidati za prostovoljce na služenju vojaškega roka sklepali pogodbe, promocijske dejavnosti osredotočene na pridobivanje kandidatov za poklicne vojake in pripadnike pogodbene rezerve.

Program trimesečnega usposabljanja prostovoljcev, ki je po dolžini in obsegu enak TVSU za kandidate za poklicne vojake brez odsluženega vojaškega roka, izvajajo štiri učne skupine. Poudarki usposabljanja so na spoznavanju vojaškega življenja in dela ter na doseganju usposobljenosti za preživetje na bojišču in samostojnem opravljanju bojnih nalog z uporabo osebne oborožitve. V vsaki učni skupini so častnik in pet podčastnikov, ki sicer usposabljujejo poklicne vojake. Učne skupine delujejo pod vodstvom Centra za usposabljanje SV, kjer prostovoljci opravljajo enotedensko zaključno terensko preverjanje usposobljenosti (Grmek, 2004: 2).

19.9.2005 je usposabljanje začela že šesta generacija vojakov na prostovoljnem služenju vojaškega roka. V program se je vključilo 113 vojakov, od tega 13 deklet. Generacija je bila nameščena v treh slovenskih vojašnicah in sicer v Postojni, Novem mestu in na Bohinjski Beli, kjer se je v okviru vipavskega centra usposabljala po TVSU (Slovenska vojska, 2005c: 7).

7.3 10. MOTB V OPERATIVNEM CIKLU

SV je leta 2005 prešla na novi način načrtovanja in izvedbe usposabljanja ter urjenja enot skozi operativni cikel, ki poteka v razvitih vojskah že nekaj časa. 10. MOTB je po obdobju intenzivnega sodelovanja v mirovnih operacijah 1. marca 2005 prešel v operativni cikel. Po končani prvi fazi konsolidacije, je septembra 2005 prešel v drugo fazo usposabljanja in urjenja enot. Konec leta 2006 bo enota v celoti dosegla načrtovano operativno sposobnost za delovanje. Po vzoru 10. MOTB se bodo skozi operativni cikel usposabljevale tudi druge enote SV in sicer kot prvi 20. MOTB s četo in 17. BVP z vodom (Pišlar, 2005d: 4).

Operativni cikel sestavljajo trije deli. Prvi del cikla je konsolidacija, ki traja šest mesecev in je namenjena kadrovskega popolnjenju, opremljanju, prerazporejanju kadra, individualnemu usposabljanju za VED, usposabljanju v individualnih veščinah, funkcionalnemu izobraževanju in drugim dejavnostim, s katerimi bo zagotovljena ustrezna pripravljenost vseh pripadnikov bataljona za prehod v naslednja dva dela operativnega cikla. V okviru konsolidacije 10. MOTB zagotavlja pripravljenost stalnih sil in sile za varovanje, opravlja

protokolarne naloge ter individualna usposabljanja za VED, usposablja v individualnih veščinah, izvaja funkcionalna usposabljanja in izobraževanja v tujini. V tem delu se tudi revidirajo in pospešeno pripravljajo taktični standardni operativni postopki (SOP), poleg tega v enoti še vadno poteka uvajanje nove opreme in oborožitve, kot so avtomatski bombomet, nova sredstva zvez in nova pehotna oborožitve. Izkušeni častniki 10. MOTB sodelujejo s Šolo za podčastnike pri usposabljanju njihove redne generacije ter organizaciji in izvedbi tečaja za vodne podčastnike, učna enota minometov pa je pod strokovnim vodstvom CU nosilec usposabljanja za VED. Konsolidacijo je delno oviralo opravljanje protokolarnih nalog ter redna naloga varovanja objektov SV. Do 1. septembra 2005 so morala biti končana usposabljanja za VED, tečaji, izobraževanja in druge oblike individualnih usposabljanj. Do začetka usposabljanj so morali pripraviti vse dokumente za začetek usposabljanja oddelkov in vodov ter zagotoviti pogoje za izvedbo taktičnih, taktičnotehničnih urjenj in vaj ter taktičnih vaj z bojnim streljanjem. Z novim načinom načrtovanja in izvedbe usposabljanj v SV skozi operativni cikel bo poveljniški kader bistveno lažje nadziral potek usposabljanja in doseganja pripravljenosti ter tudi sprejemanja odločitev glede napotitve enot na mednarodne operacije v podporo miru, kot tudi opravljanje nalog doma.

Drugi del operativnega cikla traja dvanajst mesecev in obsega usposabljanje in urjenje enot. Deli se na štiri faze in sicer je 1. faza usposabljanje skupin, posadk, oddelkov in vodov, 2. faza je usposabljanje čete, 3. faza usposabljanje bataljona in 4. faza dodatno usposabljanje. Enote se v tej fazi usposabljaajo za vse bojne naloge skladno s seznamom kolektivnih nalog kot so napad, obramba, zadrževanje, zračni manever in desant, delovanje v posebnih okoliščinah ter zagotavljanje operativne kontrole in postopkov. Usposabljanje se je končalo decembra 2005 s preverjanji, ki jih je načrtoval in izvedel 10. MOTB. 2. faza, torej usposabljanje čet, se je začela po končanem preverjanju usposobljenosti vodov po seznamu bistvenih nalog za opravljanje vseh bojnih nalog. V sklopu te faze so bila izvedena taktična urjenja in vaje ter taktične vaje z bojnim streljanjem. Usposabljanje se bo končalo z izvedbo preverjanja usposobljenosti vseh treh motoriziranih čet, minometne čete in poveljniško logistične čete v letu 2006. Preverjanje v tej fazi načrtuje in izvede 1. brigada SV. Tretja faza obsega usposabljanje bataljona. Usposabljanje poveljstva bataljona poteka hkrati s prejšnjima fazama, usposabljanje bataljona pa se izvaja po seznamu bistvenih nalog bataljona za leto 2006 in obsega vse bojne naloge. Bataljon načrtuje bataljonsko usposabljanje in urjenje ter izvede bataljonsko taktično vajo z bojnim streljanjem z bataljonsko bojno skupino. Tretja faza bo končana po preverjanju pripravljenosti bataljona za izvedbo bojne naloge konec leta 2006. V četrti fazi dodatnega usposabljanja po preverjanju bataljona, izvede enota krajšo

konsolidacijo, namenjeno predvsem urejanju MTS in koriščenju letnih dopustov. Od septembra 2006 bo bataljon načrtoval dodatna usposabljanja na vseh ravneh skladno z ugotovitvami po izvedenem preverjanju, poleg tega bo začel priprave za delovanje v operaciji v podporo miru, ki obsega seznanjanje s področjem odgovornosti in usposabljanje za opravljanje konkretnih nalog na misiji, ko so znani podatki o uporabi in napotitvi enote. Faza dodatnega usposabljanja bo končana decembra 2006, ko bo 10. MOTB v celoti dosegel načrtovano operativno sposobnost. Zadnji del operativnega cikla je delovanje enote v operaciji v podporo miru ali vzdrževanje pripravljenosti, na primer za NRF, če bo enota uporabljena (Pišlar, 2005d: 4, 5).

V SV so opazili potrebo po večjem številu programov dopolnilnega oziroma funkcionalnega usposabljanja, zato se v sodelovanju s PDRIU zavzemajo za čimprejšnjo pripravo in verifikacijo programov funkcionalnega usposabljanja. Poleg programov funkcionalnega usposabljanja za voznike LKOV Valuk, tečaja za poveljnike skupin in usposabljanja za namerilce na skupinskih orožjih, ki so jih že izvedli v letu 2005, so načrtovali še dodatna usposabljanja, kot so tečaj navajanja ognjene podpore in tečaj, s katerim bi izboljšali znanje vojakov iz prve pomoči. Vzpostavitev učinkovite linije vodenja in poveljevanja, katere temelj so usposobljeni poveljniki skupin, je v vojski zelo pomembna, zato so pripravili tudi tečaja za poveljnike skupin, ki sta bila namenjena pridobivanju znanja iz taktike in sposobnosti vodenja ter poveljevanja. Tečaj, ki se ga je udeležilo 21 udeležencev, je trajal štiri tedne. V prvem delu so kandidati pridobivali teoretično in praktično znanje iz taktike, športne vzgoje, vojaške topografije, orientacije, oborožitve, postrojitvenih pravil in osnov vojaškega voditeljstva, zadnji teden pa so preverili osvojeno znanje na taktični vaji, na kateri so bili kandidati pod stalno psihično obremenitvijo. Tečaj za namerilce na skupinskem orožju je bil namenjen predvsem funkcionalnemu usposabljanju namerilcev na težkem mitraljezu M2 in bombometu za uporabo orožja v taktičnih razmerah. Tečaj je trajal tri tedne, udeležilo se ga je 20 tečajnikov iz 10. MOTB, razdeljen pa je bil na tri dele. V prvem so obnovili in poenotili določeno teoretično znanje, v drugem je bil večji poudarek na praktičnem preizkusu uporabe orožja in pripravah na bojno streljanje v vojašnici, tretji del pa je obsegal izvedbo bojnega streljanja (Pišlar, 2005d: 4, 5).

8. NAMENSKA USPOSABLJANJA

Namenska usposabljanja so tista usposabljanja, ki niso bila predpisana s strani CVŠ ali kasneje PDRIU. Organizirana so bila na podlagi ukazov poveljstva brigade in bataljonov za

točno določene aktivnosti. Tukaj mislim predvsem na mirovne misije, večje vojaške vaje in preverjanje novih konceptov usposabljanja. V 10.BMS smo organizirali izredno veliko število raznovrstnih usposabljanj, ki jih pa bom samo kronološko navedel in le na kratko opisal.

8.1 NAMENSKA USPOSABLJANJA, KI JIH JE ORGANIZIRAL 10.BMS, KASNEJE 10.MOTB

8.1.1 Namensko usposabljanje po konceptu Mission Essential Task List (METL)

Januarja 2001 je GŠSV, 10.BMS dal nalogo, da preizkusi in uvede v uporabo usposabljanje po predpisih US ARMY ARTEP 7-8 MTP (US Army Training & Evaluation Programme - Mission Training Plan) in sicer na podlagi Ukaza GŠSV št. 811-01-1/00-5, z dne 15.3.2000, o uvedbi ARTEP-ov 7-8, 7-10 in 7-20. ARTEP 7-8 opredeljuje kolektivno usposabljanje oddelka in voda, ARTEP 7-10 četo in ARTEP 7-20 bataljona.

V enoti smo bili mnenja, da bo z uvajanjem US ARMY ARTEP standarda, enota postala kompatibilna z ameriškim sistemom usposabljanja, vsaj kar se tiče ocenjevanja in izvedbe. Prvič smo ta koncept uporabili pri poskusnem usposabljanju voda, ki je potekalo v letu 2001 in je bilo v takšni obliki izvedeno le enkrat. Omenjam ga zato, ker je bilo zelo natančno organizirano in izvedeno ter odlična osnova namenskim usposabljanjem za mirovne operacije, ki so kasneje sledile. Poseben poudarek je bil posvečen vodenju dokumentacije. Na podlagi le te je moral povejnik čete ob koncu usposabljanja narediti pisno analizo. Iz analize je morala biti razvidna pregledna statistika usposabljanja in izluščen poduk za delo v prihodnje.

8.1.1.1 Kako deluje koncept METL

Celotno usposabljanje temelji na bojni nalogi oziroma poslanstvu čete in listi ključnih podnalog, ki podpirajo bojno nalogo / poslanstvo čete ali po angleško Mission Essential Task List (METL). Koncept METL se mora ukvarjati izključno z bojno nalogo enote in z ničemer drugim. Naloge varovanja, protokola in podobno se ne smejo upoštevati in vstavljati v listo ključnih podnalog.

Koraki pri razvijanju (METL) čete:

- a) Analiziranje redefinirane naloge poveljnika bataljona in bataljonskega METL (v primeru vojske ZDA je to stalna praksa, pri nas pa v obdobju obravnavanega usposabljanja tega nismo imeli).

- b) V tabeli Operacija - kolektivna naloga (Mission to Collective Task Matrix, ki se nahaja v ARTEP 7-10 MTP za četo) iz celotnega nabora možnih kolektivnih nalog poveljnik čete izbere tiste, ki so bistvenega pomena za izvedbo naloge čete.
- c) Izbrane naloge postavi po vrstnem redu tako, kot si je zamislil potek bojne naloge, ki ga je predhodno naredil poveljnik bataljona.
- d) Definiranje oziroma redefiniranje bojne naloge čete.
- e) Določitev kritičnih podnalog, ki podpirajo bojno nalogo, kar postane METL čete (poveljstvo bataljona)

(FM 25-101 Battle Focused Training: 2-3 - 2-7).

8.1.1.2 Primer bojne naloge čete

Ob D-Dnevu, H-uri četa izvzame oborožitev in opremo, izvede premik, zasede določen zbirni rajon in se pripravi za bojevanje. Po ukazu se premakne na določen bojni položaj in se pripravi na obrambo. Biti mora pripravljena za izvedbo protinapada, za izvajanje mirovnih operacij in operacij za povrnitev stabilnosti.

8.1.1.3 Primer METL, ki podpira bojno nalogo čete

Kritične kolektivne naloge, ki podpirajo bojno nalogo čete ali METL čete: izvedba taktičnega pohoda, zasedba zbirnega rajona, obramba, taktični premik, napad / protinapad, naskok.

Četa je najnižji nivo, ki razvija svoj METL. Poveljnik čete posreduje svojo na novo definirano nalogo in METL podrejenim poveljnikom vodov. Iz četnega METL in bojne naloge čete poveljnik voda in njegov vodni podčastnik izvlečeta svoje (vodne) kolektivne naloge in sicer:

- a) Z uporabo tabele Poslanstvo – Kolektivna naloga (mission to collective task matrix) v ARTEP 7-8-MTP. Izbereta vse kolektivne naloge, ki podpirajo vsako četno ključno nalogo v četnem METL.
- b) Tiste kolektivne naloge voda, ki podpirajo več kot eno podnalogo v četnem METL so težiščne kolektivne naloge voda, na primer kolektivna naloga Taktično premikanje, ki je potrebna za uspešno izvedbo večine četnih pod-nalog (METL).
- c) Izbrane vodne kolektivne naloge se predstavijo poveljniku čete, ki izbere najpomembnejše kolektivne naloge za vod

(FM 25-101 Battle Focused Training: 2-3 - 2-7).

Poveljnik voda skupaj z vodnim podčastnikom pomaga poveljniku oddelka pri identifikaciji oddelčnih nalog, ki so bistvene za vodne kolektivne naloge. Poveljnik voda odobri oddelčne kolektivne naloge. Podčastniška linija je odgovorna za definiranje individualnih nalog, ki podpirajo kolektivne naloge. Postopek izbiranja bistvenih individualnih nalog, poteka podobno kot pri določanju kolektivnih nalog. Individualnih nalog je izredno veliko njihovo osveževanje in urjenje povsem na novo, zahteva veliko časa in največkrat sploh ni vpeto v načrte usposabljanja ter poteka neprestano. Podčastniki bi zato morali usposabljati svoje vojake kadarkoli imajo za to priložnost.

8.1.1.4 Ocenjevanje usposabljanja

Za ocenjevanje kolektivnih nalog se uporabi kontrolne liste ali Training and Evaluation Outline (T&EO), ki se prav tako nahajajo v že omenjenih ARTEP 7-8 MTP. Ocenjuje se enostavno z OPRAVIL ali NI OPRAVIL. Omenjeni ocenjevalni list je univerzalen in se ga lahko uporablja tako za končno ocenjevanje, kakor tudi za ocenjevanje Situational Training Exercise (STX) oziroma taktične vaje po segmentih/korakih. V kolikor se ga uporabi za ocenjevanje STX, se vanj vpisuje tudi kolikokrat je bil določen postopek ponovljen do ocene OPRAVIL. Individualno usposabljanje ali usposabljanje posameznika ima podoben sistem ocenjevanja, vendar je potrebno upoštevati tako imenovane Skill levels ali stopnje strokovnega znanja. Skill level 1 se uporablja za vojake, višji nivoji (2, 3, 4...) pa za nižje oziroma višje poveljniške dolžnosti.

8.1.2 Namensko usposabljanje 1. MOTČ za mirovno misijo v sestavi SFOR

Poveljstvo 1.BRSV je v začetku leta 2002 10.MOTB dalo nalogo, da usposobi 1.MOTČ za izvajanje napadnih dejstev in izvajanje operacij za podporo miru. Usposabljanje 1.MOTČ se je izvajalo na podlagi predpisanega METL čete, ki ga je predpisal poveljnik bataljona, vrednotilo pa se ga je na podlagi US ARMY ARTEP 7-10 MTP za četo ter ARTEP 7-8 MTP za vod in oddelek.

Predpisani METL je poveljnik 1.MOTČ smiselno dopolnil s kolektivnimi nalogami za oddelek in vod opredeljenimi v ARTEP 7-8 MTP in z individualnimi veščinami bistvenimi za uspešno urjenje kolektivnih nalog ter izdelal načrt usposabljanja. Pri izdelavi načrta usposabljanja ter njegovi realizaciji so nam obilno pomagale izkušnje iz (predhodno omenjenega) poskusnega usposabljanja voda, ki je potekalo v letu 2001.

8.1.2.1 Koncept usposabljanja

Koncept usposabljanja je bil nastavljen čisto klasično se prav, da je bilo potrebno pred kakršnimkoli kolektivnim usposabljanjem opraviti usposabljanje posameznika. Šele za tem, se je lahko pristopilo k usposabljanju oddelkov, vodov in na koncu čete.

Usposabljanje posameznika je usposabljanje iz najpomembnejših individualnih veščin, ki so potrebne za izvajanje kolektivnih urjenj. Bataljonski podčastnik je skupaj s četnim in vodnimi podčastniki iz čete, pred pričetkom usposabljanja izdelal listo individualnih veščin, ki so bile bistvenega pomena za uspešno izvajanje kolektivnih urjenj. Poveljnik čete, je na podlagi liste individualnih veščin ter predvidene urne postavke izdelal načrt usposabljanja iz bistvenih individualnih veščin.

Usposabljanje oddelkov je temeljilo na taktiki oddelka in sicer na kolektivnih nalogah izbranih v ARTEP 7-8 MTP.

Vodna urjenja so temeljila na taktiki voda in sicer na kolektivnih nalogah izbranih v ARTEP 7-8 MTP. Usposabljanje je bilo namenjeno uskladitvi postopkov med posameznimi vodi v četi. Del usposabljanja je bil namenjen STX vajam. STX je v bistvu na posamezne korake secirana klasična taktična vaja (vsak korak predstavlja posamezno kolektivno nalogo). Na koncu vsake kolektivne naloge (koraka) je potrebno opraviti analizo. Ko so vaje STX opravljene pozitivno, se lahko pristopi k izvajanju taktičnih vaj. Za izvajanje taktične vaje ali Field Training Exercise (FTX) vaje je poveljnik čete izdelal povelje za delovanje čete. Povelje za delovanje čete je bilo vročeno poveljnikom vodov, ki so morali izdelati svoje povelje. Končni izdelki tako poveljnika voda kot poveljnikov oddelkov so se upoštevali pri njihovi končni oceni.

Faza četnih vaj je potekala pod neposrednim poveljstvom poveljnika bataljona. V skladu z njegovo zamisljivo je poveljstvo izdelalo bojno povelje. Poveljnik 1.MOTČ je dobljeno nalogo (bojno povelje) razdelal in odobreno rešitev izvajal na terenu.

30. aprila 2002 je poveljnik prve brigade Slovenske vojske polkovnik Branimir Furlan namestniku načelnika Generalštaba Slovenske vojske brigadirju Antonu Turku poročal o dokončanih pripravah čete. Četa je zaključila še zadnje večdnevno zaključno usposabljanje s preverjanjem na vojaškem vadišču Poček. V obdobju od decembra lani do konca letošnjega aprila so se pripadniki 10. motoriziranega bataljona usposabljali po posebnem ARTEP (Army Training and Evaluation Programme) programu (Obvestila za javnost, 2002a).

8.1.3 Namensko usposabljanje 1.MOTČ za delovanje v sestavi 28. DIV PANG v SFOR.

Med izvidovanjem v Bosni je poveljnik 10.MOTB dobil od poveljnika SFOR seznam nalog, ki naj bi jih četa pred napotitvijo morala obvladati. To za enoto ni bila več novost, saj je imela za seboj že dve takšni usposabljanji, ki sta temeljili na konceptu METL. Poseben izziv je predstavljalo dejstvo, da naj bi enoto preverjala ocenjevalna skupina ameriške vojske. V kolikor bi četa dobila pozitivno oceno, bi lahko delovala v sestavi 28. Divizije PANG ameriške vojske v SFOR. Usposabljanje je bilo izvedeno junija 2002, Američanov pa takrat ni bilo.

8.1.4 Preverjanje usposobljenosti 1.MOTČ s strani NATA “Slovenian infantry company certification visit”

Namen preverjanja je bil ugotoviti stopnjo pripravljenosti 1.MOTČ za udeležbo na misiji “Joint Forge”. Delegacija NATA je preverjala usklajenost izvajanja postopkov v posameznih situacijah, ki se lahko zgodijo na področju misije.

Četa 10. MOTB, namenjena za sodelovanje v operacijah Sforja, je bila od 24. do 26. septembra 2002 na osrednjem vadišču Slovenske vojske, kjer je potekalo tridnevno preverjanje usposobljenosti. Ocenjevalna komisija pod vodstvom polkovnika Guya Raymonda, poveljnika 19th Battlefield Coordination Detachment, je preverjala usposobljenost posameznikov, pripravljenost enote za izvajanje nalog v Sforju in usposobljenost enote za izvedbo ključnih nalog (Obvestila za javnost, 2002b).

Pozitivna ocena, ki jo je četa dobila je bila dokaz, da je takratno vodstvo bataljona pravilno razumelo in na pravilen način izvajalo koncept usposabljanja po konceptu METL. 1.MOTČ je bila napotena v BiH na mirovno misijo »Joint forge« v sestavi SFOR Januarja 2003.

8.1.5 Namensko usposabljanje za mirovno misijo ISAF (Izvidniški vod 10.MOTB)

Med šestmesečnimi pripravami so pripadniki izvidniškega voda 10.MOTB utrdili znanje o taktičnih postopkih, ki jih enota izvaja na terenu, o saniteti, RKB obrambi in inženirstvu. Pred odhodom so opravili obsežne priprave, ki so obsegale seznanjanje z aktualnimi razmerami v državi, spoznavanje kulture, navad lokalnega prebivalstva, vere in zgodovine. »Usposabljanje

je trajalo od septembra, ponovili pa smo osnovne veščine, ki jih moramo tudi sicer obvladati. Imeli smo veliko terenskih usposabljanj za delovanje v najtežjih okoljih in bojnih razmerah, kar je obsegalo tudi določena specialistična usposabljanja kot na primer preživetje v naravi in 30-urni tečaj paštunskega jezika. Dva pripadnika sta se usposabljala v tujini v bojnem medicinskem reševanju, kar ne moremo primerjati s tečajem za bolničarje v SV. Usposabljali smo se za vse naloge, ki jih bomo opravljali na misiji. S pripadniki prve in druge rotacije ESD smo v stiku, pomagali so nam z nasveti pri usposabljanju, nekaj nas je bilo tudi na izvidovanju v Kabulu. Tako smo pridobili nujne informacije za dobro delo v Afganistanu. Zagotovo je misija v tej državi drugačna, saj gremo v novo okolje, kulturo in družbo, ki se razlikujejo od naših, tudi razdalje so v državi zelo velike. Pripadniki izvidniškega voda delujemo kot skupina že dalj časa, se dobro razumemo in poznamo, zato pričakujem, da bomo delali dobro,« je za SV izjavil poročnik Klemen Mijatov, poveljnik izvidniškega voda 10. MOTB. Specialistično usposabljanje na Norveškem je opravil poveljnik slovenskega kontingenta Isaf III major Borut Cesar, ki je deloval v poveljstvu večnacionalne brigade Kabul, veterinar in veterinarski tehnik sta se usposabljala v Nemčiji, trije gasilci pa na letališču v Avianu. Pred odhodom so gasilci končali program osnovnega vojaškostrokovnega usposabljanja. Poleg vojaške opreme in oborožitve so gasilci s seboj vzeli osebno gasilsko zaščitno opremo. V Vojašnici Cerklje ob Krki so mesec dni pred odhodom preverili usposobljenost pripadnikov izvidniške skupine (Light Recce Team – LRT) in nacionalnega podpornega elementa (National Support Element – NSE). Vsi pripadniki slovenskega kontingenta so pred odhodom na misijo opravili še skupno dvodnevno usposabljanje (Šket, 2005e: 15, 16).

8.2 NAMENSKO USPOSABLJANJE 20.MOTB ZA MIROVNO MISIJO SFOR IN ISAF

Od 31. januarja do 4. februarja 2005 so se na vojaškem poligonu v Apačah pri Ptujju pripadniki 2. čete 20. MOTB urili v individualnih veščinah. Podpolkovnik Miha Škerbinc - Barbo, takratni poveljnik 20. MOTB, je dejal: »Ugotovili smo precej pomanjkljivosti v usposobljenosti v individualnih veščinah in to upoštevali pri pripravi letnega načrta usposabljanja. Usposobljenost vojakov v individualnih veščinah se je na sodobnih bojiščih pokazala kot zelo pomembna ne le za enote za bojevanje, temveč tudi za enote bojne podpore in zagotovitve. Naš cilj je, da do konca leta usposobimo 2. MOTB za celotno delovanje, kar pomeni v obrambnem in napadnem delovanju, za delovanje v operacijah kriznega odzivanja ter v nalogah zaščite in reševanja.« (Šket, 2005f: 12, 13).

V 20. MOTB so pri načrtovanju usposabljanja upoštevali vse dosedanje izkušnje 1. BR, izkušnje, ki so jih pripadniki dobili med opravljanjem nalog v tujini na misijah in na osrednjih vajah Slovenske vojske, prakso na sodobnih bojiščih, poleg tega pa tudi obsežno literaturo o usposabljanju. Spoznali so, da je potrebno več pozornosti nameniti individualnim veščinam ter si pri tem za stopnjo izurjenosti postaviti realne cilje in se usposabljati skladno z nalogami, ki jih enota dobiva. Bataljon so hoteli usposobiti v obrambnem in napadnem delovanju, za operacije kriznega odzivanja ter naloge zaščite in reševanja. Do marca 2005, je 2. MOTČ končala usposabljanje iz individualnih veščin, sledilo je usposabljanje iz kolektivnih nalog, do izteka leta 2005 bi 2. MOTČ morala biti usposobljena za delovanje. 3. MOTČ se je do konca leta 2005 usposabljala iz individualnih veščin, minometna četa pa se je usposobila do ravni voda. Pri vsakem načrtovanju usposabljanja so morali upoštevati tudi druge naloge, ki so jih dobivali v bataljonu. Bojna naloga ali naloga v tujini je vedno prednostna, čemur so se z usposabljanjem tudi prilagodili. 1. MOTČ, ki je takrat delovala v Bosni in Hercegovini so morali zagotoviti usposobljenost za izvedbo nalog, ki jih je opravljala. To seveda pomeni, da ta četa ni bila usposobljena za vse naloge in oblike delovanja v kateremkoli okolju, za naloge, ki jih opravljajo v BiH, pa je prav gotovo bila. Sistem usposabljanja po seznamu bistvenih nalog je namreč omogočal svobodo in prilagajanje. Kdor je znal to izkoristiti, je dosegel največji učinek, za kar pa je bila potrebna iniciativnost vseh izvajalcev. Poveljnik v

Bataljonski podčastnik je sistem usposabljanja predstavil četnim podčastnikom, ti pa vodnim podčastnikom in poveljnikom oddelkov. Odziv podčastnikov je bil dober, saj so tako dobili natančen seznam veščin, ki jih morajo vojaki obvladati. Tako so morali pri individualnih veščinah na primer poznati osnove RKBO, taktiko, orientacijo, saniteto itn. Veliko veščin so urili in preverjali v vojašnici ter njeni okolici, na terenu pa tiste, ki so jih morali izvajati na širšem območju kot na primer orientacijo, taktiko ali topografijo (Šket, 2005f: 12, 13).

8.3 VLOGA 1.BRSV

Oktobra 2002, ko je z ukazom načelnika GŠSV za prenos nalog in odgovornosti v operacijah za podporo miru in operacijah kriznega odzivanja 1. brigada prevzela naloge in odgovornosti za organiziranje, priprave in vodenje operacij, se je pokazala potreba po oblikovanju skupine, ki bi koordinirala dejavnosti povezane s sodelovanjem enot in posameznikov v mirovniških operacijah. V okviru štaba poveljstva 1. brigade je bila zato ustanovljena skupina za povezavo. V njej so delovali trije častniki in vojak, ki je skrbel za administrativno in tehnično

podporo. Skupina je imela nalogo vzpostavljati in vzdrževati povezavo med poveljstvom brigade ter poveljstvom sil, poveljstvi bataljonov, enotami in posamezniki v tujini ter poveljstvi, s katerimi je poveljstvo brigade sodelovalo pri delovanju, zagotavljanju informacij poveljniku in štabu o stanju ter dejavnostih v poveljstvih in enotah, s katerimi je bila vzpostavljena povezava. Poleg tega je skupina načrtovala in organizirala priprave ter zamenjave posameznikov in enot na misijah v tujini, usklajevala usposabljanje posameznikov in enot za odhod na misijo, usklajevala podporo delovanja posameznikov in enot v tujini, sodelovala pri nadzorih brigade po mednarodnih sporazumih in vodila arhiv delovanja brigade v tujini (Pišlar, 2003e: 18).

Kandidati za odhod na mirovno misijo so morali izpolnjevati splošne pogoje za sodelovanje v operacijah v podporo miru, ki so bili določeni z Direktivo za načrtovanje, organizacijo in sodelovanje ter za poveljevanje in kontrolo v operacijah za podporo miru in kriznega odzivanja. To so bili pozitivna ocena varnostnega tveganja za načrtovano dolžnost, končano usposabljanje po načrtu usposabljanja, znanje angleškega jezika, ustrezen čin oziroma razred pri vojaških uslužbencih glede na dolžnost v operaciji in izkušnje za opravljanje dolžnosti na mirovni operaciji. Poklicni pripadniki Slovenske vojske so morali izpolnjevati še druge pogoje, ki so bili določeni z Zakonom o obrambi in z Zakonom o delavcih v državnih organih. Posebni pogoji sodelovanja pa so bili določeni za vsako operacijo posebej v opisih dolžnosti. Organizacija, ki je vodila operacijo, je predpisala zahteve. Za vsako dolžnost je pripravila podrobnejši opis del in nalog ter določila, katere pogoje mora posameznik izpolnjevati za popolnitev določenih vojaških dolžnosti. Organizacija združenih narodov je na primer zahtevala od kandidata končan tečaj za sodelovanje v mirovnih operacijah, ki jih je organizirala v lastnih centrih za usposabljanje.

V mirovnih operacijah sodelujejo enote in posamezniki Slovenske vojske. Tako je 10. MOTB zagotavljal četo, ki je delovala na misiji Sforja v BiH v sestavi večnacionalne bojne skupine (Multinational Battle Group), 17. bataljon VP vod vojaške policije v MSU (Multinational Specialized Unit), v sanitetnem vodu pa so delovali pripadniki Vojaške zdravstvene službe in Slovenske vojske z ustreznim strokovnim znanjem. Pripadniki Slovenske vojske, ki so želeli sodelovati na mirovni operaciji, so se prijavili v 1. brigadi, v kateri so imeli evidenco vseh kandidatov za sodelovanje v operacijah v podporo miru (Pišlar, 2003e: 18, 19).

Z izdajo ukaza za pripravo se je začel tudi postopek usposabljanja. Glede na vrsto dolžnosti sta potekali dve vrsti usposabljanja. Prvo je bilo namenjeno posameznikom, ki so opravljali častniške ali podčastniške dolžnosti v večnacionalnih poveljstvih, drugo pa pripadnikom enote, ki je sodelovala na misiji. Usposabljanje posameznikov za delo v večnacionalnih

poveljstvih je običajno trajalo poleg rednega usposabljanja še od sedem do deset dni. V tem času so opravili obveščevalne priprave, se seznanili s splošnimi značilnostmi misije, zgradbo poveljstva, območjem odgovornosti, pristojnostmi, socialnimi in političnimi razmerami v državi, mednarodnimi sporazumi, standardnimi operativnimi postopki in s pravili delovanja. Priprave so obsegale tudi obnovitev osnovnega znanja iz prve pomoči, RKB-obrambe in inženirstva. Kandidate so pred napotitvijo seznanili še z aktualnimi razmerami v državi, kamor so bili napoteni. Priskrbeli so jim vse potrebne dokumente in gradivo, ki so ga potrebovali za priprave. Imeli so tudi stalne stike s pripadniki, ki so že delali na misiji. Ti so pripravljali mesečna poročila, v katerih so enoto obveščali o delu in morebitnih težavah, ki so jih imeli. Zelo koristna je bila tudi izmenjava izkušenj s pripadniki tujih oboroženih sil, ki so že imeli svoje enote na misiji. Pripadniki enot, ki so šli na misijo, so poleg rednega usposabljanja za opravljanje bistvenih nalog, ki so izhajale iz poslanstva enote, pred odhodom opravili še tritedenske priprave. Te so obsegale usposabljanje za izvajanje taktičnih postopkov, ki so se predvidevali na območju, kjer je enota delovala. To so bili postopki, kot so patroljiranje, izvidovanje, postavljanje kontrolnih točk, evakuacija ranjenca z bojišča, bojevanje na naseljenem območju in podobno. Ob tem so obnovili še osnovno znanje iz prve pomoči, RKB-obrambe in varstva pred neeksplozivnimi ubojnimi sredstvi, ki so vedno največja nevarnost dela na misiji. V sodelovanju s Centrom vojaških šol so organizirali psihološke delavnice, na katerih so potekale psihološke priprave kadra. Veliko pozornost so namenjali tečaju preprečevanja stresa, s katerim so želeli doseči, da bi bilo prilagajanje na novo življenjsko in delovno okolje za posameznika čim manj težavno. V 10. motoriziranem bataljonu imajo tudi psihologa, ki vojakom predstavi, kaj se jim lahko zgodi na misiji in kako v takšnih razmerah pravilno ukrepajo. Običajno je enota za priprave še mesec dni ponavljala posamezne postopke in se dodatno usposobljala, v kolikor je to bilo potrebno.

V priprave pripadnikov enot so večinoma vključevali kader, ki je že imel izkušnje z delom na misiji, pri posameznih vsebinah pa so jim pomagali zunanji strokovnjaki, na primer iz Vojaške zdravstvene službe, Mednarodne ustanove - fundacije za razminiranje in pomoč žrtvam min (ITF) ter iz Centra vojaških šol. Usposabljanju je sledila priprava povelja za delovanje enote v mirovni operaciji, povelja za izvidovanje, povelja za premik na območje operacije, priprava načrta zvez in informacijske podpore. Izdal se je tudi ukaz za preverjanje pripravljenosti, pripravili so elaborat in organizirali preverjanje usposobljenosti enote (Pišlar, 2003e: 18, 19).

8.3.1 Način preverjanja temelji na tujih standardih

Ena od novosti, ki so jo v letu 2003 uvedli v 1. brigadi, je bil tudi nov način preverjanja usposobljenosti, ki je temeljil na tujih standardih. Preverjanje usposobljenosti je potekalo na podlagi štirih meril in sicer: usposobljenost za bojno delovanje, kadri, zveze in logistika. Prvo je obsegalo preverjanje usposobljenosti za opravljanje bojnih nalog, drugo pa je bilo ocenjevanje znanja tujega jezika in kadrovskih postopkov. Tretje merilo se je nanašalo na preverjanje usposobljenosti za nemoteno sporazumevanje prek sredstev zvez in sposobnost za odpravo manjših tehničnih napak na sredstvih zvez, četrto pa na logistično oskrbo, preverjanje vozil, orožja in vojaške opreme. Zveza Nato je zahtevala za vse države, ki še niso bile članice te organizacije, da enoto pred prvo napotitvijo oceni koordinacijska skupina držav članic Nata, kasneje pa so preverjanja opravili v 1. brigadi. Koordinacijska skupina je ocenila usposobljenost enote za opravljanje nalog pred odhodom na misijo, čemur je bilo prilagojeno tudi usposabljanje za misijo, ki je potekalo na podlagi uskladitev in zahtev, ki jih je posredovala koordinacijska skupina.

Ta koncept se je razvil na podlagi izkušenj zavezništva v operaciji v Bosni in Hercegovini, saj se je dogajalo, da so države prispevale enote, med katerimi so bile velike razlike v stopnji usposobljenosti. Usposobljenost enote za napotitev na misijo pod vodstvom Organizacije združenih narodov je običajno ocenila skupina domačih ocenjevalcev, na posebno zahtevo pa jo je lahko preverila še skupina zunanjih opazovalcev. Po opravljenem preverjanju so napisali poročilo o pripravljenosti enote za delo na mirovni operaciji, ki je bilo podlaga za napotitev enote na mirovno operacijo. Pred odhodom je bilo treba poskrbeti tudi za logistično podporo, ki je obsegala pripravo oborožitve, opreme in vozil, dopolnitev manjkajočih sredstev, pripravo za prevoz, pripravo sporazuma o strateškem prevozu, naročilo prevoza, pripravo dokumentov za začasni izvoz sredstev, najave premikov enot ter pripravo zahtevka za finance in odprtje računa na območju delovanja. Ko so se vsi postopki končali, se je začela napotitev enote, ki je vsebovala postroj in pregled enote pred odhodom ter premik na območje delovanja (Pišlar, 2003e: 18, 19).

9. ANALIZA

9.1 ANALIZA POSAMEZNIH OBDOBIJ

9.1.1 Obdobje učnih centrov in bojnih enot (1994-1996)

To je obdobje, kjer so prevladovali enote, ki so bile sestavljene iz naborniške in rezervne sestave. SV je štela izredno veliko število pripadnikov, ki so bili razporejeni v 7 pokrajinskih poveljstev (6 pehotnih brigad, gorska brigada, 4 oklepnomehanizirani bataljoni, 4 artilerijski in protioklepni bataljon), 27 območnih poveljstev, 3 samostojne brigade (specialna, vojaškega letalstva in zračne obrambe) in 6 samostojnih bataljonov (bataljon za nadzor zračnega prostora, inženirski bataljon, bataljon vojaške policije, bataljon radiološko-kemično-biološke obrambe, bataljon za zveze, in gardni bataljon). Edina enota, ki ni imela rezervne sestave je bil leta 1996 ustanovljeni 10.BMS.

Na začetku opisovanega obdobja so poleg zgoraj omenjenih enot živeli tudi učni centri in sicer 210. UC Cerklje ob Krki, 310. UC Kranj, 410. UC Postojna, 510. UC Ljubljana, 530. UC Vrhnika, 710. UC Pekre in 730. UC Ig. Učni centri so bile ustanove, kjer se ni izvajalo kolektivno usposabljanje. Vojaki so v njih dobili le splošno vojaške vsebine. Po zaključku služenja v učnem centru, so bili napoteni v bojne enote, kamor so jih bolj ali manj ob upoštevanju spremljajoče dokumentacije razporedili na formacijske dolžnosti v bataljonu.

Tu se je pojavila prva slabost koncepta in to je podvajanje usposabljanja. Takoj po prihodu so vojaki morali še enkrat skozi splošno in specialistično usposabljanje posameznika, le da so tu bili razporejeni na formacijske dolžnosti. To se je odražalo na manjšem številu ur namenjenih kolektivnemu usposabljanju. Zaradi velikih razlik pri usposobljenosti nabornikov, ki so prišli iz UC kot tudi zaradi različne usposobljenosti poveljnikov oddelkov, se je vojake praviloma združevalo po specialnostih. Tukaj mislim na ostrostrelce, protioklepnike, strelce, voznike, puškomitraljezce, minometnike ipd. Vsako skupino je vodil »specializirani« poveljnik oddelka ali voda.

Druga slabost usposabljanja v učnih centrih je bila ta, da vojaki niso imeli poveljnika oddelka, ki bi jih spremljal od vstopa, bil z oddelkom celotno usposabljanje, šel z njimi skozi taktične vaje.... Inštruktorji v UC so imeli izredno hladen odnos do vojakov in vzpostavila se je nekakšna vrzel med poveljniško strukturo in vojaki. Pogosto se je s celotnim vodom ukvarjal le en inštruktor, pa še to izmenjajoč se v odvisnosti od predavanih tematik. Problematična je bila tudi usposobljenost inštruktorjev, saj se jih je velika večina zaposlila v UC pa tudi v

bojne enote prek javnega razpisa in iz takratnih vodov STAS pri območnih štabih TO. Veliko inštruktorjev je bilo brez vsakršne vojaškostrokovne izobrazbe, šola za podčastnike pa je pričela z delom leta 2002. Potrebno je povedati tudi, da je bil inštrument poveljnika oddelka v SV razvrednoten. Po novem je bil poveljnik oddelka podčastnik (vodnik ali višji vodnik), v bivši JLA pa desetnik, v bistvu vojak na služenju vojaškega roka, le da je bil praviloma eno generacijo starejši. Prišlo je do zameglitve meja med častniki in podčastniki, saj so slednji prevzeli obnašanje profesionalnih vojakov (nastala je nekakšna subprofesija), čeprav za to niso imeli vojaškostrokovne podlage. Na ta način so se odmaknili od svojega poslanstva. To pa je imelo velike posledice za organizacijo usposabljanja, še posebej tistega v popoldanskem času. V UC in bojnih enotah je usposabljanje vodil praviloma po en podčastnik na vod, v JLA pa so bili nosilci usposabljanja tako dopoldan kot tudi popoldan desetniki, ki so bili neprestano s svojimi vojaki. Desetniki v JLA so poveljevali in usposabljali svoj oddelek in prava redkost je bila, da se je oddelke združevalo okoli enega nosilca usposabljanja kot je to bil slučaj pri nas. Pojavila se je nemotiviranost poveljnikov oddelkov v bojnih enotah oziroma inštruktorjev v UC, zaradi nezmožnosti napredovanja, razen v primeru prerazporeditve na višjo dolžnost, ki bi jim to omogočala.

Proces usposabljanja je bil dodatno moten zaradi velikih potreb po zavarovanju objektov, ki jih je zapustila bivša JLA. Zavarovanje objektov so izvajali tako UC kot tudi bojne enote. Kot primer naj navedem, da je bilo leta 1995 na območju 4.PPSV (prej PŠTO) za potrebe zavarovanja potrebno vsak teden zagotoviti 90 vojakov. Na območju 4.PPSV pa sta bili le dve enoti, ki sta zagotavljali moštvo za zavarovanje in sicer 410. UC Postojna in 1/42.brSV. problem zavarovanja je ostal prisoten tudi v sedanosti.

Kar se tiče organizacije usposabljanja je razvidno, da sta v tem obdobju obstajala dva različna načrta in programa usposabljanja, ki pa ju zaradi svoje specifične namembnosti medsebojno ni mogoče primerjati. V UC se je izvajalo splošno vojaško usposabljanje, v bojni enoti pa vojaško specialistično in pa enotovno usposabljanje.

Velika prednost bojnih enot je bilo prav enotovno usposabljanje, ki pa je s krčenjem obsega SV bilo izgubljeno. Načrt in program usposabljanja v bojni enoti je namreč predvideval enotovno usposabljanje vse do nivoja bataljona. V tistem obdobju se je proti koncu služenja generacije organiziralo zaljučne bataljonske taktične vaje kot na primer med 1/62 brSV in 1/42 brSV. Bataljoni so bili del brigade in formacijsko organizirani kot klasična bojna enota in ne kot nekakšna učna enota, kot se je to pojavilo kasneje.

9.1.2 Ustanovitev 10.BMS

10.BMS je bil prva enota SV, kjer je bil klasični pehotnik v bistvu poklicni vojak. Sicer so v istem obdobju živele enote, ki so prav tako imele poklicne vojake, vendar je tu govora o specialnih oziroma specializiranih enotah, ki pa niso predmet te primerjave. Pri tem mislim na specialno brigado Moris, ki se je kasneje preoblikovala v Odred za specialno delovanje (ODSD), le ta je z nadaljnjim preoblikovanjem postal Enota za specialno delovanje (ESD). Poleg specialne brigade tukaj navajam še enote vojaške policije, ki so prav tako bile popolnjene s poklicnimi vojaki in pa vode stalne sestave pri območnih štabih TO.

Podlaga za usposabljanje 10.BMS je bil Začasni načrt in program osnovnega usposabljanja enot za mednarodno sodelovanje (št.811-374/96 z dne 15.11.1996). Omenjeni načrt in program ni skrival svojega izvora, saj je imel podobno zgradbo kot načrti in programi usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka. Tu mislim na tiste načrte, ki so nastali z uveljavitvijo koncepta enovitega služenja vojaškega roka, torej po ukinitvi UC.

Specifika programa je bila njegova III. faza, ki je opredeljevala usposabljanje iz vsebin delovanja v mirovnih operacijah, učenje angleškega jezika v vseh treh fazah in bojno vozilo v II. fazi za vse pehotne dolžnosti v četi, kar kaže mehaniziran (motoriziran) značaj enote.

Pozitivna stran programa je bila ta, da je bil namensko napisan za 10.BMS. V njem so bile vsebine usposabljanj za čisto vsako dolžnost po formaciji bataljona.

Slabost programa je bila prav njegova obširnost in togost, ki je prišla na plan prav zaradi nepopolnjenosti in vedno kroničnega pomanjkanja časa zaradi izrednih nalog, ki jih je bataljon v tistem času dobival. V času klasičnih naborniških vojsk, kot je to bila JLA, bi se program lahko brez problema izvedel v celoti, saj bi bilo časa za njegovo izvedbo povsem dovolj (4-5 mesecev, vojaški rok pa je trajal eno leto). Prav v razpoložljivem času najdejo togi programi svojo uporabnost. V kolikor bi čas dovoljeval, bi vojaki in enote nedvomno dosegli enako raven usposobljenosti kot na primer pri načinu usposabljanja po ARTEP. Tako pa so iz programa bili uporabljeni le določeni segmenti, ki so služili predvsem za usposabljanje novo zaposlenih (I. faza), določene vsebine za specialistično usposabljanje posameznikov v II. fazi (strelci, namerilci in vozniki) ter usposabljanje za delovanje na mirovnih misijah (III. faza). I. faza usposabljanja je imela tudi selekcijsko vlogo in se je izvajala vse do prihoda novih načrtov usposabljanja leta 2001/02.

9.1.3 Obdobje, po formiranju 10.BMS, do ustanovitve Centra za usposabljanje.

Za to obdobje je značilno, da so obstajale enote popolnjene z naborniki in enote, ki so imele poklicne vojake. Glede na to, da sem predstavitev usposabljanja v tem obdobju razdelil na naborniško usposabljanje in usposabljanje poklicnih vojakov bom tudi vsakega posebej analiziral ter jih med seboj primerjal.

Z ukinitvijo učnih centrov leta 1996 je koncept usposabljanja naborniške vojske doživel prvo večjo spremembo. Pristopilo se je k novitemu služenju vojaškega roka na eni in isti lokaciji. Prej ločena programa usposabljanja v UC in usposabljanja v bojni enoti sta bila združena v nov Načrt in program poskusnega usposabljanja vojakov, kandidatov za podčastnike vojnih enot in enot bataljona T-95; št.811-2/96, z dne 9.1.1996, ki je nekoliko kasneje dopolnjen in preimenovan v Načrt in program usposabljanja vojakov, kandidatov za podčastnike vojnih enot in enot pehotnega (motoriziranega, gorskega) bataljona Slovenske vojske; št.811-281/96, z dne 28.8.1996. Omenjena programa se razlikujeta le v podrobnostih, ob katerih se ni vredno ustavljati, skupna značilnost obeh pa je ta, da je bilo usposabljanje organizirano kot temeljno usposabljanje (I. in II. faza) in urjenje enot (III. faza) in sicer: I. faza kot splošno vojaško usposabljanje posameznika, II. faza kot vojaškospecialistično usposabljanje posameznika posadke in oddelkov in III. faza kot usposabljanje vodov, čet in bataljona.

Posebnost tega koncepta je bila njegova II. Faza, kjer so vojake glede na njihovo VED zadolžili z ustreznim orožjem in opremo, ki jim je pripadala po formaciji. Za večino VED pehote in nekaterih ostalih rodov, se je usposabljanje izvajalo v okviru matičnega bataljona, medtem ko se je za posamezne VED pehote, večino ostalih rodov in služb, usposabljanje organiziralo izven matičnega bataljona na ravni brigad, korpusov ali Slovenske vojske, kar je določil načelnik GŠSV v letnem načrtu dela. Na koncu druge faze usposabljanja se je vojaku, dodelilo osnovno VED. Pomembno je navesti tudi to, da se v II. fazi usposabljanja vojakov ni smelo angažirati na nalogah varovanja objektov SV. V III. fazi usposabljanja pa se je pristopilo k enotovnemu usposabljanju in predvsem k nalogam varovanja objektov SV.

Druga večja sprememba pri usposabljanju nabornikov je bila ukinitvev bojnih enot kot posledica zmanjševanja obsega SV v letu 2001. Namesto v do takratnih 22 bataljonih so po novem izvajali usposabljanje v štirih učnih pehotnih bataljonih in sicer v Mariboru in Ptuj, Novem mestu, Vrhniki in Ilirski Bistrici. Ti bataljoni so imeli lastno strukturo, v katero so bile vpete učne skupine, te pa so bile razdeljene v učne enote. V ta namen je bil izdelan Program osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka, April 2001.

Temeljno usposabljanje, ki je v prejšnjem programu pokrivalo I. in II. fazo se je preimenovalo v osnovno usposabljanje. Tudi po novem je bilo osnovno usposabljanje sestavljeno iz I. in II. faze le, da se je I. faza iz splošno vojaškega usposabljanja posameznika preimenovala v temeljno vojaško usposabljanje posameznika. Kot v predhodnem temeljnem usposabljanju se tudi v osnovnem usposabljanju nabornikov ni smelo angažirati na nalogah varovanja objektov SV.

Če primerjam organiziranost usposabljanja, pa je že na prvi pogled vidno, da program ne vsebuje pregleda vsebin in predmetov za izvedbo III. faze ali urjenja enot. To je bilo prepuščeno enotam, kamor so nabornike po zaključku osnovnega usposabljanja (ob koncu II. faze) napotili. Usposabljanji v I. fazi, se praktično ne razlikujeta. Novejša inačica se od stare razlikuje po tem, da je dodan predmet logistika, ostalo je nespremenjeno, razen manjših razlik pri urnih postavkah posameznega predmeta. Kar se tiče usposabljanj v II. fazi je zadeva podobna. Za razliko od II. faze v temeljnem usposabljanju, so v II. fazi osnovnega usposabljanja odvzete splošno vojaške vsebine in po novem ostajajo samo vojaškospecialistične vsebine. Struktura ostalih predmetov pa ostaja praktično ista, razlika je predvsem v urnih postavkah. Na splošno povedano so učni bataljoni pehote nekakšen povratek učnih centrov, le da imajo dodano nalogo usposabljanja za VED, ki jo stari UC niso imeli. Ta oblika usposabljanja se je ohranila vse do ukinitve služenja vojaškega roka. Na podlagi opisanih programov so bili narejeni sedaj veljavni programi za usposabljanje kandidatov za vojake stalne sestave v Centru za usposabljanje.

Tako kot je bilo živahno na področju usposabljanja nabornikov je bilo tudi na področju usposabljanja poklicnih vojakov. CVŠ je ustvaril programski paket, ki so ga sestavljali trije deli in sicer: Program pripravljalnega usposabljanja šifra 811-08-20/01-15, z dne 17.9.2001 (za ženske), Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave; številka: 811-08-20/01-10, z dne 30.8.2001 in Program nadaljevalnega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave; šifra 811-08-20/01-20, z dne 09.10.2001.

Posebnost programskega paketa je bila tako imenovana »učna enota«, ki se je obdržala do danes. Poveljeval ji je častnik iz CVŠ, ki je bil neposredno podrejen poveljniku 1. BRSV, vso ostalo podporo (kadri in MTS) pa je večinoma zagotavljal 10.MOTB, kasneje tudi 182. bataljon iz Celja.

Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave oziroma njegova prva verzija (CVŠ - Avgust 2001) nikakor ni ustrezal 10.MOTB (edina enota, ki je usposabljala kandidate za poklicne vojake). Poveljstvo bataljona je v sodelovanju s CVŠ bilo

zaradi formacijskih posebnosti in preveč splošne oblike programa prisiljeno izdelati dopolnila k omenjenemu programu, saj je 10.MOTB bil enota, ki je že takrat bila opremljena s kolesnimi bojnimi vozili (BOV, VALUK in HUMMER), kar pomeni, da so vojaki poleg svojih splošnih pehotnih dolžnosti morali poznati sisteme, s katerimi so bila ta vozila opremljena. Splošni voznik B in C kategorije (vozniki tovornjakov) prav tako ni ustrezal, saj je to bil le predpogoj za usposabljanje voznikov LKOV, da ne govorimo o namerilcih na orožjih, s katerimi so bila LKOV opremljena (težki mitraljez M2 in avtomatski bombomet Mk19). Zaradi tega smo odstopili od splošnega VED 11101 ter vzpostavili VED 11413 – strelec v LKOV, VED 11410 – namerilec na LKOV ter VED 11405 voznik LKOV.

Tako je že oktobra 2001 nastal dopolnjen program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave, ki je bil 20.2.2002 s strani NGŠSV odobren in je obstoječega zamenjal.

Kar se tiče nadaljevalnega usposabljanja je potrebno omeniti, da je vseboval novost, ki je ni moč zaslediti v sedanjih programih. Podobno kot pri Začasnem načrtu in programu usposabljanja enote za mednarodno sodelovanje iz leta 1996, se je pojavil angleški jezik, vendar samo v nadaljevalnem usposabljanju. Zanimivost programa nadaljevalnega usposabljanja je bil predmet taktika, ki je bil razdeljen na usposabljanje oddelkov in vodov.

Največji premik od do takrat »standardne« oblike programov je bil ta, da je CVŠ odstopil od izvajanja čisto vseh tematik programa. Takratno poveljstvo 10.MOTB je CVŠ predstavilo ameriški koncept usposabljanja po ARTEP - MTP, ki v bistvu predstavlja celoten nabor tako individualnih kakor tudi kolektivnih nalog, vendar se v odvisnosti od naloge enote izbere le nekaj najpomembnejših, ki podpirajo nalogo oziroma poslanstvo enote. Razlog je bil predvsem v tem, ker zaradi pomanjkanja časa nikoli nismo uspeli realizirati programa v celoti. Program nadaljevalnega usposabljanja je prvič omogočal, da poveljnik čete izbere določene teme sicer samo motoriziranega voda in pri tem ne sme preseči predvidenega fonda ur, ki ga predvideva program. Tak sistem »kreiranja« usposabljanja v veliki meri skrajšuje čas usposabljanja (v takratnem obdobju ga je enoti kronično primanjkovalo), odpravlja univerzalnost, hkrati pa promovira specializiranost enote, ki jo pogojuje naloga. Nadaljevalno usposabljanje je bilo še vedno usposabljanje kandidatov za poklicnega vojaka in ga kot takšnega ne smemo mešati z namenskim usposabljanjem enote ali s kolektivnim usposabljanjem. Zaradi tega smo poskušali pri CVŠ doseči, da se ga ukine in sicer zaradi nepotrebnega podvojevanja z namenskim usposabljanjem, ki smo ga v enoti izvajali. Namensko usposabljanje je usposabljanje, ki ga enota izvaja z že predhodno usposobljenimi vojaki. Uradno predpisanega Programa namenskega usposabljanja 10. MOTB še nima.

V kolikor pa primerjam oba sistema usposabljanja, tako naborniškega kot tudi poklicnega, pridem do ugotovitve, da sta si zelo zelo podobna. Nobeden od njiju ne predvideva enotovnega usposabljanja kot sta to omogočala Načrt in program poskusnega usposabljanja vojakov, kandidatov za podčastnike vojnih enot in enot bataljona T-95; št.811-2/96, z dne 9.1.1996, ki je bil kasneje dopolnjen in preimenovan v Načrt in program usposabljanja vojakov, kandidatov za podčastnike vojnih enot in enot pehotnega (motoriziranega, gorskega) bataljona Slovenske vojske; št.811-281/96, z dne 28.8.1996. Imela sta namreč isti cilj in to je usposobiti vojake in ne enot. Med ostalim je 10. MOTB tudi zaradi tega pričel uporabljati sistem usposabljanja po vzoru na ARTEP.

9.1.4 Ustanovitev centra za usposabljanje (Januar 2003)

Ustanovitev Centra za usposabljanje v Vipavi je prinesla tudi nov programski paket za usposabljanje kandidatov. Ponovno se je spremenila tudi terminologija, kar pomeni, da imamo ponovno uveden termin »Temeljno«, tokrat vpet v Temeljno vojaškostrokovno usposabljanje, ki je namenjeno pripravi za vstop v Osnovno vojaškostrokovno usposabljanje (OVSU) za pridobitev VED. Poleg TVSU in OVSU je bil narejen tudi program za osvežitev znanj kandidatom, ki imajo odslužen vojaški rok in je v bistvu skrajšana inačica OVSU.

Program TVSU v bistvu ne predstavlja nič radikalno novega in je zelo podoben predhodnim usposabljanjem tako pri nabornikih, kot pri osnovnem usposabljanju kandidatov za vojake STAS v I. fazi programov CVŠ iz let 2001/02. Razlika je le v številu ur predvidenih za posamezni predmet. TVSU se v celoti izvede v CU v Vipavi in je pogoj za vstop v OVSU. Skozi program TVSU morajo vsi kandidati, ki nimajo odsluženega vojaškega roka. V to kategorijo spadajo tudi ženske, kar pomeni, da se Program pripravljalnega usposabljanja šifra 811-08-20/01-15, z dne 17.9.2001 ne izvaja več.

Program OVSU je glede na profil oziroma specialnost časovno različno dolg. V CU se izvaja Program OVSU za VED 11101 (pehota), za vse druge enote pa se OVSU izvaja na lokacijah rodovskih enot, kjer bodo vojaki, v kolikor usposabljanje uspešno končajo, tudi delali. Za potrebe OVSU se formira učna skupina, kjer so inštruktorji podčastniki in častniki iz matične enote, ki se jo začasno podredi CU. Kandidati, ki uspešno opravijo usposabljanje ostanejo v enoti, komur pa ne uspe, se vrne v CU.

Enote SV, ki potrebujejo VED strelca sta 10. in 20.MOTB, vendar se v njih ne formirajo učne skupine, kot je to bil primer pred ustanovitvijo CU. Že samo ime »motorizirani« pove, da ne gre za povsem klasičnega pehotnika, katerega znanje zaokrožuje VED 11101, temveč za

pehotnike, ki bodo morali ravnati tudi z oborožitvenimi sistemi LKOV (namerilci na avtomatskih bombometih ali težkih mitraljezih), in bodo morali z LKOV tudi upravljati itn. Da bi nekako kompenzirala razliko med dejanskim in željenim oziroma potrebovanim kadrom, mora enota izvajati tako imenovana funkcionalna usposabljanja ali tečaje. Vozniki, namerilci, in strelci različnih profilov (ostrorelci, poškomitraljezci, namerilci na RPOO...) opravijo eno ali dvotedenski tečaj in na ta način pridobijo ustrezno kvalifikacijo. Enota te funkcionalne tečaje poskuša uveljaviti prek PDRIU.

Vprašanje, ki se ob tem pojavlja je, ali funkcionalni tečaji lahko ustrezno nadomestijo usposabljanja po Programu osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave; številka: 811-08-20/01-36, z dne 20.2.2002, po katerem so se vojaki šest tednov usposabljali in pridobili ustrezno VED za točno določeno dolžnost.

9.1.5 Obdobje po ustanovitvi centra za usposabljanje

Za to obdobje je značilna ukinitve obveznega služenja vojaškega roka in z njim tudi usposabljanja po Programu osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka; April 2001. Uvedlo se je trimesečno prostovoljno služenje vojaškega roka, ki za svoje usposabljanje uporablja program TVSU vipavskega centra za usposabljanje, kjer se opravljajo zaključna preverjanja. Prostovoljci lahko izbirajo med štirimi vojašnicami po vsej Sloveniji in sicer v Novem mestu, Postojni, Murski Soboti in na Bohinjski Beli. Poleg tega sami izberejo čas napotitve. Prostovoljci se le usposabljujejo, ne opravljajo pa vojašničnih dolžnosti in stražarske službe.

SV je leta 1.3.2005 prešla na nov način načrtovanja in izvedbe usposabljanj ter urjenja enot skozi operativni cikel. Prva enota, ki se nahaja v takem ciklu je 10.MOTB. V prvem ciklu konsolidacije med ostalim poteka individualno usposabljanje za VED, usposabljanje v individualnih veščinah, funkcionalnemu izobraževanju in drugih dejavnostih, s katerimi bo zagotovljena ustrezna pripravljenost vseh pripadnikov bataljona za prehod v naslednja dva dela operativnega cikla. Drugi del operativnega cikla zajema usposabljanje in urjenje enot po seznamu za izvedbo poslanstva bistvenih podnalog ali po angleško METL. V bistvu gre za namensko usposabljanje. Značilnost namenskih usposabljanj je ta, da nimajo predpisane oblike kot je to primer pri programih, ki jih je izdelal CVŠ ali sedaj PDRIU. Narejeni so namensko na podlagi potreb in časa na voljo (predhodno opisan METL koncept). Zadnji del

operativnega cikla je delovanje enote v operaciji v podporo miru ali vzdrževanje pripravljenosti.

9.1.6 Namenska usposabljanja

Namenska usposabljanja se izvajajo praktično od vzpostavitve enot, ki so v celoti popolnjene s poklicnimi vojaki. Popolnoma drugačen način dela in življenja tovrstnih enot je narekoval uvedbo drugačne in predvsem bolj fleksibilne oblike usposabljanja. Enote, ki so bile popolnjene z vojaki na služenju vojaškega roka, so morale realizirati generacijski načrt usposabljanja, ki je bil narejen na podlagi takšnih in drugačnih Načrtov in programov predpisanih s strani CVŠ/PDRIU.

Že sam naziv pove, da so namenska usposabljanja namenjena za točno določeno aktivnost. Tukaj lahko govorimo o večjih vojaških vajah (CN97, CAE98, Odločen odgovor, Skok...), ki se jih je 10.BMS/10.MOTB udeležil ali pa o udeležbi na mirovni misijah, recimo v Albaniji, Cipru, BiH, Afganistanu... Preden smo uvedli koncept usposabljanja METL, smo teme za usposabljanje črpali iz usposabljanj v tujini, na podlagi predhodno izvedenih podobnih aktivnosti in določenih tematik iz Začasnega načrta in programa osnovnega usposabljanja enot za mednarodno sodelovanje in sicer iz njegove tretje faze. Po povratku prvih kontingentov iz misij, smo v usposabljanje vpletli tudi njihove izkušnje. Za vsak kontingent, ki je bil napoten na misijo je bil določen vodja kontingenta, ki je izdelal elaborat misije, katerega del je bil tudi v ta namen izdelan načrt usposabljanja. Tak sistem usposabljanja ni zagotavljal standardizacije, saj je bil vsak elaborat drugače izdelan in z drugačno vsebino. Razlog temu je prav gotovo to, da takrat ni obstajal predpisan Načrt in program usposabljanja enote. Predpisano je bilo samo usposabljanje vojaka, z enotovnim usposabljanjem pa se CVŠ in kasneje PDRIU ni ukvarjal oziroma ga ni izdelal. Namenska usposabljanja so postala domena enote in so nosila tudi značaj poveljnika in njegovega poveljsta.

Leta 2001 se je pričel uvajati koncept usposabljanja, ki se je naslanjal na ameriški Army Training and Evaluation Programme (ARTEP). Koncept najlažje primerjamo s polico v veleblagovnici, kjer se nahaja ogromno artiklov. Izberemo si le tiste, ki jih trenutno potrebujemo. Pomembno pa je to, da so ti izdelki standardizirani, da se ne spreminjajo vsakič, ko vstopimo v trgovino in da so na voljo tudi vsem drugim zainteresiranim kupcem. Kot izdelke si lahko predstavljamo standardizirane kolektivne naloge skupaj s kontrolnimi listi, kot navodila za uporabo pa kompatibilne taktične priročnike (FM-e), ki učijo kako posamezno nalogo izvedemo. Vsaka kolektivna naloga v seznamu podnalog za izvedbo poslanstva enote

ima opredeljene podporne kolektivne in v kolikor je potrebo tudi individualne naloge, ki jih je potrebno upoštevati in tudi predhodno vsaj osvežiti. V kolikor kolektivno nalogo izvlečemo iz konteksta, nismo naredili ničesar.

Sistem usposabljanja po seznamu bistvenih podnalog za izvedbo poslanstva enote s pridom uporabljajo le nekatere enote 1.BRSV (10. in 20.MOTB).

9.2 VERIFIKACIJA HIPOTEZ

Glavna hipoteza: Z vzpostavitvijo poklicne vojske, se je sistem usposabljanja poklicnih vojakov popolnoma spremenil in predstavlja popolno nasprotje sistemu usposabljanja vojaških obveznikov na služenju vojaškega roka.

Iz analize posameznih obdobj je razvidno, da se je skozi razvoj SV koncept usposabljanja nabornikov mnogo bolj spreminjal kot sam sistem usposabljanja poklicnih vojakov. Če se postavimo v obdobje, ko je bilo ukinjeno obvezno služenje vojaškega roka, lahko ugotovimo, da se je z ustanovitvijo CU prenehalo izvajati usposabljanje kandidatov za poklicne vojake v 1.BRSV.

V CU v Vipavi so se pričeli usposablјati kandidati, ki niso imeli odsluženega vojaškega roka, kandidati z že odsluženim vojaškim rokom in ženske. CU je takrat (še danes) usposablјal kandidate za poklicne vojake do pridobitve VED. Določene rodovske VED se v sklopu OVSU izvaja v rodovskih enotah, VED strelca pa v CU. Kolektivno usposabljanje je postalo domena enot, v katere so bili vojaki ob zaključku usposabljanja napoteni.

Tik preden se je ukinilo obvezno služenje vojaškega roka so obstajali štiri Učni bataljoni pehote, kjer se je usposablјalo vojaške obveznike in sicer prav tako do pridobitve VED. I. faza usposabljanja je bila za vse v učnem bataljonu pehote, II. faza pa se je odvisno od VED izvajala v rodovskih enotah, razen za VED strelca. Kolektivno ali usposabljanje enot je bilo domena enot A ali B.

Koncept usposabljanja v CU se do danes ni bistveno spremenil.

Glede na zgoraj navedena dejstva lahko ugotovim, da glavna hipoteza ne drži, saj je obstoječi sistem usposabljanja kandidatov za poklicne vojake v bistvu iz naborniške vojske prenešeni model, le da ima neznatno spremenjeno urno postavko in drugačno ime. Namesto Osnovno usposabljanje vojakov v I. fazi se sedaj imenuje Temeljno vojaškostrokovno usposabljanje. Osnovno vojaškostrokovno usposabljanje nabornikov v II. fazi pa se po novem imenuje Osnovno vojaškostrokovno usposabljanje in je po urni postavki občutno šibkejše. Primerjava

zadnje naborniške variante usposabljanja z varianto, ki se izvaja v CU vsaj kar se tiče sistema ne kaže napredka oziroma novosti.

Ali glavna hipoteza drži, če primerjamo usposabljanje v CU in zadnjo varianto usposabljanja kandidatov za poklicne vojake v 1.BRSV?

1.BRSV je v tistem obdobju usposabljala predvsem kandidate, ki so zaradi prioritizacije popolnjevanja ostali zaposleni v 10. ali kasneje v 20.MOTB, se pravi strelce. V ta namen je bil v sodelovanju s CVŠ narejen predhodno opisan Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave, s katerim so tako kot danes rodovske enote pridobivali potrebne profile. Rodovske enote namreč začasno iz svoje sestave izvzamejo moštvo za usposabljanje in ustanovijo učne skupine (saj CU ustreznega kadra nima) in si usposobijo kader, ki ga potrebujejo, CU pa na koncu usposabljanja poskrbi le za certifikate. CU v Vipavi torej usposablja po programu OVSU samo VED strelca. Iz analize pa je razvidno, da morajo v motoriziranih bataljonih (10. in 20.MOTB), ki so največji uporabniki teh vedov dodatno izvajati funkcionalna usposabljanja, tečaje, usposabljanja iz individualnih veščin, da si dousposobijo profile, ki jih potrebujejo (namerilci, vozniki, ostrostrelci itn).

To zadnje dejstvo še dodatno zavrača glavno hipotezo in dejansko pomeni korak nazaj. Korak nazaj pa zaradi tega, ker je CVŠ oziroma PDRIU že imel v 10. MOTB preizkušeno Osnovno vojaško usposabljanje kandidatov za vojake stalne sestave – Verzija februar 2002. Program tega usposabljanja je omogočal potreben čas in verifikacijo usposabljanja za posamezne VED v motoriziranem bataljonu. V SV sta trenutno največji enoti 10. in 20. MOTB, ki sta v celoti popolnjeni s poklicnimi vojaki.

Dopolnilna hipoteza št.1: S povečevanjem števila poklicnih vojakov, se stopnja standardizacije usposabljanja zvišuje.

Ta hipoteza drži, saj ima SV le en CU, ki skrbi za izvajanje TVSU, medtem ko se OVSU izvaja v rodovskih enotah, razen za VED strelca. Glede na to, da imamo le po en primerek rodovskih enot lahko trdim, da je vsaj kar se njih tiče zadeva standardizirana. Problem pa se zopet pojavi pri pehotnih enotah, kot sta 10. in 20.MOTB. Seveda problema ni, če si zatisnemo oči in zanemarimo dejstvo, da si morata bataljona dousposablјati novoprispele vojake iz CU.

Dopolnilna hipoteza št.2. Sistem usposabljanja, ki se je izvajal v 10.BMS od ustanovitve enote vse do leta 2003, je bil osnova za način usposabljanja, ki ga izvaja Center za usposabljanje v Vipavi.

Tudi ta hipoteza ne drži. Programi, ki se izvajajo v CU ali pod njegovim pokroviteljstvom so nastali na podlagi predhodno napisanih programov, katerih avtor je bil CVŠ/PDRIU. CU ne usposablja vojake v skladu s potrebami motoriziranih bataljonov, ampak proizvaja VED strelca 11101 (klasična pehota), medtem ko je 10.MOTB usposabljal VED 11413 (po kodifikaciji JLA mehanizirana pehota). Razlika med programoma je velika, saj je Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave; številka: 811-08-20/01-36, z dne 20.2.2002 vseboval predmete kot so motoroznanstvo, taktika motorizirane pehote ipd, namerilci so se usposabljali na mitraljezih M2 in Mk19, vozniki LKOV Valuk in Hummer pa za VED voznika LKOV (11405-13). Vse to je sedaj domena skrajšanih »funkcionalnih« tečajev in usposabljanj. Torej usposabljanje, ki ga je izvajal 10.BMS ni osnova za usposabljanje, ki se danes izvaja v CU. Govorim samo o sistemu usposabljanja in nikakor ne o vsebinah. Vsebina posameznih predmetov usposabljanja, pa ni predmet te naloge.

9.3 PREDLOG NAČINA IZVEDBE USPOSABLJANJA, KI BI HIPOTEZE PODPRL

Zelo na kratko predstavljen sistem vstopnega usposabljanja, ki se izvaja v vojski ZDA, je koncept, čigar priredba na stanje v SV bi lahko potrdila glavno hipotezo tega diplomskega dela.

Usposabljanje kandidatov za vojake v oboroženih silah ZDA je sestavljeno iz **Osnovnega usposabljanja**, **Enopostajnega usposabljanja** in **Nadaljevalnega usposabljanja**. Imenujejo ga Initial Entry Training ali v prevodu vstopno usposabljanje. Glavni namen Vstopnega usposabljanja je vojski zagotoviti vojake z ustrezno VED. Vojak, ki je uspešno zaključil Vstopno usposabljanje je usposobljen iz najbistvenejših splošno-vojaških postopkov ter tistih, ki so specifični za posamezno VED. Enotovna usposabljanja so domena enot, v katere bodo napoteni po zaključku vstopnega usposabljanja. Vstopno usposabljanje transformira kandidate v vojake in poteka v petih fazah. Faze in njihovi pripadajoči cilji predstavljajo posamezne mejnike, ki jih mora doseči vsak kandidat. Inštruktorsko osebje kandidate obvešča o posameznih ciljih v vsaki fazi usposabljanja ter jih s pomočjo standardov ocenjuje. Pred napredovanjem v naslednjo fazo je potrebno pozitivno opraviti predhodno fazo (<http://www.globalsecurity.org/military/agency/army/brigade-tb.htm>, 2.8.2005).

9.3.1 Enopostajno usposabljanje (One Station Unit training)

Enopostajno usposabljanje ali OSUT združuje Osnovno in nadaljevalno usposabljanje, ki se po novem izvajata na isti lokaciji pod vodstvom istega podčastnika. Vojaki ostanejo ves čas usposabljanja skupaj v isti enoti ter jim ni potrebno zamenjati lokacije usposabljanja, kar je bilo običajno po zaključku osnovnega usposabljanja. Enopostajno usposabljanje krepi kohezijo enote, hkrati pa vojski privarčuje veliko finančnih sredstev. Pehotni OSUT traja od 14 do 16 tednov, kar je odvisno od VED

(<http://www.globalsecurity.org/military/agency/army/brigade-tb.htm>, 2.8.2005).

Prve tri faze usposabljanja so povezane z osnovnim usposabljanjem, sedaj kot del Enopostajnega usposabljanja ali OSUT-a. Zadnji dve fazi, pa sta vezani na nadaljevalno usposabljanje oziroma na specialistični del enopostajnega usposabljanja. V primeru enopostajnega usposabljanja se fazi III in IV kombinirata.

Faza I ali »rdeča« faza obsega prve tri tedne vstopnega usposabljanja. V tem obdobju se vzpostavi okolje transformacije civilistov v vojake. Usposabljanje v tej fazi je osredotočeno na privzemanju osnovnih vrednot vojske, njene tradicije in etike, razvijanju osnovnih vojaških veščin posameznika, razvijanje občutka za delo v skupini in dvigu fizičnih zmogljivosti.

Faza II, ali »bela« faza, obsega 4, 5 in 6 teden vstopnega usposabljanja in je osredotočena na razvijanju osnovnih vojaških veščin s posebnim poudarkom na uporabi oborožitve in dvigu fizičnih zmogljivosti. Razvijanje veščin, samo-disciplina in grajenje skupine so značilnost druge faze, hkrati z zmanjševanjem kontrole, v odvisnosti od prikazane stopnje usposobljenosti in odgovornosti kandidatov. Vojaki dobijo dodatna znanja iz vojaških vrednot, etike, zgodovine in tradicije.

Faza III, ali »modra« faza predstavlja zadnjo fazo osnovnega usposabljanja in zajema 7, 8 in 9 teden vstopnega usposabljanja. Ta faza je osredotočena na taktično urjenje posameznika, vodstvene sposobnosti, povečani samodisciplini s posebnim poudarkom na razumevanju skupinskega dela. Ta faza kulminira z apliciranjem pridobljenih veščin na 72 urni taktični vaji. Ta vaja je kreirana s ciljem vzpostaviti okolje velikega psihofizičnega stresa, kar zahteva od vsakega posameznika, da pokaže stopnjo usposobljenosti znotraj skupine. Faza se zaključi s posebno slovesnostjo, ki obeleži prehod iz kandidata v vojaka.

Faza IV in faza V vstopnega usposabljanja se dogajata v nadaljevalnem ali enopostajnem usposabljanju (OSUT). Zmanjševanje kontrole ter povečevanje stopnje odgovornosti in zanesljivosti sta značilnosti teh dveh faz. Zmanjševanje nadzora, širitev privilegijev in poudarek na veščinah določene VED so značilni za preobrazbo od kandidata do vojaka.

Faza IV začne ob začetku desetega tedna in se zaključi s koncem trinajstega tedna. Faza V začne s štirinajstim tednom in poteka do zaključka vstopnega usposabljanja oziroma do konca dvajsetega tedna. Poudarjeno je usposabljanje iz specialističnih veščin, vodstvenih sposobnosti **v okolju, ki simulira operativno enoto** ter kulminacija v zaključni taktični vaji. Ta vaja je ustvarjena za utrditev znanj pridobljenih v osnovnem usposabljanju ter za njihovo uporabo pri izvajanju nalog vezanih za ustrezno VED v taktičnem okolju (<http://www.globalsecurity.org/military/agency/army/brigade-tb.htm>, 2.8.2005).

CU je zelo podoben konceptu usposabljanja OSUT s to razliko, da vojaki kandidati po zaključku TVSU odidejo na OVSU v rodovske enote (razen strelcev), pri konceptu OSUT pa kandidati ostanejo v učni enoti vse do konca usposabljanja oziroma do podelitve VED. Na ta način bi koncept usposabljanja pomenil korak naprej, saj bi to pomenilo vzpostavitev visoko strokovne centralne organizacije, ki bi imela lastne inštruktorje vseh profilov in bi hkrati zagotavljala določen oziroma želen profil kadrov uporabnikom.

Centraliziran sistem je v tem primeru prednost, saj se izkušnje, ki jih enota dobi z uporabo dobavljenih vojakov (tako na kolektivnih usposabljanjih kot tudi na misijah), lahko takoj posredujejo v CU, ki bi na ta način lahko vnesel korekcije v programe usposabljanja. Izkušnje ne smejo ostati v enoti kot to omogoča sistem usposabljanja, ki je trenutno v veljavi v SV.

S centraliziranim sistemom bi torej zadostili tudi zahtevam po standardizaciji, saj bi bila onemogočena možnost pojava različnih vsebin usposabljanja, ki je vezana za različne enote (npr. 10. in 20.MOTB., ki sama izvajata funkcionalne tečaje v bistvu za iste profile, ki so vezani za formacijo).

Tako oblikovan center (centraliziran in popolnoma strokovno avtonomen) bi nadgradil usposabljanja, ki so se izvajala v 10.MOTB, saj bi poleg strelcev motoriziranih enot usposabljal še vse ostale specialnosti, kar 10.MOTB ni mogel.

Diplomska naloga je pokazala, da ima SV izdelan samo koncept usposabljanja, ki je vezan na usposabljanje vojaka, natančneje na usposabljanje vojaka do pridobitve VED, torej na prvo, ki ga lahko imenujemo tudi vstopno usposabljanje. Enotovnega usposabljanja, ki bi bilo predpisano s strani PDRIU vsaj za pehoto, še ni. To ogromno vrzel 1.BRSV polni z uvajanjem usposabljanja po sistemu METL, ki temelji na ameriškem programu ARTEP.

Če v grobem primerjamo oba sistema usposabljanja, lahko hitro ugotovimo, da gre za spopad med zastarelim univerzalističnim konceptom in modernim, funkcionalno naravnanim usposabljanjem. Univerzalistični koncept je značilnost velikih, z rezervno sestavo

popolnjenih oboroženih sil, kakršna je bila tudi SV. Njegova naloga je bila proizvajati čim večje število, čim bolj vsestransko usposobljenih vojakov. Predstavniki funkcionalno naravnane sistema usposabljanja, je na izvedbo poslanstva enote osredotočen ameriški koncept usposabljanja.

Tudi SV sledi trendu funkcionalno naravnane usposabljanja, vendar s to razliko, da so bile enote (1.BRSV) in ne CVŠ/PDRIU gonilna sila pri uveljavljanju teh sprememb. Trenutno v PDRIU prevajajo standarde ARTEP za vse žive enote SV. Poleg tega se je pričelo izdelovati oziroma prevajati tudi priročnike za uporabo v teh enotah. Ko bodo priročniki in kriteriji za preverjanje izdelani, bomo lahko rekli, da smo tudi institucionalno poskrbeli za standardizacijo usposabljanja.

Če povemo, da CU predstavlja vstopna vrata v SV, potem lahko tudi povemo, da bo leta 2009 Center za bojno usposabljanje (CBU) predstavljal izstopna vrata enotam, ki se bodo odpravljale na nalogo doma ali v tujini. Danes je CBU še vedno delovna skupina, vendar je njegovo poslanstvo zainteresiranim poveljnikom, z uporabo najsodobnejših simulacijskih sistemov ter strokovno usposobljenih opazovalcev, popolnoma nepristransko podati oceno o dejanski usposobljenosti njihove enote. Tako se bo proces usposabljanja SV končno tudi sklenil.

10. VIRI

1. FM 25-101 *Battle Focused Training* (September 1990), Department of the Army, Washington D.C.
2. (April 2001), *Program osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka*; Ljubljana, GŠSV
3. Dopis 10.BMS – *Načrti usposabljanja*; št. 804-04/05-97, 14.01.1997
4. GŠSV, *Načrt in program bojnega usposabljanja in vzgoje vojaških obveznikov v I. fazi*, št. 811/32-92, 22.1.1992
5. GŠSV, *Načrt in program bojnega usposabljanja pehotnega (planinskega) bataljona*; št. 811/389-92, 12.5.1992
6. GŠSV, *Načrt in program poskusnega usposabljanja vojakov, kandidatov za podčastnike vojnih enot in enot bataljona T-95*, št.811-2/96, 9.1.1996
7. GŠSV, *Načrt in program usposabljanja vojakov, kandidatov za podčastnike vojnih enot in enot pehotnega (motoriziranega, gorskega) bataljona Slovenske vojske*, št.811-281/96, 28.8.1996
8. GŠSV, *Odobritev uporabe dopolnjenega Programa osnovnega usposabljanja vojakov na služenju vojaškega roka*, šifra: 811-08-1/01-43, 18.5.2001
9. GŠSV, *Program nadaljevalnega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave*, šifra 811-08-20/01-20, 09.10.2001
10. GŠSV, *Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave*, številka: 811-08-20/01-10, 30.8.2001
11. GŠSV, *Program osnovnega vojaškega usposabljanja kandidatov za vojake stalne sestave*, številka: 811-08-20/01-36, 20.2.2002
12. GŠSV, *Program osnovnega vojaško strokovnega usposabljanja*, šifra 811-01-4/2003 – 1, 25.2. 2003
13. GŠSV, *Program pripravljalnega usposabljanja*, šifra 811-08-20/01-15, 17.9.2001
14. GŠSV, *Program temeljnega vojaško strokovnega usposabljanja*, šifra 811-01-4/2003 – 3, 25.2. 2003
15. Meta Grmek (2001a) »*Spremembe pri usposabljanju nabornikov*«. Slovenska vojska, praznična številka maj 2001, 30-31
16. Marko Pišlar (2001b) »*Naborniki se usposabljujejo po novem sistemu*«. Slovenska vojska, Letnik IX/17, str 19
17. Meta Grmek (2001c) »*Julija spremembe pri usposabljanju nabornikov*«. Slovenska vojska letnik IX/7 - priloga, str 3
18. Meta Grmek (2002) »*Vojak na služenju vojaškega roka*«. Slovenska vojska letnik X/6 – priloga, str 3
19. Meta Grmek (2003a) »*V Vipavi končali osnovno usposabljanje*«. Slovenska vojska letnik XI/7, str 20
20. Kapitan fregate Boris Geršak, Major Miran Rožanec (2003b) »*Center za usposabljanje Slovenske vojske*«. Slovenska vojska letnik XI/13, str 13-14
21. Valerija Šket (2003c) »*Zadnji naborniki zapustili vojašnice*«. Slovenska vojska letnik XI/18, str 2
22. Marko Pišlar (2003d) »*V SV tudi prostovoljno služenje vojaškega roka*«. Slovenska vojska letnik XI/14, str 2
23. Marko Pišlar (2003e) »*Priprave kadra za mirovne operacije v SV*«. Slovenska vojska letnik XI/18, str 18
24. Meta Grmek (2004) »*Prvih sto prostovoljcev*«. Slovenska vojska letnik XII/1, str 2
25. Mateja Trošt (2005a) »*Center za usposabljanje Slovenske vojske v Vipavi – Učni programi v CU*«. SV Slovenska vojska letnik XIII/7 – Priloga, str 2-3

26. Meta Grmek (2005b) "*V Vipavi uresničujemo geslo Zmoremo ker hočemo*". Slovenska vojska letnik XIII/15, str 9
27. (2005c) "*Nove generacije v centru za usposabljanje*". Slovenska vojska letnik XIII/15, str 7
28. Marko Pišlar (2005d) "*Prva enota SV v operativni cikel*". Slovenska vojska letnik XIII/8, str 4
29. Valerija Šket (2005e) "*Na zadnjih pripravah 10.MOTB pred odhodom v ISAF*". Slovenska vojska letnik XIII/2, str 15-16
30. Valerija Šket (2005f) "*Individualne veščine so ključ do usposobljenosti*". Slovenska vojska letnik XIII/3. str 12-13
31. *Obseg in struktura SV 2010*
(URL: <http://www.mors.si/pdf/obsegs.pdf>, 30.12.2005)
32. Obvestila za javnost, 2002a, *Obvestila za javnost MORS*, 25.9.2002
33. Obvestila za javnost, 2002b, *Obvestila za javnost MORS*, 30.4.2002
34. Poklicni vojak - usposabljanje
(URL: <http://www.slovenskavojska.si/opk/vojak/usposabljanje.htm>)
35. *Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije*; Ur. l. RS št. 56-2957/2001, 6.7.2001
(URL: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200156&stevilka=2957>)
36. Training brigades, (URL: <http://www.globalsecurity.org/military/agency/army/brigade-tb.htm>, 2.8.2005)
37. Vojnoizdavački zavod Beograd (1981), *Vojni leksikon*
38. Brassey's (US), Inc. (1993), *International Military and Defense Encyclopedia*
39. *Zakon o Obrambi*; Ur. l. RS 103/2004, 23. 9. 2004
(URL: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2004103&stevilka=4405>)